

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Sara Netta Rajala

Moniammatillisen yhteistyön kompleksisuus lastensuojelussa

Tulkitseva käsiteanalyysi

Johtamisen yksikkö
Sosiaali- ja terveyshallintotiede
Pro gradu -tutkielma
Hallintotieteiden maisteriohjelma

Vaasa 2022

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen yksikkö**

Tekijä:	Sara Netta Rajala		
Tutkielman nimi:	Moniammatillisen yhteistyön kompleksisuus lastensuojelussa Tulkitseva käsiteanalyysi		
Tutkinto:	Hallintotieteiden maisteri		
Oppiaine:	Sosiaali- ja terveyshallintotiede		
Työn ohjaaja:	Juha Lindell, Niklas Lundström		
Valmistumisvuosi:	2022	Sivumäärä:	119

TIIVISTELMÄ:

Moniammatillista yhteistyötä tehdään sellaisissa tilanteissa, joissa asiakas tarvitsee samanaikaisesti usean eri palveluntuottajan palveluja. Erityisesti sosiaali- ja terveysalalla ja lastensuojelutyössä korostuu tarve eri ammattilaisten väliselle yhteistyölle. Moniammatillinen yhteistyö ei kuitenkaan ole aina helppoa ja vaatii onnistuakseen monia asioita.

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on lisätä ymmärrystä moniammatillisesta yhteistyöstä tarkastelemalla sitä kompleksisuusajatteluun liittyvien käsitteiden kautta, joista tässä tutkielmassa korostuvat kompleksinen adaptiivinen systeemi, epälineaarisuus, emergenssi, itseorganisoituminen ja palauteprosessit. Tutkielmassa tarkastellaan myös pirullisen ongelman käsitettä ja sen kytkeytymistä moniammatillisen yhteistyön käsitteeseen. Edellä mainittuja käsitteitä analysoidaan lastensuojelun kontekstissa.

Tutkielma on tulkitseva käsiteanalyysi, joka rakentuu niin, että Walkerin ja Avantin käsiteanalyysin mallin mukaisesti tarkastellaan moniammatillisen yhteistyön käsitettä, jonka jälkeen analysoidaan kompleksisuuden ilmenemistä moniammatillisessa yhteistyössä. Tutkielman aineisto koostuu suomalaisista ja kansainvälisistä tutkimuksista sekä tieteellisistä artikkeleista. Aineisto on valittu hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti niin, että sen avulla on mahdollisuus löytää vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Eli käytännössä valitut käsitteet ovat ohjanneet aineiston hankintaa, ja tutkielma etenee hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti.

Tutkielman analyysin pohjalta voidaan tehdä johtopäätös, että lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö on onnistuessaan hyödyllistä niin asiakkaalle kuin ammattilaisillekin. Käytännössä lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö saattaa kuitenkin olla kompleksista johtuen asiakkaan yhteen kietoutuneista ongelmista sekä eri ammattialojen edustajien vuorovaikutukseen liittyvästä kompleksisuudesta. Kompleksisuuteen liittyvä epälineaarisuus vaikeuttaa tilanteiden arviointia, joka tuo haasteita ammattilaisten päätöksentekoon. Lastensuojelun parissa tehtävä työ voidaan aineiston perusteella nähdä myös pirullisena ongelmana, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan useita eri näkökulmia. Onnistuneeseen moniammatilliseen yhteistyöhön tarvitaan tutkielman tulosten perusteella luottamusta, joustavuutta, yhteisiä tavoitteita sekä onnistunutta tiedonvaihtoa. Kompleksisuus voidaan nähdä luonnollisena osana sosiaalisia systeemejä, jollaiseksi myös moniammatillinen yhteistyö voidaan luokitella.

AVAINSANAT: moniammatillinen yhteistyö, kompleksisuus, lastensuojelu, pirullinen ongelma, tulkitseva käsiteanalyysi, Walker & Avant, hermeneuttinen kehä

Sisällys

1 Johdanto	6
1.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	9
1.2 Tutkimuksen rakenne	10
2 Moniammatillinen yhteistyö	11
2.1 Aiempia tutkimuksia ja moniammatillisen yhteistyön malleja	14
2.2 Moniammatillista yhteistyötä edistäviä tekijöitä	17
2.3 Moniammatillista yhteistyötä vaikeuttavia asioita	20
2.4 Yhteinen ongelmanmäärittely ja substanssiosaaminen	23
2.5 Asiakkaan näkökulma	27
2.6 Lastensuojelu moniammatillisen yhteistyön toimintakenttänä	28
3 Kompleksisuus	32
3.1 Kompleksisuuskoulukunnat	36
3.2 Kompleksinen adaptiivinen systeemi	38
3.2.1 Itseorganisoituminen, epälineaarisuus ja palauteprosessit	39
3.2.2 Emergenssi	41
3.3 Pirallinen ongelma	43
3.4 Yhteenveto kompleksisuuden käsitteistä tästä tutkielmassa	46
4 Tutkimuksen toteutus	48
4.1 Tulkitseva käsitetutkimus	48
4.2 Hermeneutiikka	50
4.3 Walker & Avant, käsiteanalyysi	53
4.4 Käsitteen valinta ja analyysin tavoitteen määrittely	54
4.5 Aineiston hankinta	55
5 Moniammatillisen yhteistyön kompleksisuus lastensuojelussa	60
5.1 Käsiteanalyysi käsitteestä moniammatillinen yhteistyö	60
5.2 Rajoja ylittävän yhteistyön kompleksisuus lastensuojelussa	64
5.3 Lastensuojelun yhteistyö kompleksisena adaptiivisena systeeminä	66
5.4 Epälineaarisuus lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä	71

5.5	Lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö ja pirullinen ongelma	76
5.6	Yhteenveto	81
6	Johtopäätökset ja pohdinta	84
6.1	Tutkimuksen luotettavuus	88
6.2	Jatkotutkimusaiheita	91
	Lähteet	93
	Liitteet	109
	Liite. Pro gradu -tutkielmassa käytetty aineisto jaoteltuna	109

Kuviot

Kuvio 1. Moniammatillista yhteistyötä edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä	28
Kuvio 2. Moniammatillinen yhteistyö Walkerin ja Avantin mallin mukaisesti	63
Kuvio 3. Kompleksisuus ja yhteistyö	74

Taulukot

Taulukko 1. Lapsen tilanteen moniammatillinen määrittely	24
Taulukko 2. Kompleksisuusajatteluun liittyviä käsitteitä	47
Taulukko 3. Tulkitsevan käsitetutkimuksen ominaisuudet	50
Taulukko 4. Hermeneutiikan kolme periaatetta	53
Taulukko 5. Tutkielmassa käytetyn aineiston lukumäärät	59
Taulukko 6. Walkerin ja Avantin käsiteanalyysin vaiheet tässä työssä	61
Taulukko 7. Kompleksisuuden näyttäytyminen lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä	82

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveyspalveluiden kentällä on nykyisin kasvava tarve moniammatilliselle yhteistyölle ja moniammatillisuutta pidetään toimivana työmuotona sellaisissa tilanteissa, jotka asiakkaan moninaisten ongelmien myötä vaativat ammattilaisten työskentelyä yli perinteisten ammatillisten rajojen (Pohjola & Korhonen, 2014, s. 27; Isoherranen, 2012, s. 30). Erityisesti sellaiset kompleksiset ongelmat, joihin eri alojen ammattilaisilla ei ole mahdollisuuksia vastata yksinään tai erillään toimien, vaativat moniammatillista yhteistyötä (Hood, 2012, s. 6). Kompleksisuusajattelun ytimessä on ajatus siitä, että asioita ja tapahtumia ei voi purkaa osiin, eikä niitä voi tarkastella itsenäisinä, vaan asiat ja ilmiöt ovat yhteen kietoutuneita eikä selkeitä syy- seuraussuhteita ole mahdollista löytää (Puustinen & Jalonen, 2020, s. 15–16). Eri alojen ammattilaisten, organisaatioiden sekä sektorien välisen yhteistyön avulla on mahdollisuus paremmin vastata asiakkaiden kompleksisiin tarpeisiin (Solomon, 2019, s. 392).

Lastensuojelu on tällaisesta tilanteesta hyvä esimerkki, sillä lastensuojelun asiakkaalla saattaa olla samanaikaisesti monia eri kontakteja eri hallinnonaloilla, eli käytännössä lapsen ja perheen asioita hoitavat monet eri viranomaiset (Nordin ja muut, 2021, s. 38; Tuomela- Jaskari, 2016, s. 73). Sosiaali- ja terveysministeriö (2022a) määrittelee, että lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeuksia sekä varmistaa, että lapsella on turvallinen lapsuus. Lastensuojelulla voidaan tarkoittaa ehkäisevää lastensuojelua, lastensuojelutarpeen selvitystä, avohuoltoa, sijaishuoltoa sekä jälkihuoltoa. Lastensuojelun laatusuosituksessa (Malja ja muut, 2019, s. 23–24) määritellään, että niiden yleisten (universaalien) palveluiden, jotka ovat lapsille, nuorille ja perheille tarpeen, tulee muodostaa mahdollisimman ehjä kokonaisuus, jota tarpeen mukaan täydennetään erityistason palveluilla. Lastensuojelutyö on haastavaa ja laaja- alaista työtä, jossa korostuu monien eri ammattilaisten välinen yhteistyö.

Lastensuojelun yhteistyön käytännöt ovat valtakunnallisesti katsottuna varsin kirjavia. Sosiaalityöntekijän lisäksi lastensuojeluasiakkuuteen liittyviä muita tahoja ovat

esimerkiksi psykiatrian palvelut, opetustoimi, terveyspalvelut sekä sijaishuollon palvelut (Heino, 2013, s. 102–103). Alhanen (2014, s. 24) toteaa tutkimuksessaan, että jokaisella taholla on omat toimintatapansa, käytännöt, jotka samoissa yhteyksissä toimiessaan on sovitettava muiden tahojen käytäntöihin. Esimerkiksi lastensuojelun on sovitettava omia käytäntöjään suhteessa psykiatrian palveluihin ja päinvastoin.

Lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö koskettaa, tai siitä on kokemuksia monilla lapsilla, perheillä sekä eri ammattilaisilla ja viranomaisilla. Forsellin ja muiden (2021, s. 3–17) tekemän tilastoraportin mukaan vuonna 2020 Suomessa tehtiin 87233:sta lapsesta lastensuojeluilmoitus. Kaiken kaikkiaan lastensuojeluilmoituksia tehtiin 163130. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten lukumäärä vuonna 2020 oli 19086. Kodin ulkopuolelle sijoitettuihin lapsiin lasketaan huostassa olevat lapset, kiireellisesti sijoitetut lapset, avohuollon tukitoimena sijoitetut lapset sekä jälkihuollon sijoituksessa olevat lapset/ nuoret. Avohuollon asiakkaana oli vuonna 2020 yhteensä 48 802 lasta, josta 5145 oli avohuollon tukitoimena tehtyjä sijoituksia. Jälkihuollossa olevien nuorten (yli 18- vuotiaat) määrä lisääntyi hieman (5 %), joka johtunee lakimuutoksesta, jossa jälkihuollon ikäraja nostettiin ulottumaan alle 25- vuotiaisiin nuoriin.

D'amour ja muut (2005, s. 116) toteavat, että työelämään sisältyy useimmiten vuorovaikutussuhteita muiden ihmisten kanssa. Vuorovaikutussuhteet ovat erilaisia, mutta yksi vuorovaikutuksen muoto on yhteistyö. Erityisesti ihmisten parissa tehtävässä työssä tarvitaan monesti eri ammattilaisten välistä yhteistyötä (Trygged, 2020, s. 1). Jotta ammattilaisten välinen yhteistyö olisi mahdollisimman toimivaa ja tehokasta, tulee ymmärtää, miten yhteistyö muodostuu ja mitkä asiat siihen vaikuttavat (Bronstein, 2003, s. 297).

Moniammatillinen yhteistyö- käsitettä käytetään myös suomalaisessa poliittis- hallinnollisessa ohjauksessa (Pärnä, 2012, s. 48). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2022a) mukaan LAPE- ohjelman (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma) toimeenpano alkoi hallituskaudella 2016–2019. Sitä jatketaan edelleen vuosina 2020–2023. LAPE- ohjelman toimeenpano on osa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus- ohjelmaa sekä osa

Lastensuojelun monialainen kehittäminen 2020–2022 hanketta. Yksi ohjelmassa kehitettävistä kokonaisuuksista on lastensuojelun monialaisuuden kehittäminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2022b) mukaan monialaisuuden kehittäminen pitää sisällään uusien palvelumuotojen kehittämistä avo- ja sijaishuoltoon lastensuojelun ja psykiatrian yhteistyönä sekä lastensuojelun, sivistystoimen sekä päihde- ja mielenterveyspalveluiden yhteistyötä vahvistavien koulutuksien toteuttamista. Lisäksi muutosohjelman tavoitteena on vahvistaa lastensuojelun ja sivistystoimen välisiä konsultaatio- ja yhteistyökäytäntöjä sekä tukea systeemiseen tiimimalliin perustuvan monialaisen yhteistyön toimintatapojen käyttöönottoa. Cantell- Forsbomin ja Pihkalan (2021) mukaan systeeminen tiimimalli/toimintamalli perustuu asiakkaan elämän kokonaisuuden tarkasteluun, niin että huomioon otetaan myös asiakkaan läheisverkosto ja perhe. Systeemisessä toimintamallissa edellytetään myös entistä tiiviimpää monialaista yhteistyötä, jonka tavoitteena on tarjota sopivaa tukea oikeaan aikaan lapselle ja hänen perheelleen.

Moniammatillinen yhteistyö saattaa kuitenkin aiheuttaa kompleksisuutta, sillä vuorovaiikutuksellisissa asiakastilanteissa eri ammattikuntien edustajat näkevät jokainen asiat omista näkökulmistaan ja toiselle loogisena näyttäytyvä asia voi olla toiselle epälooginen (Rannisto & Tuurnas, 2015, s. 267–268). Yliruka ja muut (2018, s. 44–47) toteavat, että kompleksisuutta asiakastilanteisiin aiheuttaa myös epäselvyys siitä, kuka on asiakkaan asioista vastuussa sekä asiakkaan tilanteen kompleksisuus. Petreliuksen ja Erikssonin (2018, s. 4) mukaan lapsen ja perheen apuna oleva ammattilaisten ja viranomaisten verkosto saattaa olla hajanainen, joka tuo tullessaan päällekkäisyyttä palveluiden tarjoamisessa ja voi aiheuttaa ristiriitoja. He toteavat myös, että joskus vastuuta asiakkaan asioihin liittyen pallotellaan viranomaiselta tai ammattilaiselta toiselle. Näin ollen lastensuojelun asiakkaalle kuva lastensuojelusta muodostuu helposti sekavaksi ja asiakkaan voi olla vaikeaa hahmottaa mihin palveluihin hänellä on oikeus. Lastensuojelun asiakkaat saattavat Alhasen (2014, s. 34) mukaan myös kokea, että heillä ei ole juurikaan vaikutusmahdollisuuksia eri viranomaisten pyörittämässä järjestelmässä. Hankaluutta moniammatilliseen yhteistyöhön aiheuttaa myös vaikeudet tiedon siirtymisessä ammattilaiselta toiselle (Notko ja muut, 2021, s. 1).

Kompleksisuus voi näyttäytyä myös niin sanottuina pirullisina ongelmina, joiden ratkaisemiseksi ei suunnittelu ja ennakoiminen toimi (Konrad ja muut, 2019, s. 402). Rittel ja Webber (1973) toteavat pirullisten ongelmien olevan sellaisia yhteiskunnallisia tai sosiaalisia ongelmia, joita on vaikeaa määritellä ja joihin ei ole olemassa oikeaa tai väärää ratkaisua. Pirullisten ongelmien vertailu on vaikeaa, sillä jokainen ongelma on ainutlaatuinen. Moniammatillista yhteistyötä pidetään monesti toimivana ja jopa ainoana keinona yritettäessä ratkaista ongelmia, jotka ovat luonteeltaan vaikeaselkoisia, ennennäkemättömiä ja kompleksisia (McLaughlin, 2013, s. 956–957).

Lastensuojelua voidaan erityisesti pitää kompleksisena toimintakenttänä (McGregor & Devaney, 2020, s. 2). Heino (2014, s. 286) kuvaa lastensuojelun ytimen muodostuvan pirullisten ongelmien sietämisestä sekä ratkomisesta ja kutsuu tätä lastensuojelun pirulliseksi tehtäväksi. Lastensuojelutyötä ei voi tehdä irrallaan muista, vaan siinä korostuu yhteistyö sekä virallisten ja epävirallisten normien määrittämät suhteet.

1.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tässä Pro gradu -tutkielmassa tavoitteena on tarkastella moniammatillisen yhteistyön käsitettä kompleksisuusajatteluun liittyvien käsitteiden kautta lastensuojelun kontekstissa. Kompleksisuusajatteluun liittyvistä käsitteistä kompleksinen adaptiivinen systeemi, itseorganisaatio, emergenssi, epälineaarisuus, palauteprosessit sekä pirullinen ongelma nousevat tässä tutkielmassa selkeimmin esille.

Metodologiselta lähtökohdaltaan tutkielma on tulkitseva käsiteanalyysi. Tutkielman rakenne muodostuu niin, että käsitettä moniammatillinen yhteistyö analysoidaan Walkerin ja Avantin (2019, s. 170) käsiteanalyysin vaiheiden mukaisesti. Tämän jälkeen tulkitaan kompleksisuuden sekä pirullisen ongelman näyttäytymistä lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä. Tutkielman etenee hermeneuttisen prosessin mukaisesti (ks. Puusa, 2008, s. 40).

Tämän tutkielman tutkimuskysymykset ovat:

Päättökysymys:

Mistä moniammatillinen yhteistyö muodostuu?

Tarkentavat tutkimuskysymykset:

Millaisena moniammatillinen yhteistyö näyttäytyy kompleksisuusajattelun kautta katsottuna lastensuojelun kontekstissa?

Onko lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä havaittavissa pirullisen ongelman piirteitä?

1.2 Tutkimuksen rakenne

Tutkielman ensimmäisen luvun johdannossa johdatellaan aiheeseen sekä esitellään tutkielman tavoite, tutkimuskysymykset sekä rakenne. Toisessa luvussa määritellään ja avataan käsitettä moniammatillinen yhteistyö. Käsitteestä etsitään kirjallisuudesta esiin nousseita asioita, jotka joko edistävät tai hankaloittavat moniammatillisen yhteistyön onnistumista. Tässä luvussa kuvataan myös lyhyesti mitä on lastensuojelu. Kompleksisuuden käsitettä ja siihen liittyviä käsitteitä sekä pirullista ongelmaa käsitellään luvussa kolme. Luvussa neljä käydään läpi tutkielman toteutusta, käytettyjä menetelmiä sekä hermeneuttista lähestymistapaa. Analyysiä moniammatillisen yhteistyön kompleksisuudesta lastensuojelussa tehdään luvussa viisi ja luku kuusi rakentuu pohdinnasta, tutkielman luotettavuuden arvioinnista sekä jatkotutkimusaiheista.

2 Moniammatillinen yhteistyö

Eri professioiden välistä yhteistyötä kuvataan englanninkielisessä kirjallisuudessa monilla eri käsitteillä. Moniammatillisen yhteistyön käsite rakentuu termeistä moniammatillisuus (*interprofessional*) sekä yhteistyö (*collaboration*) (Pärnä, 2012, s. 50). Muita käytössä olevia käsitteitä ovat esimerkiksi virastojen välinen (*inter-agency*), ammattien välinen yhteistyö (*interprofessional collaboration, interprofessionalism*) ja moniammatillinen (*multi-professional*) sekä tieteiden välinen (*interdisciplinarity*) (ks. Hood, 2012a, s. 3; Brooks & Thistlethwaite, 2012, s. 404; Kontio, 2013, s. 17). Isoherranen (2008, s. 20) toteaa, että suomen kielessä ei oikeastaan ole käytettävissä muuta vastinetta englanninkielisille termeille kuin moniammatillinen yhteistyö. Tämä voi hänen mukaansa aiheuttaa sekaannusta kielellisessä kontekstissa.

Brooksin & Thistlethwaiten (2012, s. 404–405) mukaan käsite tieteiden välinen (*interdisciplinarity*) viittaa pääasiassa korkeakoulutukseen liittyviin asioihin, joita ovat tutkimus, opettaminen ja oppiminen. Kleinin (1990, s. 11) mukaan käsitteellä tieteidenvälinen yhteistyö (*interdisciplinarity*) voi olla useita tavoitteita. Näitä ovat esimerkiksi kompleksisiin kysymyksiin vastaaminen ja sellaisten ongelmien ratkominen, joihin ei yhden tieteenalan osaaminen riitä, sekä yhteisen tietämyksen saavuttaminen. Kontekstin ollessa työelämässä, käytetään yleisesti käsitettä ammattien välinen yhteistyö (*interprofessionality*) (Brooks & Thistlethwaite, 2012, s. 404–405). Crawford (2012, s. 4) toteaa, että on hyvä ottaa huomioon moniammatillisuuden (*multiprofessionalism*) ja ammattien välisen yhteistyön (*interprofessionalism*) olevan toisistaan poikkeavia käsitteitä, sillä moniammatillisuus tarkoittaa (englannin kielessä) sitä, että eri ammattikunnat saattavat tehdä työtä erillään toisistaan, kun taas ammattien välinen yhteistyö korostaa nimenomaan eri ammattien edustajien välisen yhteistyön merkitystä. Kekonin ja muiden (2019, s. 17) mukaan moniammatillisuus voi olla esimerkiksi erilaisten verkostojen yhteistoimintaa, viranomaisten yhteistyötä tai organisaation sisäistä tai ulkoista yhteistyötä. Moniammatillisten ryhmien toiminnan kesto riippuu niiden tavoitteista, joskus toiminta voi olla pitkäkestoistakin.

Isoherranen (2008, s. 33) toteaa, että Suomessa moniammatillisen yhteistyön käsite on vakiintunut käyttöön 1990-luvulla. Hänen mukaansa se on hieman epämääräinen käsite, sillä sitä on mahdollista tarkastella useasta eri näkökulmasta. Isoherranen (2012, s. 11) toteaa myös, että eri määritelmät ammattilaisten välisestä yhteistyöstä heijastelevat monesti käsitteen käyttäjän omaa teoreettista taustaa ja käsitteistöä. Arjen työssä monella saattaa olla käsitys, että moniammatillista yhteistyötä on aina tehty, vaikka todellisuudessa kyseessä on ollut useiden eri ammattilaisten työskentely rinnakkain.

Pärnä (2012, s. 47–48) tuo esiin, että käsitteenä moniammatillinen yhteistyö on dynaaminen ja jatkuvasti määrittyvä, sillä eri organisaatioiden ja eri työryhmien vuorovaikutustilanteissa eri professioiden edustajat luovat itse merkityksen kyseiselle käsitteelle. Profiitit ja moniammatillinen yhteistyö ovat toisiinsa sidoksissa olevia käsitteitä, sillä toista ei ole olemassa ilman toista ja asiantuntijuus syntyy nimenomaan moniammatillisessa kontekstissa. D'amour ja Oandasan (2005, s. 9) kuvaavat profession koostuvan omaan tutkimusalaan liittyvistä tiedoista, taidoista ja toimivallasta. Professiio käsitteen voidaan yleisesti määrittellä liittyvän joko akateemista osaamista vaativiin ammatteihin tai sellaisiin ammatteihin, joissa koulutus antaa luvan toimia tietyissä ammateissa, esimerkiksi sähkömies (Pärnä, 2012, s. 35).

Sosiaali- ja terveysalalla käsitettä moniammatillinen yhteistyö voidaan pitää jopa niin sanottuna sateenvarjokäsitteenä, sillä määrittelijän orientaatiosta riippuen käsite moniammatillinen yhteistyö voi pitää sisällään monenlaisia erilaisia määritelmiä ja viitekehyksiä (Isoherranen, 2012, s. 19). Moniammatillisen yhteistyön eri määritelmien painotukset kuvastavat niitä konteksteja, joihin määritelmät on tehty (Isoherranen 2012, s. 23). Moniammatillista yhteistyötä voidaan yksinkertaistetusti kuvata eri koulutustaustan ja eri ammattinimikkeiden omaavien työntekijöiden yhteistyöksi, jonka tavoitteena on mahdollisimman joustava toiminta asiakkaan hyväksi hyödyntäen eri koulutustaustojen vahvuuksia ja erityisosaamista (Pärnä, 2012, s. 50; Isoherranen 2008, s. 33). McLaughlin (2013, s. 958) kuvailee, että eri ammattien välisen yhteistyön oletuksena on, että työntekijä työskentelee eri ammattien edustajien kanssa

tarjotakseen saumattomia palveluita, jossa kokonaisuuden nähdään olevan suurempi kuin osiensa summa. Eri ammattien välinen yhteistyö nähdään resurssien sekä asiantuntijuuden yhdistämisenä, joka johtaa paremmin kohdistettuihin sekä taloudellisempiin palveluihin. Silloin kun moniammatillinen yhteistyö on toimivaa, se edistää asiakkaan selviytymistä ja luo turvallisuuden tunnetta (Mönkkönen, 2018, s. 220).

Tiimityö on käsite, joka liittyy moniammatilliseen yhteistyöhön (Isoherranen, 2012, s. 31). Drinkan ja Clarkin (2016, s. 48–50) mukaan tiimi koostuu ryhmästä ihmisiä, jotka on osoitettu toimimaan yhdessä jollakin kokoonpanolla. Käsitettä tiimi käytetään yleisesti monenlaisista eri tiimeistä ja tavoista työskennellä yhdessä, esimerkiksi terveydenhuoltotiimi, bisnestiimi tai itseohjautuva tiimi. Tiimi on käsitteenä pohjimmiltaan monimutkainen, sillä eri tiimien tarkoitus, sisältö, tavoitteet ja osallistujien määrä voivat olla hyvin erilaisia keskenään. Terveydenhuoltotiimissä voi käytännössä olla lukematon määrä muuttujia. Se voi sisältää 2–20 osallistujaa, sen olemassaolo voi olla lyhytkestoinen tai pysyvä ja kaikkea tältä väliltä. Tiimissä voi olla saman alan asiantuntijoita tai eri alojen asiantuntijoita ja osallistujat voivat kuulua useisiin eri tiimeihin. Erityisesti sosiaali- ja terveysalalla tiimit koostuvat useimmiten sen mukaisiksi millainen yhteistyö on tarpeellista missäkin kontekstissa (Isoherranen, 2012, s. 32).

Kontio (2013, s. 20) toteaa, että moniammatillisuus voidaan nähdä myös vastavuoroisena verkostoasiantuntijuutena, joka asettuu oman alan asiantuntijuuden sekä yleisen asiantuntijuuden välimaastoon. Seikkulan ja Arnkilin (2009, s. 11–12) mukaan verkostotyötä on tehty Suomessa 1980-luvun lopulta lähtien. He näkevät verkostotyön pitävän sisällään yksilön kaikenlaiset sosiaaliset suhteet, joka tarkoittaa sitä, että kahdenkeskisessäkin dialogissa asiakkaan kanssa mukana keskustelussa ovat hänelle läheiset ihmiset niin sanotusti sisäisessä dialogissa. Näin ollen verkostotyötä voidaan kuvata tehtävän aina kun ollaan asiakkaan kanssa dialogissa.

2.1 Aiempia tutkimuksia ja moniammatillisen yhteistyön malleja

Yhteistyön käsitettä käytetään monin eri tavoin ja sillä on monia eri merkityksiä. Alla olevissa kappaleissa kuvataan aiempia tutkimuksia moniammatilliseen yhteistyöhön liittyen sekä kirjallisuudesta löytyneitä malleja moniammatillisesta yhteistyöstä. Näistä tutkimuksista ja malleista nostetaan esiin niitä käsitteitä, jotka näyttäisivät joko edistävän moniammatillisen yhteistyön onnistumista tai toimivat hankaloittavina tekijöinä. Näin saadaan luotua kuvaus siitä, mistä ja miten moniammatillinen yhteistyö muodostuu.

Moniammatillisuus tuo yhteistyöhön mukanaan monia eri näkökulmia ja erilaista tietoa sekä osaamista ja oleellista onkin se kuinka näitä tietoja ja taitoja onnistutaan kokoamaan ja hyödyntämään mahdollisimman hyvin (Isoherranen, 2008, s. 33). Yhteistyöhön perustuva toiminta on onnistuessaan tehokas tapa parantaa asiakkaan tilannetta ja onnistuessaan se on positiivinen kokemus myös työntekijöille. Jokus yhteistyö saattaa käytännössä kuitenkin olla hankalaa, sillä jotkin tilanteet ja rakenteet voivat tehdä yhteistyöprosessista alttiimman epäonnistumiselle (Darlington ja muut, 2004, s. 1188).

D'Amour ja muut (2005, s. 119) toteavatkin, että on otettava huomioon monia eri asioita, ennen kuin voidaan todella puhua yhdessä työskentelystä. Eri ammattilaisten tuominen yhteen ei itsessään johda yhteistyöhön. Pärnä (2012, s. 27) toteaa, että moniammatillinen yhteistyö voidaan nähdä joko haasteena tai mahdollisuutena, ja yhteistyön lähtökohtana on usein asiakkaan moninaiset ongelmat, jonka vuoksi käsitettä määritellään tyyppillisesti ongelmalähtöisesti.

Määriteltäessä yhteistyön käsitettä tulee kirjallisuudessa D'Amourin ja muiden (2005, s. 118–119, 126) mukaan usein vastaan seuraavat käsitteet: jakaminen, kumppanuus, keskinäinen riippuvuus sekä valta. Näiden lisäksi moniammatillista yhteistyötä voidaan kuvata kehittyvänä, dynaamisena sekä vuorovaikutteisena prosessina. Darlingtonin ja

muiden (2005, s. 1094–1095) tutkimuksessa liittyen lastensuojelun ja aikuisten mielenterveyspalveluiden väliseen yhteistyöhön ja siihen liittyviin yhteistyökäytäntöihin sekä työntekijöiden asenteisiin yhteistyötä kohtaan nousi esiin viisi tekijää jotka saattavat toimia esteenä yhteistyölle tai vaikeuttaa sen toteutumista. Nämä ovat riittämättömät resurssit, tiedon jakamiseen sekä salassapitovelvollisuuteen liittyvät epäselvyydet, aukot virastojen välisessä yhteistyössä, epärealistiset odotukset toisen työnkuvaa kohtaan sekä toisistaan eroavat teoreettiset viitekehykset.

Niemisen ja muiden (2020, s. 243) tutkimuksessa liittyen lastensuojelun palvelutarvearvioinnin moniammatilliseen yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon on eritelty kolme pulmakohdtaa. Nämä ovat rajaamisvaikeudet oman perustyön ja moniammatillista yhteistyötä vaativan työskentelyn välillä, rakenteellinen ja käytännöllinen johtaminen, tiedon puutteet ja varaukselliset ennakoasenteet. Hietamäki ja muut (2017, s. 417–422) ovat tutkineet moniammatillisen yhteistyön osa- alueita lastensuojeluilmoitusprosessissa. Tutkimuksessa yhteistyötä kuvaavia käsitteitä ovat tiedon jakaminen, informanttina toimiminen, ohjaus ja neuvonta, luottamus sekä raja- aidat. Näiden käsitteiden pohjalta muotoutui kolme pääkäsitettä, jotka ovat tiedon jakaminen, kumppanuus ja luottamus.

Notko ja muut (2021, s. 6) ovat tutkineet terveydenhuollon, sosiaalityön sekä poliisin välistä yhteistyötä perheväkivaltilanteissa ja niiden ennaltaehkäisyssä. He nostavat esiin neljä avaintekijää, jotka vaikuttavat yhteistyön onnistumiseen. Ensimmäisenä mainitaan tiedon jakamiseen liittyvien käytäntöjen ja menetelmien kehittäminen. Toiseksi he toteavat, että ongelmiin tulisi etsiä yhdessä ratkaisuja ja huomioida ne asiat, jotka edesauttavat onnistuneen yhteistyön toteutumista. Kolmantena yhteistyöhön vaikuttavana tekijänä mainitaan vakaat rakenteet ja neljäntenä koulutus, jossa huomioidaan eri ammattilaisten osaamista ja vastuualueita sekä työtä ohjaavia lakeja ja säännöksiä.

Bronsteinin (2003, s. 299–302) kehittämä malli moniammatillisen yhteistyön osatekijöistä (Model for interdisciplinary collaboration) tuo esiin asioita, joista moniammatillisen yhteistyö muodostuu. Mallissa esitetään erityisesti ne osatekijät,

jotka edesauttavat onnistuneen yhteistyön saavuttamiseen sosiaalityöntekijän ja muiden ammattilaisten välillä. Näitä piirteitä ovat : keskinäinen riippuvuus, uudella tavalla kehitetty ammatillinen toiminta, joustavuus, tavoitteisiin liittyvä kollektiivisuus sekä prosessin pohdinta. Bronstein (2003, s. 302–304) esittää lisäksi mallissaan vaikuttavat tekijät, jotka toimivat yhteistyötä edistävinä tai yhteistyötä hankaloittavina tekijöinä. Vaikuttavien tekijöiden lisääminen asettaa mallin kontekstiin. Näiden tekijöiden puuttuminen vaikeuttaa yhteistyötä ja niiden olemassaolo tukee moniammatillista yhteistyötä. Vaikuttavia tekijöitä ovat: ammatillinen rooli, rakenteelliset ominaisuudet, persoonalliset ominaisuudet ja yhteistyön historia.

Isoherranen (2012, s. 149–152) on tutkinut väitöskirjassaan sosiaali- ja terveysalalla toimivien asiantuntijoiden kohtaamia haasteita ja ilmiöitä, jotka liittyvät moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen. Hänen muodostamansa teoreettinen malli muodostuu kolmesta eri tasosta, joista ensimmäinen koostuu esiedellytyksistä ja varsinaisista edellytyksistä muutokselle. Esiedellytykset lähtevät makrotasolta ja liittyvät yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, esimerkiksi lainsäädäntöön, joka hyvin pitkälti ohjaa koulutusta sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaa. Varsinaiset edellytykset muutokselle löytyvät organisaation, professioiden ja koulutuksen tasoilta. Mallin toinen taso koostuu muutosprosessista, joka tapahtuu mikrotasolla eli arjen työssä, jossa opittuja asioita viedään käytäntöön. Kolmannella tasolla vastassa on yksilötason haasteet joita ovat reflektiivisen arvioinnin taito, taitavan keskustelun ja dialogin taidot, sekä valmius joustavuuteen rooleissa.

Petri (2010, s. 79–80) on käsiteanalyysissään tutkinut moniammatillisen yhteistyön merkitystä terveydenhuollon kontekstissa. Hän nostaa tutkimuksensa tulosten perusteella esiin, että eri ammattien edustajien moniammatillisen yhteistyön prosessi koostuu jaetuista tavoitteista, päätöksenteosta, vastuullisuudesta sekä yhteistyön voimasta ratkaistaessa asiakkaan ongelmia. Yhteistyön prosessi onnistuu parhaiten koulutuksen avulla, joka edistää yhteiseen kunnioitukseen ja luottamukseen perustuvaa ilmapiiriä, jossa keskustelu on avointa sekä vaikuttavaa. Koulutus voi auttaa myös

paremmin ymmärtämään muiden ammattiryhmien osaamisalueita sekä vastuualueita ja tätä kautta lisätä tietoisuutta ja hyväksyntää moniammatillisessa yhteistyössä esiintyviä eri rooleja kohtaan.

Seuraavaksi edellä lyhyesti esiteltyjen mallien pohjalta luodaan yhteenveto niistä käsitteistä, jotka selkeimmin nousivat esille. Käsitteet jaotellaan moniammatillista yhteistyötä edistäviin tekijöihin ja moniammatillista yhteistyötä vaikeuttaviin tekijöihin, riippuen siitä miten kyseiset käsitteet on kirjallisuudessa esitelty, eli onko niiden todettu olevan edistäviä vai vaikeuttavia tekijöitä. Suurinta osaa käsitteistä voi kuitenkin pitää yhtäläillä edistävinä kuin vaikeuttavinakin, esimerkiksi yhteistyöhön varatut resurssit voivat olla vaikeuttava tekijä silloin kun niissä on puutteita tai edistävä tekijä silloin ne ovat riittävät. Yhteenveto edistävästä ja vaikeuttavista tekijöistä on koottu kuvioon 1 (ks. s. 28).

2.2 Moniammatillista yhteistyötä edistäviä tekijöitä

Joustavuuden käsite liittyy Bronsteinin (2003, s. 300) mukaan tarkoitukselliseen roolien hämartymiseen, joka merkitsee luovuutta mukautua vaihteleviin rooleihin sekä joustavuuden löytymistä ristiriitatilanteissa, joka mahdollistaa kompromissien aikaansaamista. Joustavuutta on myös kyky tarvittaessa hyödyntää muilta ammattilaisilta opittuja tietoja asiakastilanteissa. Isoherranen (2012, s. 152) toteaa, että moniammatillisessa yhteistyössä joustavuus ryhmässä esiintyvien roolien suhteen on tärkeää, kun kaikkien osallistujien osaamista pyritään hyödyntämään. Kaikki ryhmän jäsenet ovat osallisina avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin luomisessa. Tuurnaksen ja muiden (2015, s. 377) mukaan joustavuus voi näkyä esimerkiksi niin että sovittaessa yhteistä tapaamista, paikalle kutsutut yrittävät järjestää tapaamiselle aikaa. Toisaalta joustavuuden kulttuuri voi olla eri organisaatioissa ja eri ammattiryhmissä erilainen. Tietyt ammattiryhmät saattavat olla joustavampia kuin toiset johtuen organisaation säännöistä.

D'Amour ja muut (2005, s. 118–119) määrittelevät kumppanuuden käsitteen liittyvän yhteistyöhön, joka on rakentavaa ja vaatii avointa sekä rehellistä kommunikaatiota ja yhteistä luottamusta sekä kunnioitusta. Jokaisen osallistujan tulisi myös olla tietoinen toisten ammattilaisten näkökulmista ja arvostaa niitä. Kumppanuuden käsitteeseen liittyy myös yhteisten tavoitteiden jakaminen. Jakamisen käsitteellä voidaan tarkoittaa myös jaettua vastuuta, jaettua päätöksentekoa, jaettuja arvoja sekä jaettua suunnittelua (D'Amour ja muut, 2005, s. 118). Hietämäki ja muut (2017, s. 423–424) toteavat kumppanuuden olevan osallistumista, vastavuoroista keskustelua, yhdessä toimimista sekä eri toimijoiden välistä rooli- ja työnjakoa. Moniammatillisen yhteistyön onnistuminen on pitkälti kiinni siitä, miten osanottajat yhteistyöhön sitoutuvat (Mönkkönen, Kekoni & Pehkonen, 2019, s. 9).

Luottamuksen käsite liittyy Hietämäen ja muiden (2017, s. 423–424) mukaan eri ammattiryhmien välisten raja- aitojen määrittelyyn sekä näkemyseroihin asiakkaan tilanteesta. Näkemyserot saattavat johtaa toimijoiden välisen luottamuksen kyseenalaistamiseen. Myös toisiin ammattiryhmiin liittyvät stereotypiat sekä ennakkoluulot eri ammattiryhmiä kohtaan voivat aiheuttaa luottamuksen puutetta (Kekoni ja muut, 2019, s. 32). Tuurnaksen ja muiden (2015, s. 377) mukaan luottamuksen puute liittyen toisten ammattilaisten näkemyksiin ja ammattitaitoon voi näkyä siten, että asiakasta siirrellään asiantuntijalta toiselle ja tilannetta arvioidaan turhaan useita kertoja.

Yliruka ja muut (2018, s. 17) toteavat, että esimerkiksi neuropsykykkisesti oireilevien lasten auttaminen on yksi vaikeimmista osa- alueista pohdittaessa sellaista työskentelyä, jonka lasten ja perheiden palvelujen parissa työskentelevät sosiaalityöntekijät näkevät epäselvänä, kompleksisena ja vaikeana. Syitä, jotka erityisesti näissä tilanteissa aiheuttavat kompleksisuutta ovat ”vastuun pallottelu”, epäselvyys palveluntarjoajista, lapsen keskeneräinen diagnostiikka sekä perheen tilanne.

Bronsteinin (2003, s. 301) mallissa tavoitteisiin liittyvä kollektiivisuus on koko prosessin ajan kestävä jaettua vastuuta yhteistä tavoitetta tavoiteltaessa, joka pitää sisällään

jaetun suunnitteluvastuun ja yhteisen tavoitteiden määrittelyyn. Kollektiivisuudella Bronstein tarkoittaa myös sitä, että asiakkaat ja heidän perheensä otetaan aktiivisina osallistujina mukaan tavoitteiden suunnitteluun. Jokaisen ammattilaisen tulee ottaa yhtä lailla vastuuta niin onnistumisista kuin epäonnistumisistakin ja olla mukana luomassa ilmapiiriä, jossa erimielisyyksistä on mahdollista keskustella rakentavasti kollegojen ja asiakkaiden kesken. Joynesin (2018, s. 138–139) mukaan moniammatillinen vastuullisuus on joko yksittäisen ammattilaisen tai kokonaisen profession vastuuta moniammatillisen yhteistyön toiminnasta. Koko moniammatillisen prosessin ajan kestävä vastuu pitää sisällään ne tavat kuinka ammattilaiset puhuvat omasta ammatti-identiteetistään, kuin myös muiden ammatti-identiteetistä, ja millä tavoin ammattilaiset yhdessä käyttäytyvät toisiaan kohtaan.

Vallan käsite on mahdollista liittää osaksi jakamisen käsitettä (Petri, 2010, s. 76). Vallan käsite tarkoittaa vallan jakaantumista moniammatillisessa yhteistyössä, niin että todellinen kumppanuus syntyy titeleistä riippumatta ja valta jakautuu tasaisesti ryhmän jäsenten kesken, perustuen osaamiseen ja kokemukseen (D'Amour ja muut, 2005, s. 119). Notko ja muut (2021, s. 5) toteavat, että jaettu vastuu saattaa parhaimmillaan helpottaa toisen työtaakkaa. Toki tämä vaatii toimivaa kommunikaatiota ja yhteistä näkemystä niin käsillä olevasta tilanteesta kuin työn tarkoituksestakin.

D'Amour ja muut (2005, s. 119) toteavat, että keskinäisen riippuvuuden käsite viittaa siihen, että toimijat ovat yhdessä riippuvaisia toisistaan, autonomisen toiminnan sijaan. Erityisesti kompleksisissa tapauksissa yhteistyö tuottaa synergiaa eli kokonaisuudesta tulee suurempi kuin osiensa summa. Bronsteinin (2003, s. 299–302) mukaan keskinäisellä riippuvuudella tarkoitetaan luottamusta ja tapahtumia ammattilaisten välisessä vuorovaikutuksessa, jossa jokainen on riippuvainen toisistaan työtehtävää suorittaessaan, saavuttaakseen tavoitellun päämäärän. Ammattilaisilla tulee olla selkeä käsitys niin omasta kuin muidenkin rooleista. Keskinäisen riippuvuuden piirteisiin kuuluu virallinen ja epävirallinen yhdessä vietetty aika, suullinen ja kirjoitettu viestintä ammattilaisten välillä sekä arvostus kollegojen ammatillisia mielipiteitä ja työpanosta

kohtaan. McLaughlin (2013, s. 961) toteaa, että joskus on helpompaa nähdä millä tavoin muiden ammattien edustajat voivat auttaa saavuttamaan omia tavoitteita. Sen sijaan vaikeampaa voi olla hyväksyä se, että muut voivat pyytää sinulta apua omien tavoitteidensa saavuttamiseksi.

Kiuru ja Metteri (2020, s. 395–404) ovat tutkineet keskinäisriippuvuuden käsitettä lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteistyön kontekstissa. Heidän tutkimuksessaan esille nousi viisi piirrettä, jotka tuovat esiin nuorisopsykiatrisen yksikön suhdetta lastensuojeluun. Näitä piirteitä ovat yhdessä toimiminen, lastensuojelun tarpeen ennakointi ja arviointi, nuorisopsykiatrian puolelta kannanottaminen lastensuojelun tarpeeseen sekä yhteinen vastuu nuoren auttamiseksi. Edellä mainitut keskinäisriippuvuuspiirteet tuovat esille, että lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian välisen rajan yli liikkuu tietoja, arvioita, päätelmiä sekä kannanottoja liittyen nuoren hoitoon.

Isoherrasen (2012, s. 152) mukaan yksi keskeisistä taitovaatimuksista moniammatillisen tiimin jäsenillä on reflektiivisen arvioinnin taito. Tällä hän tarkoittaa sitä, että yksilö tunnistaa moninäkökulmaisuuksien merkityksen, kykenee esittämään oman mielipiteensä ja kuuntelemaan muiden näkökulmia sekä arvioimaan omaa toimintaansa. Bronsteinin (2003, s. 302) mallissa prosessin pohdinta viittaa siihen miten osallistujat huomioivat yhteistyöprosessia. Tämä pitää sisällään osallistujien tavan puhua ja ajatella yhteistyöprosessista sekä taidon hyödyntää saatua palautetta vahvistaakseen yhteistyön vuorovaikutusta ja tehokkuutta.

2.3 Moniammatillista yhteistyötä vaikeuttavia asioita

Tiedon jakamiseen ja salassapitovelvollisuuteen liittyvät tekijät sekä epärealistiset odotukset toisen työnkuvaa kohtaan voivat vaikeuttaa moniammatillisen yhteistyön onnistumista (Darlington ja muut, 2005, s. 1094). Niemisen ja muiden (2020, s. 246–248)

mukaan yksi selkeä moniammatillisen yhteistyön pulmakohta on tiedonpuute. Tiedonpuute voi heidän mukaansa liittyä esimerkiksi epäselvyyteen siitä, mikä on moniammatillisen työryhmän keskeinen tehtävä tai miten eri lakeja sovelletaan käytännössä. E erityisen haastavaksi moniammatillisissa työryhmissä koetaan tiedonvaihto silloin, kun käsitellään haastavia lastensuojelun asioita. Yhdessä laadittujen, selkeästi rajattujen ja dokumentoitujen prosessien sekä rakenteiden ja yhteisen koulutuksen avulla keskustelukulttuurin ja roolien rajaamisen aukkoja on kuitenkin mahdollista kuroa umpeen (Darlington ja muut, 2005, s. 1094–1095).

Tuurnas ja muut (2015, s. 377) toteavat, että sellaisia tietoja, joita salassapitovelvollisuuden mukaan saa antaa eteenpäin, tulisi jakaa yhteistyöverkoston kesken, sillä siitä hyötyy moniammatillisen työryhmän jäsenten lisäksi myös asiakas. Alhasen (2014, s. 54) tutkimuksessa yhdeksi yhteistyötä hankaloittavaksi tekijäksi nousi myös tiedon jakamiseen liittyvät ongelmat. Tietojen jakamatta jättäminen voi vaikeuttaa muiden ammattilaisten mahdollisuuksia auttaa lastensuojelun asiakkaita. Alhanen toteaa yhdeksi tietokatkoksen syyksi työntekijöiden vaihtuvuuden.

Timonen-Kallio ja muut (2016) ovat tutkineet lastensuojelun sijaishuollon ja lasten mielenterveyspalveluiden välistä yhteistyötä Suomessa. Tutkimuksessa tuli esiin, että lastensuojelun työntekijät kokevat yhteistyötä hankaloittaviksi asioiksi muun muassa sen, että heidän on joskus vaikeaa ymmärtää mielenterveyspalveluiden työntekijöiden käyttämää ammattikieltä. Mielenterveyspalveluiden työntekijät sen sijaan kokivat, että he eivät ihan täysin ymmärrä lastensuojelun käytäntöjä. Epäselvyyttä ilmeni molemmin puolin myös siinä, kuka on vastuussa lapsen hoitosuunnitelmasta. Samantyyliin tuloksiin päätyivät tutkimuksessaan myös Savolainen ja muut (2021), joiden mukaan mielenterveyspalveluiden ja muiden palveluntuottajien (perusopetus, terveydenhuolto sekä päivähoido) välisenä ongelmana esiintyy kommunikaatiovaikeudet, erilaiset työskentelytavat ja vaikeudet tiedon jakamisessa.

Moniammatillista yhteistyötä vaikeuttava tekijä on Darlingtonin ja muiden (2005, s. 1094) mukaan riittämättömät resurssit. Työntekijöille jää ydintyön ja kiireellisten tapausten hoitamisen jälkeen liian vähän aikaa keskittyä yhteistyöhön joka nähdään aikaa vievänä ja kompleksisena. Myös Kekoni ja muut (2019, s. 24) toteavat, että moniammatillista yhteistyötä hankaloittavia tekijöitä ovat rakenteisiin liittyvät taloudelliset ja ajalliset resurssit, jotka saattavat johtaa työntekijöiden kuormittumiseen ja kiireeseen. Moniammatillinen yhteistyö saatetaan nähdä ylimääräisenä taakkana, erityisesti silloin kun oma perustyö on kiireistä. Heinon (2020, s. 242) mukaan lastensuojelun sosiaalityössä kiire muodostuu liian suurista asiakasmääristä, lastensuojeluilmoitusten määrän noususta sekä erilaisten dokumentointi- ja kirjausjärjestelmien muutoksista. Kiireessä näkökulmat asiakkaan tilanteeseen kapenevat, sillä yhteistyöhön ei välttämättä ehditä kutsua kaikkia osallisia mukaan. Savolaisen ja muiden (2021, s. 209) tutkimuksen mukaan resursseihin liittyvät seikat olivat yksi selkeä moniammatillista yhteistyötä vaikeuttava tekijä. Esimerkiksi taloudellisten resurssien puute saattaa heikentää palveluiden laatua.

Bronsteinin (2003, s. 303) mallissa rakenteellisiin ominaisuuksiin liittyy hallittavissa oleva työmäärä, oman työpaikan tuki moniammatilliseen yhteistyöhön, ammatillinen itsenäisyys sekä yhteistyölle varatut aika ja paikka. Alueelliset erot palvelutarjonnassa voivat vaikuttaa siihen, että moniammatillista yhteistyötä ei ole mahdollista toteuttaa kansallisella tasolla yhdenvertaisesti (Notko ja muut, 2021, s. 5). Vierula ja muut (2019, s. 298) toteavat, että pelkkä rakenteiden olemassaolo ei kuitenkaan takaa moniammatillisen yhteistyön onnistumista. Eri palvelujärjestelmissä on tarve erilaisille rakenteille ja on huomioitava myös esimerkiksi johtamiseen ja työnjakoon liittyviä asioita. Ollakseen tehokasta, moniammatillinen yhteistyö tarvitsee McLaughlinin (2013, s. 961) mukaan johtajia jotka eivät pelkää liikaa riskejä, eivätkä kontrolloi liikaa. Tällöin johtajuuden avulla on paremmat mahdollisuudet helpottaa ja edistää ammatillisen viisauden, luovuuden sekä asiantuntemuksen kehittymistä.

2.4 Yhteinen ongelmanmäärittely ja substanssiosaaminen

Tässä kappaleessa tarkastellaan moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvää ongelmanmäärittelyä sekä substanssiosaamista. Nämä ovat käsitteitä, jotka aineistosta nousevat esiin kompleksisuutta aiheuttavina tekijöinä. Yhteinen ongelmanmäärittely ja substanssiosaaminen ovat aineiston mukaan toisiinsa kietoutuvia käsitteitä, sillä substanssiosaaminen, koulutustausta ja ammatti-identiteetti vaikuttavat yhteisen ongelmanmäärittelyn rakentumiseen.

Moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvä käsite dialogisuus tarkoittaa Mönkkösen ja muiden (2019, s. 54–55) mukaan sitä, että vuorovaikutuksessa ja keskustelussa pyritään ottamaan huomioon toisen näkökulma sekä ajatus ja tätä kautta rakentamaan yhteistä ymmärrystä käsiteltävästä asiasta tai tilanteesta. Sosiaali- ja terveysalalla saatetaan käyttää myös käsitettä moniäänisyys, joka viittaa nimenomaan siihen, että jokaista, niin asiantuntijaa kuin asiakastakin, kuunnellaan. Jokaisen mielipide on myös tärkeä muodostettaessa kokonaiskäsitystä asiasta.

Seikkula ja Arnkil (2009, s. 36–38) toteavat, että kokonaiskäsityksen muodostaminen pitää sisällään yhteisen ongelman määrittelyn. Ongelman määrittely ei ole yksinkertaista silloin, kun mukana on monia eri toimijoita. Itse asiassa yhteistä ongelmaa ei edes ole mahdollista määrittellä, sillä sellaista ei ole olemassa. Jokaiselle osallistujalle ongelma näyttää erilaisena, sillä jokaisella on oma näkökulma josta käsin ongelmaa lähdetään määrittelemään. Lapsi määrittelee ongelman eri tavalla kuin aikuinen ja opettaja näkee ongelman erilaisena kuin psykologi. Eri osallistujien ongelmat voivat kytkeytyä toisiinsa ja niillä voi olla vaikutusta toisiinsa, mutta tavoiteltaessa yhteistä ongelmaa, on lopputuloksena saavuttamattoman tavoittelu. On mahdotonta tarkastella ongelmaa toisen näkökulmasta tai muuttaa omaa näkemystään toisen näkemyksen kaltaiseksi. On kuitenkin mahdollista rikastuttaa omaa näkökulmaansa hyödyntämällä toisen näkökulman tarjoamaa kontrastia. Ammattilaisten tulisi siis ennen kaikkea olla kiinnostuneita siitä, millä tavoin kukin osanottaja tilanteen näkee, sen sijaan että

pyrittäisiin yhteiseen ongelmanmäärittelyyn. Alla olevassa taulukossa kiteytyy hyvin ongelmanmäärittelyyn liittyvät eri näkökulmat (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Lapsen tilanteen moniammatillinen määrittely (Lundström 2006, teoksessa Kekoni ja muut 2019, s. 32).

LAPSEN TILANTEEN MONIAMMATILLINEN MÄÄRITTELY	
Tilanteen määrittelijä	Mitä hän asiasta sanoo?
Lähetteen tehnyt lääkäri	Poika on hätäinen, rauhaton ja pelokas. Kohtauksiakin on esiintynyt.
Lapsi	Melu häiritsee minua. Haluan työrauhan.
Äiti	Lapseni on väärinymmärretty ja masentunut.
Isä	Kohtauksia on jatkuvasti. Hätä on suuri. Uskokaa ihmeessä, apua tarvitaan heti!
Opettaja	Hän on hyvin vilkas oppija ja oikein mukava poika. Kavereitakin on mukavasti.
Psykologi	Lapsen kognitiivinen ja kielellinen taso on heikko. Mikähän on vanhemmuuden laatu?
Perheterapeutti	Olisiko perheen keskinäinen dialogi hukassa?
Neurologi	Selvästi diagnoosi on F83 ja F90.0 sups. Tarvitaan tukea lapselle ja perheelle.
Sosiaalityöntekijä	Mikä onkaan vanhempien keskinäinen suhde? Entä kodin tilanne? Myös mummin kuolema on saattanut vaikuttaa tilanteeseen.
Lastenpsykiatri	Selkeästi on heijastumaa varhaisessa vuorovaikutuksessa. Onko äiti kenties masentunut? Voisi olla ICD-10- vaiko DSM-IV? Sopiisiko Z- diagnoosi?
Kelan virkailija	Diagnoosi on puhdas ongelman kuvaus. Vain tällä on merkitystä lääkärinlausunnossa.

Jotta olisi mahdollista ymmärtää/lisätä ymmärrystä käsiteltävästä asiasta, sekä saada paras hyöty irti ammattilaisten asiantuntemuksesta, on monologin sijasta kehitettävä dialogista keskustelua (Seikkula & Arnkil, 2009, s. 56; Pärnä, 2012, s. 56). Mönkkönen ja muut (2019, s. 47) toteavat, että vuorovaikutuksen kompastuskiviä on mahdollista

välttää vuorovaikutusosaamisella, yhteistoiminnalla ja dialogisuudella. Sujuva vuorovaikutus edesauttaa moniammatillisen työskentelyn onnistumista. Ongelmat vuorovaikutuksessa liittyvät monesti siihen, että toisen työnkuvaa ei tunneta tarpeeksi hyvin tai kokonaisuutta on vaikea hahmottaa (Kuorilehto, 2014, s. 116). On myös mahdollista, että moniammatillisessa työryhmässä eri ammattien edustajilla saattaa olla negatiivisia mielikuvia (stereotypioita) tai mielipiteitä joistakin tietyistä ammattiryhmistä (Joynes, 2018, s. 141).

Mönkkösen ja muiden (2019, s. 48) mukaan vuorovaikutusosaamiseen linkittyvä käsite on substanssiosaaminen, joka tarkoittaa eri ammattilaisten käyttämiä menetelmiä ja alan tietoperustaa. Substanssiosaaminen saa alkunsa jo koulutuksen aikana ja työkokemus vahvistaa omaan alaan liittyviä tietoja ja taitoja. Mönkkönen (2018, s. 32–33) toteaa, että sellaiset ammatit joissa huomio kiinnittyy kapean osaamisalueen hallintaan, ovat hyviä esimerkkejä substanssiosaamisesta. Tällaisia ovat esimerkiksi sairaanhoitaja ja sosiaalityöntekijä. Kummankin substanssiosaaminen rakentuu eri asioista. Siinä missä sairaanhoitajan on osattava hoidollisia menetelmiä ja ymmärrettävä sairauden hoitoon liittyviä syy- yhteyksiä, on sosiaalityöntekijän hallittava lainsäädäntöä sekä tunnettava teorioita jotka kuvaavat yhteiskunnallisia ilmiöitä. Vierulan ja muiden (2019, s. 296) mukaan on myös tarpeen pohtia milloin moniammatillinen yhteistyö on tarpeellista ja milloin ei. Esimerkiksi lapsi- ja perhepalveluiden palvelutarvearvioinnissa voi olla tilanteita, joissa ei ole tarvetta monialaiseen asiantuntijaosaamiseen, vaan ongelmanmäärittäminen on selkeästi yhden ammattikunnan sisäinen.

Trygged ja muut (2020) ovat tutkineet moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvää oppimista. Tutkimuksessa sairaanhoitaja-, opettaja- sekä sosiaalityöntekijäopiskelijat pohtivat omia näkökulmiaan esimerkkitapaukseen liittyen. Tutkimuksen tulosten perusteella opiskelijat omaksuvat omaan ammattialaan liittyvän, melko kapean, ammatillisen tavan ajatella jo hyvissä ajoin opintojen aikana. Eri ammattialojen opiskelijat kiinnittivät esimerkkitapauksessa eri asioihin huomiota, ja jokaisella oli toisistaan poikkeava näkökulma siitä, mikä on esimerkkitapauksen ongelma ja millä tavoin häntä tulisi auttaa.

Hallin (2005, s. 188, 191) mukaan erityisesti terveydenhuollon eri ammattikunnilla on jokaisella omanlaisensa kulttuuri, joka pitää sisällään arvoja, uskomuksia, asenteita, tapoja ja käyttäytymismalleja. Eri ammattien edustajille on kehittynyt omanlaiset ongelmanratkaisutavat sekä omanlainen ammattikieli. Hall kutsuu koulutuksen aikana omaksuttuja tapoja kognitiivisiksi kartoiksi. Trygged ja muut (2020, s. 6) käyttävät tutkimuksessaan käsitettä *socialisation*, jolla he tarkoittavat sitä, että opintojen aikana opiskelijat omaksuvat omaan ammattiinsa/professioonsa liittyviä normeja, arvoja sekä ammatillisen kielen. Yksi tapa luoda edellytyksiä moniammatilliselle yhteistyölle ja helpottaa moniammatillista yhteistyötä on, että opiskelijoiden olisi hyvä oppia eri ammattilaisten erilaisia näkökulmia ja tapaa ajatella jo opintojen aikana (Trygged ja muut, 2020, s. 2).

Eri ammattikuntien välille tulisi rakentaa siltoja muurien sijaan (Hall, 2005, s. 194). Isoherrasen (2012, s. 151) mukaan peruskoulutuksen lisäksi moniammatillisen yhteistyön koulutukseen ja ohjaukseen tulisi kiinnittää huomiota täydennyskoulutuksissa ja perehdytyksessä. Koulutuksen avulla on mahdollista lisätä eri ammattilaisten ymmärrystä siitä, mitä moniammatillisuudella pohjimmiltaan tarkoitetaan ja miksi se on tarpeellista. Koulutuksessa opittavia asioita voivat olla esimerkiksi taitavan keskustelun, dialogin ja reflektiivisen arvioinnin merkityksen ymmärtäminen. Nämä ovat hyödyllisiä etenkin sellaisissa tilanteissa joissa ongelmat ovat vaikeita ja monimutkaisia.

Joynes (2018, s. 140) toteaa, että ammatti-identiteetti kehittyy ja vahvistuu ajan sekä kertyneen kokemuksen myötä. Pidempään ammatissa toimineilla on selkeämpi käsitys omasta ammatti-identiteetistään. Joynesin mukaan tämä todennäköisesti vaikuttaa siihen, että pidemmän työkokemuksen omaavilla on paremmat taidot ja edellytykset sekä enemmän kokemusta ja varmuutta työskennellä myös moniammatillisissa työryhmissä. Toisin sanoen, vahvempi ammatti-identiteetti liittyy kykyyn työskennellä yli professionaalisten rajojen. Savolaisen ja muiden (2021, s. 210) mukaan kokemuksen puute lisää epävarmuutta. Vähemmän kokemusta omaavat ammattilaiset kokevat

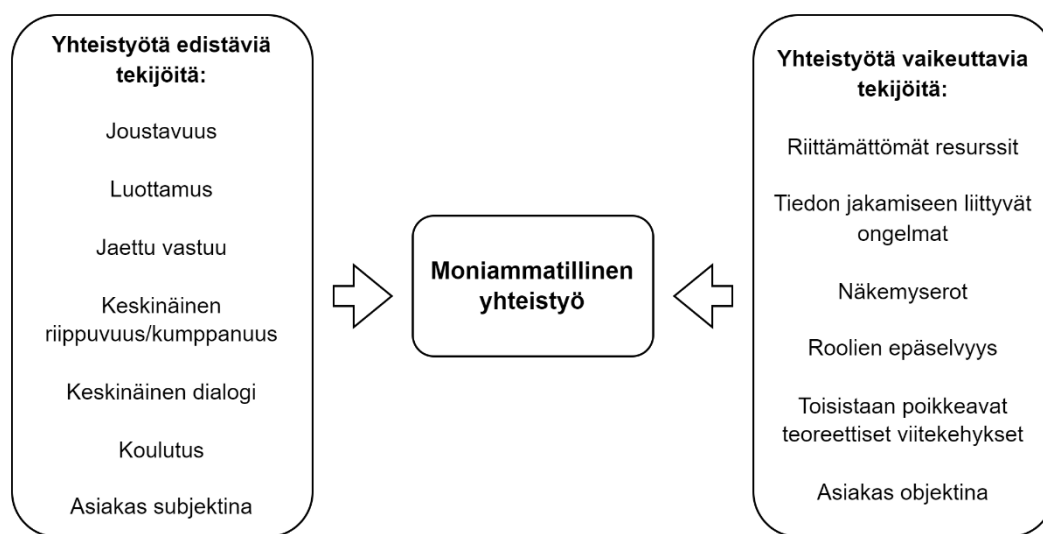
yhteistyöhön liittyvät rakenteet ja asenteet haastavampina kuin enemmän kokemusta omaavat. Professionaalisten rajojen ylittäminen on oleellista tavoiteltaessa aitoa ja joustavaa yhteistyötä (Notko ja muut, 2021, s. 4).

2.5 Asiakkaan näkökulma

Seikkulan ja Arnkilin (2009, s. 13) mukaan moniammatillinen yhteistyö voi parhaimmillaan olla kokonaisuus, joka muodostuu toisiaan täydentävistä osista ja asiakkaat saavat apua asiantunteilta ammattilaisilta. Toisaalta moniammatillinen yhteistyö voi pahimmillaan olla myös jäsentymätöntä toimintaa, jossa vastuunjako ja työntekijöiden vastuualueet ovat epäselviä lukuisista verkostokokouksista huolimatta. Tällöin on uhkana, että asiakkaan tilanne ajautuu umpikujaan ja kriisiytyy. Isoherranen (2012, s. 30) toteaa, että vaarana on myös ammattilaisten päällekkäinen työskentely, joka puolestaan aiheuttaa sekaannusta ja tehottomuutta. Huomioon on otettava myös asiakkaan ja hänen läheistensä näkökulmat.

Tuurnas ja muut (2015, s. 378) toteavat, että asiakkaan saattaa olla vaikeaa hahmottaa mihin kaikkiin palveluihin hänellä on oikeus ja millaisia palveluja eri organisaatiot tarjoavat. Eryityisesti silloin, kun asiakkaan voimavarat ovat vähissä, voi tämä olla haastavaa. McLaughlinin (2013, s. 961–962) mukaan moniammatillista yhteistyötä voidaan pitää onnistuneena silloin kun se kohtaa asiakkaan tarpeet, jotka on yhdessä asiakkaan kanssa määritelty. Hänen mukaansa moniammatillisen yhteistyön tulisi yhteistyöprosessiin kiinnitetyn huomion sijasta keskittyä asiakkaiden tarpeisiin ja heidän näkemyksiinsä. Mikäli keskitytään liiaksi moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen ja yhteisen päämäärään saavuttamiseen, voi olla vaarana, että asiakkaasta tulee huomaamatta toiminnan objekti, sen sijaan että asiakkaan tulisi olla toiminnan subjekti. Tärkeää on myös tiedostaa, että on resurssien tuhlaamista jos liian monta ammattilaista hoitaa sellaista tehtävää, johon käytännössä riittää yhden ammattilaisen työpanos.

Asiakas saattaa kokea palaverit, joissa hänen asioitaan käsitellään, ahdistaviksi jos paikalla on useita eri ammattialojen edustajia (Kekoni ja muut, 2019, s. 32; Tuurnas ja muut, 2015, s. 378). Liian suuressa ryhmässä asiakkaan voi olla vaikeaa tuoda esiin oma mielipiteensä ja asiakkaan oma ääni saattaa jäädä vaisuksi, joka taas vaikuttaa käsitykseen asiakkaan palvelutarpeesta (Nieminen ja muut, 2020, s. 248). Toisaalta asiakas saattaa kuitenkin kokea helpottavaksi sen, että hänen ei tarvitse kertoa asioitaan moneen kertaan eri viranomaisille (Hietämäki ja muut, 2017, s. 418). Vaikka moniammatillisen yhteistyön huomion keskiössä on lähestulkoon aina asiakas ja hänen huolenaiheensa, on myös mahdollista että asiakas ei välttämättä ole tietoinen yhteistyöhön perustuvasta toiminnasta (D'amour, 2005, s. 121). Alla olevaan kuvioon (ks. kuvio 1) on koottu edellä olevissa kappaleissa käsitellyjä moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä yhteistyötä edistäviä ja yhteistyötä vaikeuttavia tekijöitä.

Kuvio 1. Moniammatillista yhteistyötä edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä.

2.6 Lastensuojelu moniammatillisen yhteistyön toimintakenttänä

Valtioneuvoston julkaisemassa Lastensuojelun laatusuosituksessa (2019) korostetaan erityisesti moniammatillisen yhteistyön tärkeyttä (Malja ja muut, 2019).

Lastensuojelussa moniammatillisten tiimien tavoitteena tulisi olla lapsen ja vanhempien tarvitseman tuen kokoaminen eheäksi palvelukokonaisuudeksi. Suosituksessa todetaan myös, että lasten, nuorten ja perheiden tarpeiden tulee olla päätöksenteon, kehittämisen sekä palvelujen järjestämisen perustana. Tässä kappaleessa kuvataan lyhyesti lastensuojelun käsitettä sekä niitä lakeja jotka lastensuojelutyötä ohjaavat. Kappaleessa viisi lastensuojelun moniammatillista yhteistyötä tulkitaan kompleksisuusajatteluun liittyvien käsitteiden kautta.

Bardyn (2009, s. 58) mukaan historiallisesti katsottuna lastensuojelun ensisijainen tehtävä on ollut köyhyyden ja sotien vuoksi orvoiksi jääneistä lapsista huolehtiminen. Lastensuojelu on yksi vanhimmista hyvinvointipoliittisista toimialoista, joka on yhteiskuntapoliittisesti säädeltyä. Ensimmäinen lastensuojelulaki on säädetty vuonna 1936. Vuoden 1980- luvun lapsilainsäädännössä kiellettiin ruumiillinen kuritus sekä nostettiin lapsen etu pääperiaatteeksi. Pösö (2010, s. 325) kuvaa lastensuojelun olevan lain, julkisen hallinnon, ammattilaisten ja kansalaisten välinen institutionaalinen käytäntö, joka ottaa kantaa, ohjaa, tukee ja valvoo sellaisissa lapsuuteen ja perhe-elämään liittyvissä tilanteissa, joiden nähdään olevan ristiriidassa suhteessa vallitseviin sosiaaliin ja kulttuuriin odotuksiin.

Petrelius ja Eriksson (2018, s. 4) toteavat lastensuojelun olevan tiukasti sidoksissa muihin yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin ja päätökset liittyen muiden palveluiden tuottamiseen näkyvät herkästi lastensuojelun kentällä. Esimerkiksi lapsiperheiden heikentyneeseen toimeentuloon tai peruspalveluiden heikkoon saatavuuteen liittyvät asiat saattavat lisätä lastensuojelun tarvetta. Näin ollen lastensuojelu voidaan yleisesti käsittää myös *lasten suojeluna*, joka kuvaa sitä, että lapsia eivät suojele ainoastaan lastensuojeluviranomaiset, vaan myös muut yhteiskunnan viranomaiset ja kansalaiset (Lastensuojelun käsikirja 2021). Saastamoinen (2016) kiteyttää asian seuraavasti :

Käsitteet lapsen suojelu ja lastensuojelu on pidettävä samankaltaisuudestaan huolimatta tiukasti toisistaan erillään. Lastensuojelu on yksi osatekijä lapsen suojelussa, joka puolestaan on yli hallintoalojen- ja rajojen menevä velvoite.

Lastensuojelusta vastaavat lastensuojelun sosiaalihuollon ammattilaiset – lapsen suojelusta vastaavat kaikki ne viranomaiset ja muut toimijat, jotka kohtaavat lasta tai lapsen perhettä arjen työtehtävissään. (s. iii)

Lastensuojelun laatusuositukseen (Malja ja muut, 2019, s. 1–16) on kirjattu, että lastensuojelun ensisijaisena tavoitteena on, että lapsi saa tarvitsemaansa apua ja tukea. Palvelujärjestelmän tulisi olla sellainen, että se tukee asiantuntijoita heidän tehdessään työtä lasten auttamiseksi. Johtaminen on tärkeä osa laadukasta lastensuojelutyötä. Lastensuojelutyötä ohjaa ensisijaisesti lastensuojelulaki. Suomi on myös allekirjoittanut Yhdistyneiden Kansakuntien lapsenoikeuksien sopimuksen, joka määrittelee lapsen oikeudet sekä sopimusvaltioiden viranomaisille asetetut tavoitteet.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2022) mukaan lastensuojelu kuuluu erityislainsäädännön perusteella tarjottaviin kunnallisiin sosiaalipalveluihin. Sosiaalipalvelut ovat osa sosiaalihuoltoa, jota koskevan lainsäädännön valmistelee sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaalihuoltolaissa säädetään siitä, mitä ja miten kunnan on palveluita tuotettava. Sosiaalihuoltolaissa (2014/1301) määritellään, että sosiaalihuollon neuvonnassa ja ohjauksessa on erityistä huomiota kiinnitettävä lapsiin ja nuoriin. Sosiaalihuoltolaki yhdessä muiden erityislakien määrittelee sosiaalipalveluiden sisällöt ja laajuudet (Sosiaalihuoltolaki, 14 §, 19 §, 20 §). Sosiaali- ja terveysministeriön (2022a) mukaan kunnallisten palveluiden rinnalla palveluntuottajina voivat toimia myös järjestöt sekä yksityiset palveluntuottajat, jotka voivat myydä palveluitaan kunnille ja kuntayhtymille. Lasten ja nuorten laitoshoido on yksi esimerkki yksityisten tarjoamista sosiaalipalveluista.

Lastensuojelulain (2007/417, 1 §, 2 §, 3 §, 4 §, 5 §) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulaki määrittelee, että lastensuojelun on tuettava vanhempia tai muita kasvatusvastuussa olevia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa sekä pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Laissa säädetään myös, että lapsen etu on huomioitava arvioitaessa lastensuojelun tarvetta, kuin myös lastensuojelua

toteutettaessa ja lapselle on ikä ja kehitystaso huomioon ottaen turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa sekä mahdollisuus ilmaista oma mielipiteensä. Ensisijaisesti lastensuojelussa tulisi käyttää avohuollon tukitoimia, mutta mikäli lapsen edun mukaista on, niin sijaishuolto tulee järjestää viivytyksettä.

Lastensuojelulaki (2007/417, 14 §) määrittelee lisäksi, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on oltava käytettävissään muuta asiantuntemusta liittyen lapsen kasvuun, kehitykseen, terveyteen sekä oikeudellisiin näkökulmiin ja kunnan tai kuntien tulee asettaa asiantuntijoista koostuva työryhmä, joka on sosiaalityöntekijän apuna lapsen huostaanoton ja sijaishuollon valmisteluissa sekä muussa lastensuojelun toteuttamisessa ja antaa lausuntoja päätöksenteon tueksi. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä voi koostua sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista asiantuntijoista. Myös sosiaalihuoltolaki (2014/1301) velvoittaa toteuttamaan sosiaalihuoltoa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, niin että palvelut muodostavat kokonaisuuden joka on asiakkaan edun mukainen (Sosiaalihuoltolaki, 41 §). Lastensuojelun tukimuodot on mahdollista jakaa moneen eri osa- alueeseen, esimerkiksi ennaltaehkäisevään lastensuojeluun, avohuollon tukitoimenpiteisiin tai sijaishuoltoon (lastensuojelulaki 2007/417, 36 §, 37 §, 38 §, 40 §). Tässä tutkielmassa lastensuojelua käsitellään yleiskäsitteenä ja huomio kiinnitetään niihin asioihin ja ilmiöihin, jotka lastensuojelutyön moniammatillisessa yhteistyössä aineiston mukaan yleensä saavat aikaan kompleksisuutta.

3 Kompleksisuus

Tässä luvussa tarkastellaan kompleksisuutta ja siihen liittyviä käsitteitä, erityisesti kompleksisuusajatteluun liittyviä käsitteitä. Näitä ovat kompleksinen adaptiivinen systeemi, itseorganisaatio, emergenssi, epälineaarisuus sekä palauteprosessit ja pirullinen ongelma. Nämä kompleksisuusajatteluun liittyvät käsitteet ovat valikoituneet tutkielman aineiston perusteella hermeneuttisen kehän periaatteen (ks. Puusa, 2008, s. 40) mukaisesti. Eli käytännössä lastensuojelun moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvästä aineistosta on noussut esiin näkökulmia, jotka ovat yhdistettävissä edellä mainittuihin käsitteisiin. Nämä käsitteet on koottu kappaleen lopussa olevaan taulukkoon 2 (ks. s. 47). Myöhemmin tässä tutkielmassa analysoidaan, miten edellä mainitut käsitteet ilmenevät lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä.

Lundström (2015, s. 16) toteaa, että systeemi voi muodostua kahdesta tai useammasta osasta, esimerkkinä hän käyttää ihmisten muodostamaa sosiaalista systeemiä. Ståhlen (2004, s. 227) mukaan systeemijattelussa on erotettavissa kolme eri paradigmaa. Ensimmäisen perustana on Newtonin klassinen fysiikka, joka näkee systeemit suljettuina, konemaisina sekä deterministisinä järjestelminä ja keskittyy säännönmukaisuuksiin sekä tapahtumien ennakointiin. Ståhlen (2004, s. 228) mukaan toinen paradigma on avointen systeemien paradigma, jonka kehittäjä on itävaltalainen biologi Ludwig Von Bertalanffy. Avointen systeemien paradigman mukaan systeemit ovat ympäristönsä kanssa jatkuvasti kommunikoivia, tasapainoa kohti pyrkiviä ja niiden sisäinen prosessi koostuu palautesykleistä. Kolmannessa paradigmassa systeemit ovat dynaamisia, ja ominaisuuksiltaan erityisen kompleksisia sekä kaottisia. Tähän paradigmaan liittyy systeemin kyky itseorganisoidumiseen sekä uudistumiseen ja siinä korostuu paikkariippumattomuus, epäjatkuvuus ja ennakoimattomuus.

Newtonilainen ajattelu nähdään usein länsimaisen tieteen paradigmaperustana (Lundström, 2015, s. 17). Dekker ja muut (2011, s. 2–4) toteavat, että klassinen Newtonilainen näkemys tukeutuu reduktionistiseen, mekanistiseen metodologiaan ja maailmankuvaan.

Yksinkertaistettuna se tarkoittaa sitä, että tulevaisuus on ennustettavissa, kunhan tiedossa on kaikki siihen liittyvät osat, niiden yksityiskohdat ja niihin vaikuttavat voimat ja lainalaisuudet. Virheen tapahtuessa, on löydettävissä syyt ja seuraukset ja kovasti yrittämällä on mahdollisuudet ennakoita haitallisia asioita. Kompleksisuuden kautta katsottuna näkökulma on erilainen, sillä tietämys jokaisesta systeemin osasta ja niihin vaikuttavista tekijöistä on aina rajallinen. Systeemin tulee myös mukautua ympäristön muuttuviin olosuhteisiin.

Useat eri tieteenalat, erityisesti luonnontieteet, tutkivat kompleksisuutta (Mitleton-Kelly, 2003, s. 23). Luonnontieteellisestä näkökulmasta kompleksisia systeemejä voivat olla esimerkiksi sademetsän ekosysteemi tai bakteeripopulaation toiminta ja tunnusomaista näille on, että ne ovat vuorovaikutuksessa niin ulkoisen kuin myös sisäisen ympäristönsä kanssa (Juuti & Luoma, 2009, s. 114–115). Mitleton-Kelly (2003, s. 23) toteaa, että vaikka kompleksisuudesta ei ole olemassa yhtä selkeää teoreettista kokonaisuutta, pitää se kuitenkin sisällään monia erilaisia teoreettisia suuntauksia. Näitä ovat muun muassa kompleksiset adaptiiviset systeemit, dissipatiiviset rakenteet, kaaosteoria ja polkuriippuvuus.

Nykyään kompleksisuuteen liittyviä käsitteitä käytetään laajasti ja lisääntyvässä määrin myös esimerkiksi psykologiassa, hoitotieteessä ja sosiaalitieteissä (Sherblom, 2017, s. 10). Hanénin (2017, s. 77) mukaan yksi kompleksisuuden käsitteeseen liittyvistä haasteista onkin juuri sen levinneisyys usealle eri tieteenalalle sekä edelleen vielä usealle eri tutkimusalalle. Haastavuutta lisää se, että yhdelläkään tieteen- tai tutkimuksen alalla ei ole kompleksisuudesta, ja siitä mitä se tarkoittaa, selkeää ja yhtenäistä näkemystä. Kompleksisuusajattelu voi kuitenkin tarjota käsitteellisen viitekehyksen, ajattelutavan sekä mahdollisuuden ymmärtää ympäröivää maailmaa ja eri organisaatioita, joissa olemme osallisia (Mitleton- Kelly, 2003, s. 26).

Juutin ja Luoman (2009, s. 114) mukaan kompleksisuus ei tarkoita monimutkaista tai vaikeaa, vaan voidaan puhua ennemminkin yhteen kietoutumisesta, jota tarkoittaa myös termin latinankielinen sana plexus, josta on peräisin englannin kielen sana complex.

Kompleksisuutta väitöskirjassaan käsitellyt Hanén (2016, s. 78–79) toteaa, että kompleksisuudesta käytetään yleensä käsitteitä kompleksisuustieteet, kompleksisuusteoria sekä kompleksisuusajattelu. Kompleksisuusajattelu on näistä yleisimmin käytetty käsite, sillä se sitoo sisäänsä parhaiten kompleksisuuskäsitteen moniulotteisuuden. Hallintotieteiden kiinnostus kompleksisuutta kohtaan kansainvälisesti on lisääntynyt parin viime vuosikymmenen aikana, erityisesti 2000-luvulla.

Uhl-Bien ja Arena (2017, s. 9–10) kuvaavat kompleksisuuden olevan asia, johon moni törmää omassa elämässään tai työpaikallaan, mutta heidän voi olla vaikeaa täysin selittää mistä on kyse. Uhl-Bienin ja Arenan mukaan kompleksisuus on sitä, että asioiden ollessa vuorovaikutuksessa keskenään, ne muuttavat toisiaan odottamattomilla ja peruuttamattomilla tavoilla. Verrattaessa kompleksisuutta (complexity) monimutkaiseen (complicated), voidaan nähdä erona se, että monimutkaiset systeemit saattavat sisältää paljon eri osia, mutta ollessaan vuorovaikutuksessa ne eivät muuta toisiaan. Esimerkiksi lentokone on monimutkainen rakennelma, joka kuitenkin voidaan hajottaa osiin, ja osat pysyvät samanlaisina kuin ne olivat lentokonetta kasattaessa. Majoneesi sen sijaan on kompleksista. Majoneesia tehdessä käytetään munia, öljyä ja sitruunaa, jotka sekoitetaan keskenään. Majoneesin ollessa valmis, ei ainesosia enää pysty palauttamaan alkuperäiseen muotoonsa. Kompleksisuuden termein ilmaistuna, systeemiä ei pysty hajottamaan takaisin siihen muotoon, joka se alun perin oli.

Stevens & Hassett (2007, s. 128–129) sekä Rowlands (2009, s. 29) toteavat, että kompleksista systeemiä voidaan myös verrata tapahtumaketjuun, joka syntyy mannerlaattojen liikkeiden ja maapallon ytimessä rakentuvan paineen yhdistelmästä. Tapahtumalle on annettu nimeksi maanjäristys, mutta huolimatta kaikesta mahdollisesta tiedosta maanjäristyksiin liittyen, on mahdotonta ennustaa koska maanjäristys tarkkaan ottaen tapahtuu ja kuinka suuri se mahdollisesti tulee olemaan. Sen sijaan on kuitenkin mahdollista kertoa, että maanjäristys tulee varmasti tietyissä osissa maapallolla jossakin vaiheessa tapahtumaan. Mannerlaattojen, niiden tuottaman paineen ja lämpötilan

yhteisvaikutus on kompleksista ja lopulta spontaanin itseorganisoitumisen seurauksena syntyy maanjärjestys.

Törnbergin (2015, s. 34) mukaan monimutkaiset systeemit ja kompleksiset systeemit ovat pohjimmiltaan eri tyyppisiä systeemejä, joilla on erilainen dynamiikka ja niitä tulee lähestyä eri metodologisista sekä teoreettisista lähtökohdista. Monimutkaisia systeemejä voidaan ymmärtää käyttämällä matematiikkaan perustuvaa lineaarisuutta, kun sen sijaan kompleksiset systeemit perustuvat epälinearisuuteen ja vaativat erilaista lähestymistapaa. Jalonen (2006, s. 124) toteaa, että kompleksisessa ympäristössä toimiminen tuottaa epävarmuutta, sillä nykyisiä ja tulevia tapahtumia ei voi verrata suoraan mihinkään aiemmin tapahtuneeseen eikä kompleksisia ja emergenttejä tapahtumia voi hallita. Systeemien avoimuudella ja vuorovaikutuksella kompleksisten asioiden kohtaamista ja ymmärtämistä voidaan kuitenkin edistää.

Jalonen (2006, s. 115) toteaa myös, että kompleksisuus yhdistetään puhekielessä monesti asioihin, jotka ovat vaikeasti ymmärrettävissä ja hallittavissa. Kompleksisuus voidaan nähdä kuitenkin myös luonnollisena osana eri järjestelmien ja systeemien toimintaa. Erityisesti yhteiskunnallisessa kontekstissa kompleksisuusajattelun voidaan katsoa liittyvän moniulotteisiin ja laajoihin yhteiskunnallisiin ongelmiin, jotka lisäksi ovat sidoksissa muuhun päätöksentekoon yhteiskunnassa. Lisääntynyttä kompleksisuutta on Mäen (2020, s. 141) mukaan havaittavissa erityisesti matriisi- verkosto- ja projektiohjatussa työelämässä. Kompleksisuus voi tuottaa jännitteitä ja uhkia, mutta luoda myös mahdollisuuksia.

Marion ja Uhl- Bien (2001, s. 391, 394–396) esittävät, että esimerkiksi johtamisessa olisi viisasta hyödyntää vuorovaikutuksen dynamiikkaa (riippuvuussuhteita, satunnaisuutta ja vuorovaikutusta). Parhaat ideat ja innovaatiot syntyvät todennäköisesti vuorovaikutuksessa toimivien ryhmien kesken, sen sijaan että johtaja yksin määrittelisi ne. Vuorovaikutus ja satunnaisuus aiheuttavat sen, että johtajan ei ole mahdollista ennustaa tulevaisuutta. Valmiiden vastausten ja suunnan näyttämisen sijaan, johtajan tulisi

mahdollistaa sellaiset olosuhteet, että työntekijöillä on mahdollisuus luoda tulevaisuuden innovaatioita. Tässä strategiassa on toki olemassa riskinsä, sillä kompleksisen systeemin voidaan nähdä olevan kaaoksen reunalla, jossa mahdollistamalla luovuutta on aina läsnä myös riski epäonnistumisesta.

Kompleksisuutta esiintyy monissa eri konteksteissa ja monilla eri tasoilla. Erityisesti terveydenhuollossa (Uhl-Bien & Arena, 2017, s. 10) ja sosiaalityössä (Stevens & Cox, 2008, s. 1321) on näkyvillä kompleksisuuden piirteitä. Sosiaali- ja terveystalalla ammattilaiset tekevät paljon yhteistyötä, mutta erityisesti yhteistyötä tehdään kompleksisissa tapauksissa (Hood, 2012a, s. 2; Solomon, 2019, s. 391). Kompleksisuuteen liittyvien käsitteiden soveltamisen kanssa on kuitenkin oltava varovainen ja kriittinen sekä erityisesti otettava huomioon eroavaisuudet liittyen elottomiin (material) ja sosiaalisiin (social) systeemeihin (Sherblom, 2017, s. 10).

3.1 Kompleksisuuskoulukunnat

Richardsonin (2008, s. 26) mukaan kompleksisuuteen liittyvät koulukunnat voidaan jakaa neo- reduktionistiseen, metaforiseen sekä kriittis- pluralistiseen koulukuntaan. Neo- reduktismia voidaan kuvata myös kovaksi kompleksisuustieteeksi (Vartiainen & Raisio (2011, s. 391). Neo- reduktionistinen koulukunta pyrkii etsimään sääntöjä kompleksisille ilmiöille ja sitä kautta luomaan malleja, jotka auttavat ennustamaan ja hallitsemaan kompleksisia ilmiöitä. Neo- reduktionistisen koulukunnan mukaan tarkasteltavana oleva ilmiö on mahdollista palauttaa osiinsa (Juuti & Luoma, 2009, s. 132). Richardson (2008, s. 26) kuitenkin toteaa, että neo- reduktionistisen koulukunnan näkemys kompleksisen systeemin yleisistä lainalaisuuksista tai perusperiaatteista perustuvat fyysiikkaan. Näin ollen ne eivät sinällään ole hyödyllisiä tulkittaessa ihmisten jokapäiväistä kokemusmaailmaa.

Vartiainen ja Raisio (2011, s. 392) toteavat, että metaforinen koulukunta perustuu eri-
laisten metaforien käyttämiseen, joiden avulla kompleksisuutta pyritään paremmin ym-
märtämään. Metaforien avulla pyritään saamaan parempi käsitys ihmisten välisiin, sosi-
aalisiin tilanteisiin liittyvästä kompleksisuudesta. Tätä kautta on mahdollista lisätä ym-
märrystä siitä, ettei maailma välttämättä toimi järjestelmällisesti ja konemaisesti. Meta-
forista koulukuntaa voidaankin pitää neo- reduktionistisen koulukunnan vastakohtana.
Sitä voidaan kutsua myös pehmeäksi lähestymistavaksi (Richardson, 2011, s. 374). Mit-
leton-Kelly (2003, s. 26) muistuttaa, että käytettäessä esimerkiksi luonnontieteisiin pe-
rustuvia kompleksisuuden metaforia, on hyvä ottaa huomioon, että sosiaalisissa suh-
teissa ihmiset kykenevät refleктоimaan omaa käytöstään sekä harkitsemaan omaa toi-
mintaansa, toisin kuin luonnossa esiintyvät systeemit. Metaforien kautta kompleksisuu-
teen liittyviä teoreettisia käsitteitä ja ilmiöitä saattaa kuitenkin olla helpompi ymmärtää
ja tätä kautta soveltaa käytännössä (Vartiainen ja muut, 2014, s. 129).

Richardsonin (2011, s. 374) mukaan neo- reduktionistinen ja metaforinen koulukunta
voidaan siis nähdä toistensa vastakohtina ja niiden väliin asettuu kriittis- pluralistinen
koulukunta, eli kompleksisuusajattelu. Kriittis- pluralistinen koulukunta näkee komplek-
sisuuden ja siihen liittyvät ilmiöt niin, että niitä ei ole tarve täysin selittää tai ymmärtää.
Kompleksisuusajattelu hyväksyy, että kompleksisille ilmiöille voi olla olemassa monia eri
näkökulmia ja selitysmalleja. Kompleksisuusajatteluun liittyvä käsite on kompleksinen
adaptiivinen systeemi, jossa otetaan huomioon ympäristön vaikutus systeemiin. (Varti-
ainen & Raisio, 2011, s. 393). Kompleksisuusajattelu korostaa erityisesti näkemystä siitä,
että todellisuutta ei ole mahdollista täysin ymmärtää, vaan vuorovaikutussuhteisiin liit-
tyvä yllätyksellisyys ja ennakoimattomuus kuuluvat luonnollisena osana eri systeemien
väliseen yhteistyöhön (Jalonen ja muut, 2013, s. 287). Kompleksisuus tulee siis esille eri-
tyisesti systeemin ja sen ympäristön eri elementtien välisissä suhteissa ja vuorovaikutuk-
sessa (Mitleton- Kelly 2003, s. 26). Kompleksisuusajattelu hyväksyy ajatuksen siitä, että
joitain ilmiöitä voidaan pelkistää, ja joitain ei, eli läsnä voi olla piirteitä sekä järjestyksestä
että kaaoksesta (Puustinen & Jalonen, 2020, s. 24). Puustinen ja Jalonen (2020, s. 25)
toteavat kompleksisuusajattelusta, että ”paljon voidaan tietää, mutta ei kaikkea.” Tässä

pro gradu -tutkielmassa moniammatillista yhteistyötä tulkitaan kompleksisuusajatteluun liittyvän käsiteperheen kautta (ks. taulukko 2), sillä moniammatillinen yhteistyö perustuu vuorovaikutukseen ja eri ammattilaisten välisiin suhteisiin.

3.2 Kompleksinen adaptiivinen systeemi

Zimmerman ja muut (2008, s. 8–9) toteavat, että kompleksisessa adaptiivisessa systeemissä systeemin itsenäiset osat ovat jollain tavalla yhteydessä toisiinsa ja koko systeemi on vuorovaikutuksessa toisiin systeemeihin. Kompleksisia adaptiivisia systeemejä on kaikkialla. Pörssimarkkinat, ihmiskeho tai esimerkiksi sairaala, voidaan kaikki luokitella kompleksisiksi adaptiivisiksi systeemeiksi (Regine & Lewin, 2000, s. 7). Mitleton-Kellyn (2003, s. 27) mukaan ihmisiin liittyvissä sosiaalisissa systeemeissä yhden itsenäisen toimijan päätökset ja teot vaikuttavat muihin toimijoihin ja systeemeihin, jotka ovat jollain tavalla sidoksissa itsenäiseen toimijaan. Toimijalla voidaan tarkoittaa esimerkiksi yksittäistä henkilöä, ryhmää tai instituutiota. Mitä suurempi keskinäinen riippuvuus toimijoilla tai systeemeillä keskenään on, sitä suurempi vaikutus on yksittäisen toimijan tai systeemin teoilla. Sidoksellisuus ja keskinäinen riippuvuus tuottavat kompleksisuutta.

Toisin kuin mekaaniset systeemit, esimerkiksi auto, jonka rajat voidaan määrittellä, kompleksiset adaptiiviset systeemit ovat avoimia, joten niiden rajat ovat epäselviä, vaikeasti määriteltäviä (Caffrey ja muut, 2016, s. 2). Dekker ja muut (2011, s. 4) toteavat, että kompleksisilla systeemeillä on historia, jota voidaan kutsua polkuriippuvuudeksi, joka läpäisee systeemin epäselvät rajat. Tämä tarkoittaa sitä, systeemin menneisyys sekä systeemiä ympäröivien tapahtumien menneisyys vaikuttavat systeemin tämänhetkiseen käytökseen. Kompleksisen systeemin ympäristön muuttuessa myös sen toimijoiden käytös muuttuu, jonka tuloksena koko systeemin käytös muuttuu, eli toisin sanoen systeemi mukautuu jatkuvasti ympäröiviin olosuhteisiin ja ajan myötä kehittyy (Regine & Lewin, 2000, s. 6). Pienikin muutos yhdessä kompleksisen adaptiivisen systeemin osassa saattaa johtaa suuriin ennalta arvaamattomiin muutoksiin ja toisaalta voi olla mahdollista, että

mitään muutosta ei tapahdu (Stevens & Cox, 2008, s. 1323). Kompleksiset systeemit kehittyvät jatkuvasti ja systeemin kehityskaareen vaikuttaa sen osien väliset suhteet, jotka muodostuvat ajasta ja historiasta (Caffrey ja muut, 2016, s. 2). Systeemin historia määrittelee systeemin luonteen, joten kaksi samannäköistä systeemiä eivät käytännössä ole samanlaisia, sillä niillä on keskenään erilainen historia (Cilliers, 2000, s. 25).

Järjestyksen sijaan, kompleksisissa ympäristöissä tarvitaan mukautuvaa reagoitua, joka tarkoittaa sitä, että hyödynnetään eri ryhmien ja verkostojen kollektiivista älykkyyttä (Uhl-Bien & Arena, 2017, s. 10). Sellaiset ajatukset ja ideat, joita käytetään yksinkertaisten systeemien ymmärtämiseen eivät ole riittäviä, kun yritetään ymmärtää kompleksisten systeemien toimintaa (Sanger & Giddings, 2012, s. 2). Stevens ja Hassett (2007, s. 129) toteavat, että reduktionistinen näkökulma perustuu lineaariseen ajatteluun, mutta kompleksisessa ympäristössä ei perinteinen reduktionistinen lähestymistapa toimi, sillä kompleksisen adaptiivisen systeemin toiminnan ollessa epälineaarista, siinä tapahtuvia asioita ei ole mahdollista ennustaa.

3.2.1 Itseorganisoituminen, epälineaarisuus ja palauteprosessit

Vartiainen ja muiden (2014, s. 63, 134) mukaan kompleksisuusajattelu haastaa perinteisen näkemyksen systeemistä osiensa summana. Kompleksisessa systeemissä eri osien keskinäinen vuorovaikutus ei ole analysoitavissa, eikä eri osia voida nähdä toisistaan erillisinä. Itseorganisoitumisen käsite kuvaa sitä, miten kompleksisissa systeemeissä voi esimerkiksi syntyä erilaisia ryhmiä suunnittelematta, täysin spontaanisti. Nämä spontaanisti syntyneet ryhmät saattavat jakaa keskenään jonkin yhteisen huolenaiheen tai asian, josta kaikki ryhmän jäsenet ovat kiinnostuneita. Yhdessä ryhmänä kyseistä asiaa lähde-tään selvittämään tai kehittämään, ilman että kukaan ulkopuolinen taho hallitsee ryhmän toimintaa. Tällaista ryhmää kutsutaan itseorganisoituvaksi ryhmäksi. Caffrey ja muut (2016, s. 3) toteavat, että systeemin osat voivat reagoida asioihin/ tapahtumiin lukemattomilla eri tavoilla ja tämän vuoksi toiminnan lopputuloksia ei ole mahdollista

ennakoida. Pienet muutokset voivat joskus saada aikaa suuria lopputuloksia. Itseorganisoinnin prosessi ei ole lineaarinen, vaan sen sijaan epälineaarinen (Stevens & Hassett, 2007, s. 129).

Epälineaarisuus näkyy maailmassa monin eri tavoin. Törnberg (2015, s. 17) nostaa esiin muutaman esimerkin sosiaalisista ilmiöistä, joita voidaan luonnehtia epälineaariksi. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteiskunnallinen kapina, pankin kaatuminen yhdessä yössä tai vaikkapa nopeasti edennyt maailmanlaajuinen pandemia. Vartiainen ja muiden (2014, s. 134) mukaan esimerkiksi organisaatiomuutos voi olla epälineaarinen, sillä pienikin panostus voi saada aikaan huomattavan muutoksen organisaatiossa ja suuri panostus ei välttämättä takaa suuria muutoksia.

Stevensin ja Hassetin (2007, s. 129) mukaan epälineaarista prosessia voidaan kuvata seuraavasti: toiminta A voi johtaa toimintaan B, mutta yhtä hyvin toiminta A voi johtaa myös toimintoihin C, D tai C ja D. On myös mahdollista, että toiminta A ei johda mihinkään. Jalonen ja muut (2013, s. 288) toteavat, että itseorganisoinnin epälineaarisuus voi siis näyttäytyä joko niin, että systeemissä tapahtuu syy-seuraussuhteiltaan yllätyksellisiä ja suuria tapahtumia, tai niin että ei tapahdu juuri mitään. Itseorganisoinnin epälineaarisuuteen liittyvä ilmaantumisen käsite kuvaa sitä, että asioita tapahtuu (tai ei tapahdu) ilman mitään näkyvää syytä.

Kompleksisessa adaptiivisessa systeemissä esiintyy palauteprosesseja, joiden avulla ajan myötä systeemi kehittyy (Regine & Lewin, 2000, s. 13). Vartiainen ja muiden (2014, s. 139) mukaan palauteprosessit ovat eri toimijoiden välillä tapahtuvaa jatkuvaa informaation vaihtoa. Toimijoita voivat olla esimerkiksi henkilökunnan jäsenet ja organisaatiot. Palauteprosessit voidaan nähdä joko negatiivisina tai positiivisina. Fenwick (2012, s. 146) toteaa, että positiiviset palauteprosessit ovat tärkeitä systeemin kehittymisen ja muutoksen ymmärtämiseksi. Systeemissä tapahtuva muutos on usein arvaamatonta ja peruuttamatonta. Silloin kun ihmisten väliset vuorovaikutussuhteet ovat heikkoja, on

informaation virtaus myös huonoa, joka rajoittaa palauteprosesseja ja siten sopeutumiskykyä (Regine & Lewin, 2000, s. 13).

Puustinen ja Jalonen (2020, s. 40) käyttävät esimerkkinä palauteprosessista ihmisten välistä vuorovaikutusta pohdittaessa jotakin asiaa yhdessä. Positiivisena palautteena nähdään vuorovaikutusta ylläpitävä keskustelu ideoineen ja kysymyksineen. Negatiivinen palaute sen sijaan on sellaista toimintaa joka pyrkii yhteiseen näkemykseen ja systeemin toiminnan tasapainottamiseen. Positiiviset palauteprosessit voivat siis mahdollistaa uusien toimintatapojen löytämistä ja negatiiviset palauteprosessit saattavat toimia muutoksen esteenä (Vartiainen ja muut, 2014, s. 76).

3.2.2 Emergenssi

Vartiainen ja muut (2016, s. 227–244) toteavat, että kompleksisuuteen läheisesti liittyvä käsite on emergenssi, joka tarkoittaa vuorovaikutuksessa syntyvää asiaa tai ilmiötä. Emergenssi nähdään useimmiten positiivisena asiana, se voi olla vaikkapa jokin uusi innovaatio tai muunlaista kehittämistoimintaa. Emergenssin muita suomenkielisiä termejä ovat esimerkiksi muodostuminen, syntyminen ja esiin nousu, mutta nämä suomennokset eivät kuvaa emergenssin perimmäistä tarkoitusta tarpeeksi hyvin, jonka vuoksi on perusteltua käyttää emergenssi-käsitettä. Uhl- Bienin ja Arenan (2017, s. 10–11) mukaan emergenssissä systeemin eri toimijat luovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa jotakin sellaista, jota ei ole ennalta määrätty. Yksikään tietty toimija tai asia ei itsessään saa aikaan emergenssiä, vaan se syntyy nimenomaan vuorovaikutuksesta erilaisten toimijoiden ja ideoiden välillä. Emergenttejä tapahtumia ei tästä syystä ole mahdollista ennustaa tai ennakoita (Caffrey ja muut, 2016, s. 3).

Stevens ja Hasset (2012, s. 505) toteavat, että emergentti systeemi pyrkii kohti järjestystä. Emergenssin syntymiseen vaikuttavat systeemissä toimivien osien ominaisuudet ja niiden toimintaympäristö. Uuden emergenttin systeemin perustamiseen kuuluu aikaa, eikä

emergenssi itsessään ole kontrolloitavissa, ennustettavissa tai johdettavissa. Emergenssi on lineaarisuuden vastakohta (Vartiainen ja muut, 2016, s. 240).

Emergenssiä kuvataan kirjallisuudessa yleensä ilmiönä, joka tuottaa positiivisia asioita. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että emergenssillä on toinen puoli, joka saattaa aiheuttaa positiivisten asioiden lisäksi myös negatiivisia, ikäviä asioita (Bella, 2006, s. 111). Vartiainen ja muut (2016, s. 244) kuvaavat emergenssin toista puolta, jota voidaan kutsua pahan emergenssiksi. Sosiaali- ja terveysjohtamisessa pahan emergenssillä tarkoitetaan heidän mukaansa sellaista toimintaa, jossa tavalliset toimijat saavatkin tahattomasti aikaiseksi sellaisia asioita, jotka voivat olla jopa asiakkaalle haitallisia. Pahan emergenssiä ilmenee ikään kuin vahingossa sellaisissa organisaatioissa, joissa on nähtävissä eri professioiden välisiä ristiriitoja, epätarkoituksenmukaisia toimintatapoja ja jopa asiakkaiden laiminlyöntiä. Tällaisessa ympäristössä työskentelevä saattaa huomaamattaan ajautua mukaan tilanteisiin, joissa pahan emergenssiä ilmenee. Epäilyttävästä toiminnasta on tullut ikään kuin arkipäivää, eikä yksittäinen työntekijä osaa organisaation toimintatapoja välttämättä kyseenalaistaa. Kukaan yksittäinen ihminen tai työntekijä ei itsessään ole syyllinen pahan emergenssin ilmenemiseen, vaan se on hyvin kontekstisidonnaista. Oma toimintaa on helpompi perustella, kun sen ajatellaan olevan työyhteisössä normaalia ja yleisesti hyväksyttyä.

Bella ja muut (2003, s. 80) toteavat, että perinteiset käsitykset vastuullisuudesta tai hyvän ja pahan ilmenemisestä perustuvat lineaariseen ajatteluun. Seuraava lausahdus kuvastaa hyvin lineaarista ajattelumallia: ”Jos käyttäydyn hyvin, en varasta, valehtele enkä huijaa sekä hoidan työni hyvin, olen vastuullinen ihminen.” Yleisesti ajatellaan, että ikävät ja pahat asiat saavat alkunsa pahoista ihmisistä. Jos ihminen on hyvä ja hyvää tarkoittava, myös hänen toimintansa ajatellaan tuottavan hyviä asioita. Tällainen lineaarinen käsitys ei ota huomioon tilanteeseen liittyvää emergenssiä. Ikäviä ja epätoivottuja asioita saattaa tapahtua siitä huolimatta, että yksilö kokee oman käyttöksensä olleen asianmukaista ja pätevää.

3.3 Pirullinen ongelma

Käsite ”pirullinen ongelma” (wicked problem) kytkeytyy kompleksisuusajatteluun (Vartiainen & Raisio, 2020, s. 7). Kompleksisuus ja pirullinen ongelma liittyvät toisiinsa siten, että pirullisia ongelmia esiintyy nimenomaan kompleksisissa ympäristöissä ja organisaatioissa (Rittel & Webber, 1973). Horst W.J Rittel ja Melvin M. Webber (1973) esittivät julkaisussaan vuonna 1973 toisenlaisen näkökulman ongelmanratkaisuun. Perinteisen ongelmanratkaisun sijasta he nostivat esille ajatuksen siitä, että on olemassa pirullisia ongelmia, jotka eroavat niin sanotuista kesyistä ongelmista (tame problem) muun muassa niin, että kesyjen ongelmien ollessa ratkaistavissa, ei pirullisiin ongelmiin ole olemassa yhtä selkeää ratkaisua. Esimerkki kesystä ongelmasta voisi heidän mukaansa olla matemaattinen laskutoimitus. Ratkaisu vaikeaan matemaattiseen laskutoimitukseen ei välttämättä ole helppo, mutta se on kuitenkin olemassa ja sen voi myös määrittellä olevan joko oikein tai väärin. Mikäli vastaus on väärin, on aina mahdollisuus yrittää uudestaan ja lopulta löytää oikea vastaus. Pirulliselle ongelmalle sen sijaan ei ole olemassa lopullista ratkaisua. Suomen kielessä käsitteellä pirullinen ongelma ei ole varsinaisesti vakiintunutta suomennosta, vaan sitä nähdään kutsuttavan myös ilkeäksi ongelmaksi tai viheliäiseksi ongelmaksi (Lundström & Mäenpää, 2020, s.63).

Danken ja muut (2016, s. 18–20) tutkivat kirjallisuuskatsauksessaan sitä, millaisia ongelmia tutkijat pitävät pirullisina ja millaisia kesyinä. Tutkimuksen mukaan erityisesti ympäristöön ja ilmastonmuutokseen, turvallisuuteen ja puolustukseen, terveyteen ja terveydenhuoltoon sekä kansainväliseen terrorismiin liittyvät kysymykset nähdään pirullisina. Kesyinä ongelmia pidetään sen sijaan esimerkiksi junaliikenteen aikataulutusta, armeijan koulutusta sekä ydinvoimaloiden rakentamista. He pohtivat, että kesyinä ongelmia mainitut asiat ovat mahdollisesti osittain sellaisia pirullisia ongelmia, joissa on jo tyydytty jonkinlaiseen ratkaisuun, sen sijaan että ratkaisusta ja ongelman määrittelystä vielä neuvoteltaisiin.

Danken ja muut (2016, s. 18) ovat löytäneet kolme erityistä piirrettä, jotka kiteyttävät hyvin pirullisten ongelmien luonnetta. Nämä ovat: 1. Pirulliset ongelmat vastustavat selkeää ratkaisua ja niillä on tapana kroonistua. 2. Pirullisten ongelmien hallintaan liittyy monia eri sidosryhmiä, joilla on yleensä toisistaan eroavat arvot ja intressit. 3. Pirulliset ongelmat uhmaavat ymmärrystä niiden luonteesta ja vaikutuksista. Dankenin ja muiden (2016, s. 18) mukaan pirullisen ongelman hallitsemiseksi nousee selkeästi esiin kaksi piirrettä. Ensimmäinen niistä on rajat ylittävän yhteistyön tärkeys, eli eri organisaatioiden välinen yhteistyö, ulkoisten sidosryhmien osallistuminen julkiseen päätöksentekoon sekä hallituselinten yhteistoiminta. Toisena he mainitsevat, että julkisessa johtamisessa tulisi tunnistaa pirullisten ongelmien kroonisuus ja jatkuvaluonteisuus. Yhteistyöhön liittyvät neuvottelu- ja sovittelutaidot ovat tärkeitä silloin kun osallisena on monia eri tahoja.

Conklin (2005, s. 7–9) sekä Vartiainen ja muut (2014, s. 22–26) toteavat, että pirulliselle ongelmalle tyypillistä on, että pirullista ongelmaa on vaikeaa ymmärtää, jos ei ymmärrä kontekstia, jossa pirullinen ongelma esiintyy. Pirullinen ongelma nähdään myös eri tavoin riippuen katsojasta ja jokaisella on hieman toisistaan poikkeava käsitys siitä, kuinka ongelmaa tulisi lähteä ratkaisemaan. Oikeaa tai väärää ratkaisua pirulliselle ongelmalle ei ole olemassa, sen sijaan on olemassa hyviä, huonoja tai siedettäviä ratkaisuja. Pirullisen ongelman ollessa aina uniikki ja uudenlainen, ei aikaisemmista ratkaisumalleista ole välttämättä mitään apua yritettäessä ratkaista uutta pirullista ongelmaa. Pirullisilla ongelmilla on keskenään samanlaisia piirteitä, mutta tästä huolimatta niitä on lähes mahdoton vertailla keskenään ja avoimissa sosiaalisissa systeemeissä on otettava huomioon eri toimintojen ennalta arvaamattomat seuraukset. Pirullisen ongelman mahdollisiin ratkaisuihin liittyvien vaikutusten jatkumo on ääretön, jonka vuoksi ratkaisujen vaikutuksia on mahdotonta arvioida täydellisesti. Ratkaisuvaihtoehtoihin vaikuttavia tekijöitä ovat myös käytettävissä oleva aika sekä resurssit.

Conklinin (2005, s. 25) mukaan kaikkia edellä mainittuja pirullisen ongelman piirteitä ei kuitenkaan tarvitse käsillä olevasta ongelmasta löytyä ja silti ongelma voidaan luokitella pirulliseksi. Myös kesy ongelma saattaa ajan myötä muuttua pirulliseksi, mikäli siihen ei reagoida ajoissa. Kesyn ongelman muuttumista pirulliseksi on kuitenkin vaikeaa tunnistaa. Lindell (2017, s. 26) käyttää esimerkkinä kahden ihmisen välistä erimielisyyttä työpaikalla, jota voidaan käsitellä kesynä ongelmana. Tilanteeseen on olemassa selkeä ratkaisu, joka on se, että erimielisyydet sovitaan ja näin vältetään ongelman laajemmilta vaikutuksilta organisaatioon. Vaarana kuitenkin on, että mikäli tilanteeseen ei puututa, työntekijöiden väliset erimielisyydet voivat kasvaa suuremmiksi ja aikaa myöden vaikuttaa koko organisaation toimintaan. Tilanteen puiminen saattaa jatkua organisaation epävirallisissa sosiaalisissa ryhmittymissä ja kasvaa niin suuriin mittasuhteisiin, ettei ongelmaa ole enää mahdollista ratkoa pelkästään esimiehen ja niiden työntekijöiden välillä joilla alun perin oli erimielisyyksiä. Pirullisissa ongelmissa korostuu erityisesti niiden sosiaalinen konteksti.

Camilluksen (2008) mukaan pirullisia ongelmia esiintyy erityisesti muutostilanteissa sekä ennennäkemättömiä haasteita kohdatessa. Erilaiset sosiaaliset kontekstit ovat oivallisia ympäristöjä pirullisille ongelmille. Mitä suurempi erimielisyys osallistujilla on käsillä olevasta ongelmasta, sitä pirullisempi ongelma on. Sosiaalinen kompleksisuus onkin yksi tekijä, joka tekee pirullisesta ongelmasta niin hankalan ja vaikeasti hallittavan. Käsillä saattaa olla pirullinen ongelma myös silloin, jos tilanteeseen liittyy sekavuutta, erimielisyyksiä sekä edistymisen puutetta.

Camillus (2008, s. 100–101) tiivistää pirullisen ongelman tunnusmerkit viiteen eri ominaisuuteen. 1. Ongelmaan liittyy jollakin tavalla monia eri toimijoita, joilla jokaisella on eri arvot ja päämäärät. 2. Tilanteen alkuperä on kompleksinen ja niin sanotusti takkuinen. 3. On vaikeaa saada selvyyttä mistä ongelmassa oikein on kyse ja joka kerta kun ongelmaa yritetään ratkaista, muuttaa se muotoaan. 4. Ongelmasta ei ole olemassa ennakkotapauksia. 5. Ei ole tiedossa mitään, joka osoittaisi kuinka ongelmaa lähteä ratkaisemaan.

Conklin (2005, s. 4–5) toteaa, että perinteinen ongelmanratkaisu pohjautuu niin sanottuun lineaariseen malliin, jota voidaan kutsua myös ylhäältä-alas prosessiksi tai ongelmanratkaisun vesiputousmalliksi. Siinä ongelmanratkaisu aloitetaan ongelman ymmärtämisellä ja analysoimalla ongelmaa, jonka jälkeen valittu ratkaisumalli otetaan käyttöön. Vesiputousmallissa ongelmanratkaisu etenee askel kerrallaan kohti ratkaisua. Virheellisesti saatetaan jopa ajatella, että mitä kompleksisempi ja pirullisempi ongelma on, sitä suuremmalla syyllä ratkaisuun on käytettävä selkeää kaavaa.

Vartiainen ja muiden (2014, s. 26–27) mukaan pirullisia ongelmia käsiteltäessä vesiputousmalli ei kuitenkaan toimi, sillä jo ongelmanratkaisuprosessin alussa tulee vastaan hankaluuksia liittyen siihen, että pirullisen ongelman määrittely on vaikeaa. Ongelmanratkaisuvaihe muodostuu pirullista ongelmaa käsiteltäessä hajanaiseksi, sillä ongelma muuttaa muotoaan ja siitä opitaan koko ajan jotakin uutta. Varsinaista ratkaisua ei myöskään ole mahdollista saavuttaa, vaan ongelmanratkaisu muodostaa jatkuvan oppimisprosessin. Pirullisen ongelman käsittelyprosessia voidaan kuvata rosoiseksi suunnitteluprosessiksi tai niin sanotuksi suihkukaivomalliksi. Lineaarisen mallin sijasta ongelmanratkaisuprosessissa tulee edetä epälineaarisesti painottaen ongelman sisällön ja ratkaisuvaihtoehtojen välistä vuorovaikutusta.

3.4 Yhteenveto kompleksisuuden käsitteistä tästä tutkielmassa

Tässä pro gradu -tutkielmassa keskitytään kompleksisuusajatteluun ja siihen liittyviin lähikäsitteisiin, joita ovat kompleksinen adaptiivinen systeemi, epälineaarisuus, itseorganisaatio, emergenssi, palauteprosessit sekä pirullinen ongelma. Nämä käsitteet on koottu taulukkoon 2. Kyseiset käsitteet on valittu siksi, että niiden avulla on mahdollista tulkita kompleksisuuden esiintymistä moniammatillisessa yhteistyössä, erityisesti silloin kun moniammatillista yhteistyötä tarkastellaan kompleksisena adaptiivisena systeeminä. Myöhemmin tässä tutkielmassa näiden käsitteiden avulla tarkastellaan moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvää kompleksisuutta lastensuojelun kontekstissa.

Hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti (ks. Takala & Lämsä, 2001, s. 379), eli vuorovaikutuksessa aineiston kanssa etsitään merkityksiä ja yhteyksiä, sekä tehdään tulkin-
toja siitä, miten kompleksisuus lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä näyttäy-
tyy.

Taulukko 2. Kompleksisuusajatteluun liittyviä käsitteitä (Mukaihen Puustinen & Jalonen, 2020, s. 30).

KOMPLEKSISUUSAJATTELUUN LIITTYVÄ KÄSITE	KÄSITTEESEEN LIITTYVIÄ PIIRTEITÄ
Kompleksinen adaptiivinen systeemi	Avoin systeemi, jonka osat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja ympäristönsä kanssa.
Epälineaarisuus	Tapahtumien ennustamattomuus, vaikeus löytää syy- seuraussuhteita.
Itseorganisaatio	Epälineaarinen prosessi, asioiden tapahtuminen ilman ulkopuolista ohjausta ja kontrollointia.
Emergenssi	Vuorovaikutuksessa syntyvä asia tai ilmiö. Asioita tapahtuu ilman selkeää syytä.
Palauteprosessit	Negatiiviset palauteprosessit ylläpitävät systeemin tasapainoa ja positiiviset palauteprosessit mahdollistavat uusien toimintatapojen löytämistä.
Pirullinen ongelma	Vaikeasti määriteltävä, ongelmaan ei ole oikeaa tai väärää ratkaisua.

4 Tutkimuksen toteutus

Tämä pro gradu -tutkielma on laadullinen tutkielma, joka rakentuu hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti. Tutkielmassa analysoidaan Walkerin ja Avantin (2019) käsitteanalyysimallin mukaisesti käsitettä moniammatillinen yhteistyö, jonka jälkeen tutkielma etenee tulkitsevana käsitetutkimuksena, jossa moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä käsitteitä tarkastellaan kompleksisuusajattelun viitekehyksessä, lastensuojelun kontekstissa. Hirsjärvi ja muut (2018, s. 162) toteavat, että laadullisen tutkimuksen lähtökohtana voidaan pitää todellisen elämän kuvaamista ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisella tutkimuksella on monia traditioita, esimerkiksi sosiologiassa, psykologiassa ja kasvatustieteissä omansa. Ei ole siis olemassa vain yhtä tyypillistä tapaa tehdä laadullista tutkimusta. Puusan ja Juutin (2020, s. 12, 131–132) mukaan laadullisen tutkimuksen tavoitteena voi olla esimerkiksi erilaisten ilmiöiden kuvaaminen tai tulkitseminen sekä uuden tiedon hankkiminen. Laadulliseen tutkimukseen liittyy myös vahvasti hermeneuttisen kehän periaate. Laadulliselle tutkimukselle on siis tyypillistä, että sen asetelma on joustava eli tutkimuksen edetessä tutkijan on mahdollista palata aiemmin tekemiinsä valintoihin ja halutessaan muuttaa niitä. Tässä tutkielmassa hermeneuttisen kehän periaate kulkee mukana koko tutkimusprosessin ajan. Alla olevissa kappaleissa kuvataan tutkielman lähtökohtia, käytettyjä metodeja ja aineiston hankintaa sekä perehdytään tarkemmin hermeneuttisen kehän periaatteen

4.1 Tulkitseva käsitetutkimus

Hirsjärvi ja muut (2018, s. 146–148) toteavat, että käsitteet ovat tutkijan työkaluja ja tutkimus rakentuu käsitteisiin liittyvien ratkaisujen sekä merkitystulkintojen varassa. Eri käsitteiden avulla on mahdollista rakentaa tieteellisiä teorioita, joita voidaan käyttää erinäisten ilmiöiden selittämisessä. Uusia käsitteitä ei voi kuitenkaan keksiä eikä vanhoja muuttaa, jollei selvästi pysty perustelemaan niiden paremmuutta vanhoihin käsitteisiin

verrattuna. Walkerin ja Avantin (2019, s. 168) mukaan käsitteet pitävät sisällään ominaisuuksia, jotka tekevät niistä ainutlaatuisia muihin käsitteisiin verrattuna. Käsiteanalyysin avulla näitä ominaisuuksia on mahdollista määritellä. Määrittelemällä voidaan rajata ja täsmentää käsitettä sekä antaa käsitteelle merkitys (Hirsjärvi ja muut 2018, s. 152).

Puusan (2008, s. 38) mukaan käsitteellisessä tutkimuksessa olennaista on käsitteiden analysointi, joka muodostaa käsitetutkimuksen metodin ydinosan. Tutkijoiden keskuudessa on epäselvyyttä siitä tarkoittavatko käsitetutkimus ja käsiteanalyysi samaa asiaa. Tässä pro gradu -tutkielmassa käytetään pääasiassa käsitettä käsiteanalyysi. Käsitettä käsitetutkimus käytetään silloin kun kirjoittaja, johon viitataan, on kyseistä käsitettä käyttänyt. Puusa (2008, s. 38) toteaa, että vaikka käsitetutkimus kuuluu aina osaksi kaikkea empiiristä tutkimusta, voidaan käsitetutkimusta kuitenkin pitää itsenäisenä tutkimusotteena. Tutkimuksissa käytettävien käsitteiden avaaminen ja yhdenmukainen määrittely edesauttaa tutkijoiden välistä keskustelua ja ymmärrystä eri käsitteiden merkityksistä. Käsiteanalyysi avaa tutkimuksessa käytettyjä käsitteitä, niin että myös tekstin lukija ymmärtää mitä kirjoittaja eri käsitteillä tarkoittaa, ja mitkä ovat eri käsitteiden väliset suhteet.

Käsiteanalyysiä voidaan kutsua niin sanotuksi ei-empiiriseksi kirjoituspöytä tutkimukseksi, sillä tutkimus perustuu aiempiin tutkimuksiin ja käsiteanalyysin aineistona käytetään sellaista tieteellistä kirjallisuutta, jossa käsitettä on jo aiemmin kuvattu ja määritelty (Puusa, 2008, s. 39; Suhonen ja muut, 2017, s. 13; Takala & Lämsä, 2001, s. 377). Tutkija ei ole vuorovaikutuksessa alkuperäisen aineiston kirjoittajan kanssa, vaan aineisto on olemassa tutkijasta riippumatta (Takala & Lämsä, 2001, s. 376). Käsiteanalyysiä menetelmänä on mahdollista toteuttaa monin eri tavoin (Puusa, 2008, s. 41). Suhonen ja muut (2017, s. 15) toteavat, että käsiteanalyysin tavoitteena on käsitteen pilkkominen, jolloin sen sisäinen rakenne tulee helpommin havaittaviksi. Käsitteen epäolennaiset piirteet tulisi erottaa olennaisista ja määritellä käsitteiden yhtäläisyyksiä ja eroja.

Takalan ja Lämsän (2001, s. 372–379) mukaan käsitetutkimus voidaan jakaa käsiteanalyttiseen ja tulkitsevaan käsitetutkimukseen. Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa käsitteet, niiden määritelmät sekä määritelmien merkitykset ovat tutkimustyön kohteena ja aineistona käytetään kirjallisia lähteitä (ks. taulukko 3). Aineistoa voidaan kuvailla myös mykäksi, sillä tutkimuksessa ei käytetä empiiristä tiedonhankintaa, esimerkiksi haastatteluja tai havainnointia. Tulkitseva käsitetutkimus eroaa niin sanotusta perinteisestä empiriasta sisältävästä tutkimuksesta myös siinä, että tutkimusongelma muokkautuu tutkimuksen edetessä ja tutkimusprosessia voidaan kutsua kehämäiseksi. Tutkijan omat ideat ja ajatukset ovat vuorovaikutuksessa aineiston kanssa ja tehtyjä tulkintoja reflektoidaan kriittisesti sekä palataan aiempiin tulkintoihin ja tehdään koko ajan uutta tulkintaa. Näin muodostuu hermeneuttinen kehä.

Taulukko 3. Tulkitsevan käsitetutkimuksen ominaisuudet (Takala & Lämsä 2001, s. 386).

Tulkitsevan käsitetutkimuksen tavoite	Käsitteisiin ja niiden määritelmiin sisältyvien merkitysten tulkinta.
Tutkimusaineisto	Kirjoitetussa muodossa olevat tekstit käsitteistä ja niiden määritelmistä.
Tulkinnan tekeminen	Kontekstuaalista, valittuun teoreettiseen näkökulmaan sidottua.
Tutkimusprosessi	Hermeneuttinen kehä

4.2 Hermeneutiikka

Mikkeli ja Pakkasvirta (2007, s. 80) kuvaavat hermeneutiikan olevan kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa eri näkökulmat on otettava huomioon yritettäessä hahmottaa tutkimusprosessia kokonaisuutena. Hermeneuttisen lähestymistavan voidaan katsoa olevan lähellä monitieteistä tutkimusotetta, jossa tieteen säännöt on hyväksyttävä ja samalla ymmärrettävä tutkimusprosessia sekä muita vaihtoehtoja ja näkökulmia. Gadamerin (2004, s. 29) mukaan hermeneuttisena sääntönä voidaan pitää ajatusta, että osat määrittävät kokonaisuudesta ja määrittävät kokonaisuutta. Tekstiä täytyy jäsentää, jotta

osien merkitystä on mahdollista ymmärtää. Hermeneuttista näkemystä voidaan pitää tällä hetkellä laadullisen tutkimuksen yleisimpänä filosofisena suuntauksena (Juuti & Puusa, 2020, s. 9).

Alun perin hermeneutiikan tradition juuret ulottuvat antiikkiin asti ja käsite hermeneutiikka juontaa juurensa kreikan kielen verbistä *hermeneuien* - tulkita (Haaparanta & Niiniluoto, 2016, s. 111). Haaparannan ja Niiniluodon (2016, s. 112) mukaan erityisesti uskonpuhdistuksen aikana raamatun ja muiden pyhien kirjoitusten tulkinnan kautta hermeneutiikan traditio alkoi kehittymään laajemmin. 1800-luvun alussa Friedrich Schleiermacher (1768–1834) ajatteli kaiken inhimillisen ajattelun olevan kielellistä. Tästä ajatuksesta muodostui yleinen näkökulma ymmärtävän ihmistieteen perinteeseen. Toisten ihmisten ymmärtämisen voidaan tavallaan katsoa olevan tekstin tulkintaa. Schleiermacherin mukaan ymmärtäminen on loputon tehtävä ja tekstin osa on mahdollista ymmärtää vain kokonaisuuden kautta ja päinvastoin, kokonaisuus voidaan ymmärtää vain osiensa kautta. Wilhelm Dilthey (1833–1911) oli Schleiermacherin ideoiden jatkaja. Dilthey oli ihmistieteiden erityislaatuisuuden puolustaja, joka keskittyi ihmistieteiden ja luonnontieteiden välisiin eroavaisuuksiin ja esitti muun muassa ajatuksen, että ihmistieteet eroavat luonnontieteistä siten, että ymmärtäminen liittyy ihmistieteisiin ja sen sijaan luonnontieteet pyrkivät selittämiseen (Raatikainen, 2004, s. 88–94). Schleiermacherin ja Diltheyn hermeneutiikkaa voidaan kutsua metodologiseksi hermeneutiikaksi (Mikkeli & Pakkasvirta, 2007, s. 78; Raatikainen, 2004, s. 94).

Raatikaisen (2004, s. 94–95) mukaan Martin Heidegger (1889–1976), joka oli yksi viime vuosisadan vaikutusvaltaisimmista filosofiista, ei pitänyt hermeneutiikkaa erityisenä menetelmänä, vaan hänen mukaansa ymmärtäminen ja tulkitseminen on jatkuvaa. Oman itsensä ja maailman tulkitseminen ja ymmärtäminen sisältää monenlaisia ennako- oletuksia ja ihminen voi tulkita itseään ja elämäänsä myös väärin. Heidegger oli ensimmäinen, joka käytti ilmaisua hermeneuttinen kehä. Heideggerin mukaan hermeneuttinen kehä rakentuu lukijan ennakoajatuksista- ja oletuksista suhteessa

luettuun tekstiin ja lukijan on tiedostettava omat ennakkonäkemyksensä ja ennakkoluulonsa, jotta tekstistä tulee ymmärrettävää (Gadamer, 2004, s. 31–35).

Raatikainen (2004, s. 94–96) kirjoittaa Hans- Georg Gadamerin (1900–2002) olleen Heideggerin oppilas, joka korosti hermeneutiikan ja ymmärtämisen universaalisuutta. Gadamerin mukaan ymmärtäminen on ihmiselle luontaista ja ominaista eikä rajoitu pelkästään ihmistieteisiin. Gadamerin ja Heideggerin teoriaa ymmärtämisestä on kutsuttu filosofiseksi hermeneutiikaksi, kun sen sijaan Schleiermacherin ja Diltheyn ymmärtämisen teoriaa kutsuttiin metodologiseksi hermeneutiikaksi. Schleiermacherin näkökulma hermeneuttisesta kehästä koostui ajatuksesta, että tekstin ymmärtämiseen vaaditaan niin subjektiivista kuin objektiivistakin tulkintaa (Gadamer, 2004, s. 29). Gadamerin (2004, s. 29–30) näkemyksen mukaan tekstin lukija subjektiivisen näkökulman ts. kirjoittajan sielun tilan sijasta asettuu kirjoittajan näkökannalle ja vahvistamaan kirjoittajan argumentteja. Gadamerin mukaan yritettäessä ymmärtää kirjoitettua tekstiä, lukija voi ymmärtää merkitykset sellaisenaan, palaamatta kirjoittajan subjektiviteettiin. Hermeneutiikan tehtävänä on nimenomaan lisätä yhteistä ymmärrystä tarkasteltavana olevasta asiasta, sekä myös korjata mahdollisesti vääristynyttä yhteisymmärrystä.

Puusa (2008) toteaa, että hermeneutiikan sijaan voisi myös puhua hermeneuttisesta prosessista, joka kuvaa hyvin käsiteanalyysin tutkimusprosessin etenemistä (s. 40). Kaakkuri- Knuutila ja Ylikoski (1999, s. 30–31) ovat tiivistäneet hermeneutiikkaan yleisesti liitettyjä piirteitä kolmeksi periaatteeksi (ks. taulukko 4). Esiymmärryksen periaate tarkoittaa sitä, että tekstin lukijalla on tulkittavasta asiasta jo olemassa oleva ennakkokäsitys, jonka pohjalta tulkintaprosessi alkaa. Tämä ennakkokäsitys kuitenkin muokkautuu tulkintaprosessin edetessä, eikä tulkitsija saisi jäädä ennakkokäsityksiinsä jumiin. Hermeneuttisen kehän periaatteessa tulkittavana olevan tekstin osia ymmärretään kokonaisuuden kautta ja kokonaisuutta tekstin osien kautta. Näin ollen tulkintaprosessista muodostuu kehämäinen. Erityisesti tulkintaa edellyttävissä tutkimuksissa tutkimusprosessin kehämäisyys korostuu (Takala & Lämsä, 2001, s. 373).

Kaakkuri- Knuuttila ja Ylikoski (1999, s. 30–31) toteavat, että tekstin tulkinnan pitäisi olla ymmärrettävää ja sellaista, että kaikki tärkeät asiat on otettu tulkinnassa huomioon. Tulkinnan tavoitteena tulisi siis olla tekstin merkityssisällön paljastaminen kokonaisuudessaan, jolloin tekstin ja tulkinnan välillä ei ole ristiriitaa. Tätä kutsutaan ilmeisyyden periaatteeksi.

Taulukko 4. Hermeneutiikan kolme periaatetta (mukaihen Kaakkuri- Knuuttila & Ylikoski, 1999, s. 373).

Hermeneutiikan kolme periaatetta
<p>Esiymmärrys: Tulkinnan lähtökohtana on tulkitsijan ennakkokäsitys. Teksti ohjaa tulkitsijaa korjaamaan ennakkokäsitystään tulkinnan edetessä.</p>
<p>Hermeneuttinen kehä: Tekstin kokonaisuus ymmärretään osien kautta ja osa kokonaisuuden kautta.</p>
<p>Ilmeisyys: Jotta tekstin tulkinta olisi onnistunut, tulee tekstin ja tulkinnan olla sopusoinnussa. Teksti tulee ymmärrettäväksi tulkinnan kautta.</p>

4.3 Walker & Avant, käsiteanalyysi

Tässä pro gradu -tutkielmassa käytetään Walkerin ja Avantin käsiteanalyysimallia käsitteen moniammatillinen yhteistyö analysointiin. Puusa (2008, s. 39) toteaa, että käsiteanalyysin laatimiseksi on kehitetty erilaisia metodeja. Yksi niistä on Wilsonin alunperin 1960-luvulla kehittämä käsiteanalyysin malli, joka on toiminut monen tutkijan metodisena lähtökohtana ja sitä on sovellettu ja kehitetty edelleen. Wilsonin analyysimallissa on yksitoista vaihetta, jotka Walker ja Avant (2019, s. 170) ovat supistaneet kahdeksaan vaiheeseen. Vaiheet on esitetty peräkkäisinä, mutta käytännössä ne saattavat analyysiä tehdessä toteutua osittain päällekkäisinä ja joskus on palattava takaisin aikaisempiin vaiheisiin. Prosessi ei siis ole lineaarinen. Käsiteanalyysin vaiheet Walkerin ja Avantin (2019, s. 170) mukaan ovat:

1. Käsitteen valinta
2. Analyysin tavoitteiden tai tarkoituksen määrittely
3. Käsitteen kaikkien käyttötarkoitusten nimeäminen
4. Käsitteen ominaispiirteiden määrittely
5. Malliesimerkin muodostaminen
6. Rajatapausten, lähikäsitteiden, vastakkaisten käsitteiden, keksityn tapauksen sekä sellaisten tapausten joihin käsite ei kuulu, tunnistaminen
7. Ennakkoehdojen ja seurausten tunnistaminen
8. Empiiristen tarkoitteiden tunnistaminen

Walkerin ja Avantin (2019, s. 169) mukaan käsiteanalyysin avulla on mahdollista hioa epäselviä käsitteitä ja selkiyttää epämääräisten tai paljon käytettyjen käsitteiden merkitystä. Käsiteanalyysissä tutkitaan käsitteen peruselementtejä rikkomalla käsite pienempiin osiin, jolloin sen sisäistä rakennetta on helpompi tutkia. Käsiteanalyysi voi myös auttaa selkiyttämään sellaisia käsitteitä, jotka ovat paljon käytettyjä tai epäselviä. Tähän tutkilemaan Walkerin ja Avantin käsiteanalyysimenetelmä valikoitui siksi, että sen ennalta määriteltyjen vaiheiden avulla on käsitteen moniammatillinen yhteistyö analysointi rajatumpaa ja näin ollen aloittelevalle tutkijalle helpompaa. Käsitteenä moniammatillinen yhteistyö on laaja, joten sen analysointi on oleellista ennen kuin on mahdollista tulkita sitä kompleksisuusajattelun kautta.

4.4 Käsitteen valinta ja analyysin tavoitteen määrittely

Walker & Avant (2019, s. 170) ohjeistavat, että käsitteen valinnassa tulisi olla tarkkana. Hyvä lähtökohta käsitteen valintaan voi olla esimerkiksi oma henkilökohtainen kiinnostus käsitettä kohtaan. Omaan työhön liittyvät käsitteet voivat olla hyvä vaihtoehto. Puusa (2008, s. 39) toteaa, että käsitteen tulisi olla myös muun tutkimusosan kannalta relevantti. Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa tutkija tulkitsee valitsemansa teoreettisen näkökulman kautta käsitteen merkityksiä (Takala & Lämsä, 2001, s. 378).

Walkerin & Avantin (2019, s. 171) mukaan analyysin tavoitteet voivat olla vaihtelevia. Tavoitteena voi olla esimerkiksi käsitteen arkikäytön eroavaisuudet verrattuna käsitteen tieteelliseen käyttöön, käsitteen tarkoituksen selkiyttäminen tai käsitteen operationalisointi. Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkoituksena on Walkerin ja Avantin käsiteanalyysimallin avulla tuoda esiin niitä osatekijöitä, joista moniammatillinen yhteistyö koostuu ja edelleen tulkitsevan käsiteanalyysin avulla analysoida käsitettä moniammatillinen yhteistyö kompleksisuusajattelun kautta. Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa laajennetaan ymmärrystä valitusta käsitteestä etsimällä siihen sisältyviä merkityksiä sekä tulkitsemalla kyseistä käsitettä jonkin teoreettisen näkökulman kautta (Takala & Lämsä, 2001, s. 378). Kompleksisuusajattelu toimii tämän tutkielman teoreettisena näkökulmana. Moniammatillista yhteistyötä ja siihen liittyvää kompleksisuutta tarkastellaan lastensuojelun kontekstissa. Lastensuojelun konteksti toimii Walkerin ja Avantin (2019, s. 174) käsiteanalyysin mukaisesti malliesimerkkinä, sillä lastensuojelu on yksi selkeä osa-alue, jossa moniammatillista työtä tehdään. Näin ollen tarkoituksena on muodostaa käsitys siitä, millaisena lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö näyttäytyy kompleksisuusajattelun kautta katsottuna. Käsitteen valintaan on vaikuttanut oma henkilökohtainen kiinnostus moniammatillista työtä kohtaan. Ennakkokäsitys siitä, että lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä on kompleksisuuden piirteitä, vaikutti siihen, että teoreettiseksi viitekehyykseksi valikoitui kompleksisuusajattelu.

4.5 Aineiston hankinta

Puusa (2008, s. 39) toteaa, että käsiteanalyysin alkuvaiheessa tiedon hankinnan tulisi olla laajaa eikä se saisi olla tarkasti rajattua vain tiettyihin käsitteen osiin. Laajan kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollista tutustua mahdollisimman moniin käsitteen käyttötapoihin ja myöhemmin tutkimuksen edetessä tehdä valintoja liittyen siihen mitä käsitteeseen liittyviä ominaispiirteitä tutkitaan tarkemmin. Tässä pro gradu -tutkielmassa aineiston hankinta perustuu hermeneuttisen kehän periaatteeseen. Alussa asetettuja tutkimusongelmia on aineiston hankinnan edetessä tarkennettu ja täsmennetty sen pohjalta

millaista aineistoa on saatavilla. Aineistonhaku on tehty kesäkuun 2022 ja lokakuun 2022 välisenä ajanjaksona. Täydentäviä hakuja on tehty tutkielman edetessä ja aineiston pohjalta on tehty jatkuvaa tulkintaa. Näin kokonaisuutta on ollut mahdollista paremmin ymmärtää, analysoida ja rajata.

Hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti tehty aineistonhaku on valittu myös siitä syystä, että tutkielmassa on useita eri käsitteitä, joita on ollut tarpeen tutkielman edetessä avata ja selkiyttää. Näin on saatu pikkuhiljaa käsitys siitä, mitkä käsitteet ovat tämän tutkielman kannalta merkityksellisiä, ja mitä käsitteitä ei ole tarpeen nostaa analyysiin mukaan. Esimerkiksi kompleksisuusajatteluun liittyvistä käsitteistä on valittu ne, jotka ovat mahdollista aineiston avulla yhdistää moniammatillisuuden käsitteeseen, ja vielä edelleen lastensuojelun kontekstiin. Tutkielman edetessä avuksi tuli myös jo löydettyjen tieteellisten artikkeleiden lähdeluetteloiden tarkastelu. Näin on ollut mahdollista löytää myös sellaisia lähteitä, jotka tutkielman aiheen kannalta ovat merkityksellisiä, ja joihin muut tutkijat ovat aiemmin viitanneet, mutta jotka eivät ole löytyneet aineiston haun alkuvaiheessa.

Tämän pro gradu -tutkielman aineistonhakua voi kutsua myös harkinnanvaraiseksi, eli aineistossa korostetaan enemmän laatua kuin määrää (ks. Eskola & Suoranta, 1998, s. 18). Harkinnanvaraista aineistonhakua on käytetty jonkin verran esimerkiksi pro gradu-tasoisissa opinnäytetöissä, joissa menetelmänä on Walkerin ja Avantin käsiteanalyysimalli (esim. Karttunen, 2007; Oikkonen, 2011; Vaittinen, 2009). Myös Jalonen (ks. Jalonen, 2007) on käyttänyt kunnalliseen päätöksentekoon liittyvän väitöskirjansa teoreettisessa osassa harkinnanvaraista tiedonhakua, ja menetelmänä hän on soveltanut Walkerin ja Avantin käsiteanalyysimenetelmää.

Tutkielman aineiston haku on aloitettu etsimällä tietoa moniammatillisesta yhteistyöstä. Suomenkielistä aineistoa etsittäessä hakusanoiksi muodostuivat *moniammatillinen yhteistyö* sekä sanat *moniammatillinen* ja *yhteistyö*. Etsiessäni aineistoa moniammatillisesta yhteistyöstä englannin kielellä, aloitin hakusanalla *multiprofessional collaboration*.

Englanninkielistä aineistoa hakiessani huomasin, että käsitteelle moniammatillinen yhteistyö on monia vastineita englannin kielessä (ks. s.11), jonka vuoksi ensin oli perehdyttävä tarkemmin ensimmäisellä hakusanalla löydettyihin artikkeleihin, jotta oli mahdollista löytää myös muita hakusanoja. Lopulta toiseksi hakusanaksi määrityi *interprofessional collaboration*. Käytännössä aineistoon päätyi kuitenkin mukaan myös sellaisia englanninkielisiä artikkeleita, joissa moniammatillisesta yhteistyöstä käytetään sanoja *interdisciplinarity* sekä *interprofessionality*.

Analyysin edetessä moniammatillisen yhteistyön kompleksisuuden lastensuojelun kontekstissa, on hakusanoja yhdistelty keskenään käyttäen Boolean operaattoreita AND ja OR. Näin on muodostunut hakulausekkeiksi esimerkiksi *complexity AND multiprofessional AND collaboration*. Lastensuojelun moniammatillisen yhteistyön kompleksisuudesta on haettu tietoa esimerkiksi hakulausekkeelle *child protection AND complexity AND multiprofessional collaboration*. Lastensuojelun moniammatillisen yhteistyön kompleksisuudesta oli kuitenkin haastavaa löytää aineistoa, jossa olisi tutkittu juuri tätä näkökulmaa. Näin ollen aiheesta on etsitty tietoa lukemalla läpi artikkeleita, jotka käsittelevät lastensuojelun kompleksisuutta ja etsitty mainintoja moniammatillisesta yhteistyöstä yhtenä mahdollisena kompleksisuuden aiheuttajana lastensuojelussa.

Tässä pro gradu -tutkielmassa aineisto koostuu moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvistä artikkeleista ja tutkimuksista, sekä moniammatillisen yhteistyön kompleksisuuden ja lastensuojelun kompleksisuuden liittyvistä artikkeleista ja tutkimuksista (ks. liite). Näiden perusteella on tehty tulkitsevaa analyysiä hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti, niin että teksteistä on etsitty merkityksiä ja yhteyksiä peilaten lastensuojelun moniammatillista yhteistyötä tutkielman teoreettiseen viitekehykseen eli kompleksisuusajatteluun. Aineistoa on käyty läpi lukemalla hakujen perusteella löytyneiden artikkeleiden ja tutkimusten tiivistelmiä ja yhteenvetoja. Tämän jälkeen on valittu mukaan ne, joissa käsitellään moniammatillista yhteistyötä sekä moniammatillisen yhteistyön kompleksisuutta sosiaali- ja terveysalalla sekä kasvatustieteissä. Mukaan valittiin myös ne artikkelit ja tutkimukset, jotka käsittelevät lastensuojelun kompleksisuutta.

Aineisto koostuu ovat vertaisarvioituista tieteellisistä artikkeleista sekä väitöskirjoista. Tutkielmassa käytetystä aineistosta on tehty listaus (ks. liite 1). Käytetty aineisto on joko suomen- tai englanninkielistä. Tutkielman aineistoksi on valittu vain sellaisia lähteitä, jotka ovat olleet saatavilla ilman maksua tai joihin on pääsy Vaasan yliopiston Finna-kirjastopalvelun kautta. Aineistoa on haettu seuraavista tietokannoista: Taylor & Francis, EBSCO, Doria, Proquest, Emerald Journals, SAGE, Elsevier, Wiley ja Google Scholar. Aineiston hakukriteerinä oli lisäksi se, että niiden tulee olla julkaistu 2000-luvulla tai sen jälkeen. Hakuja tehdessä on käytetty Boolean operaattoreita OR ja AND.

Aineiston haussa käytetyt sisäänottokriteerit:

- Tieteelliset, vertaisarvioidut artikkelit, myös toimitetuissa teoksissa julkaistut.
- 2000-luvulla tai sen jälkeen julkaistut artikkelit.
- Suomen tai englanninkieliset artikkelit.
- Saatavilla ilman maksua.
- Artikkelit, joissa käsitellään moniammatillista yhteistyötä sosiaali- ja terveysalalla sekä kasvatustieteissä.
- Artikkelit, joissa käsitellään moniammatillisen yhteistyön kompleksisuutta.
- Artikkelit, joissa käsitellään lastensuojelun moniammatillista yhteistyötä, lastensuojelun kompleksisuutta tai lastensuojelun moniammatillisen yhteistyön kompleksisuutta.

Aineiston haussa käytetyt poissulkukriteerit:

- Artikkelit, joita ei ole vertaisarvioitu.
- Artikkelit, jotka on julkaistu ennen vuotta 2000.
- Muut kuin suomen tai englanninkieliset artikkelit.
- Maksulliset artikkelit.
- Artikkelit, joissa käsitellään moniammatillista yhteistyötä jollain muulla alalla kuin sosiaali- ja terveysalalla tai kasvatustieteissä.

Tutkielman aineisto on listattu jaotellen lähteet seuraaviin kategorioihin ja alla olevassa taulukossa (ks. taulukko 5) on myös tiivistelmä lähteiden lukumääristä. Tarkempi listaus löytyy liitteestä 1.

Taulukko 5. Tutkimassa käytetyn aineiston lukumäärät.

Moniammatillinen yhteistyö	n= 16
Moniammatillisen yhteistyön kompleksisuus	n= 6
Lastensuojelun kompleksisuus	n= 11
Yhteensä	n= 33

5 Moniammatillisen yhteistyön kompleksisuus lastensuojelussa

Tässä luvussa esitellään ensin Walkerin ja Avantin (2019) käsiteanalyysimallin mukainen analyysi käsitteestä moniammatillinen yhteistyö, joka vastaa ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli siihen mistä moniammatillinen yhteistyö muodostuu. Tämän jälkeen moniammatillisen yhteistyön käsitettä tarkastellaan kompleksisuusajatteluun liittyvien käsitteiden kautta lastensuojelun kontekstissa. Lastensuojelu toimii tässä tutkielmassa Walkerin ja Avantin (2019, s. 174) käsiteanalyysimallin mukaisesti sellaisena mallitapauksena, jossa valitun käsitteen määritelmät esiintyvät. Tämän kappaleen kohdissa 5.2, 5.3 sekä 5.4 vastataan tutkimuskysymykseen millaisena lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö näyttäytyy kompleksisuusajattelun kautta katsotuna. Kappaleessa 5.5 vastataan kolmanteen tutkimuskysymykseen liittyen moniammatilliseen yhteistyöhön ja pirulliseen ongelmaan.

5.1 Käsiteanalyysi käsitteestä moniammatillinen yhteistyö

Alla olevassa taulukossa (ks. taulukko 6) on eritelty Walkerin ja Avantin käsiteanalyysin vaiheet ja millä tavoin esiteltävään analyysiin on tässä tutkielmassa päädytty. Analyysi on käytännössä edennyt niin, että eri vaiheita on analysoitu samanaikaisesti, eli vaiheet eivät ole toteuneet siinä järjestyksessä, niin kuin taulukossa on kuvattu. Analyysissä on edetty hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti, niin että aineistoa on luettu useita kertoja, jolloin tulkittavana olevien tekstien osia on ollut mahdollista ymmärtää kokonaisuuden kautta ja kokonaisuutta tekstien osien kautta (ks. Takala & Lämsä, 2001, s. 379). Tavoitteena on ollut luoda mahdollisimman selkeä kuvaus siitä, mistä moniammatillinen muodostuu, mitkä ovat sen ominaispiirteitä sekä mitä tarvitaan jotta yhteistyö olisi mahdollista. Walker ja Avant (2019, s. 184) toteavat, että huolellisen käsiteanalyysin avulla käsitteen käyttö helpottuu niin teoriassa kuin käytännössäkin.

Tässä tutkielmassa käsitteen moniammatillinen yhteistyö määrittely helpottaa sen analysointia kompleksisuusajattelun kautta.

Taulukko 6. Walkerin ja Avantin käsiteanalyysin vaiheet tässä työssä.

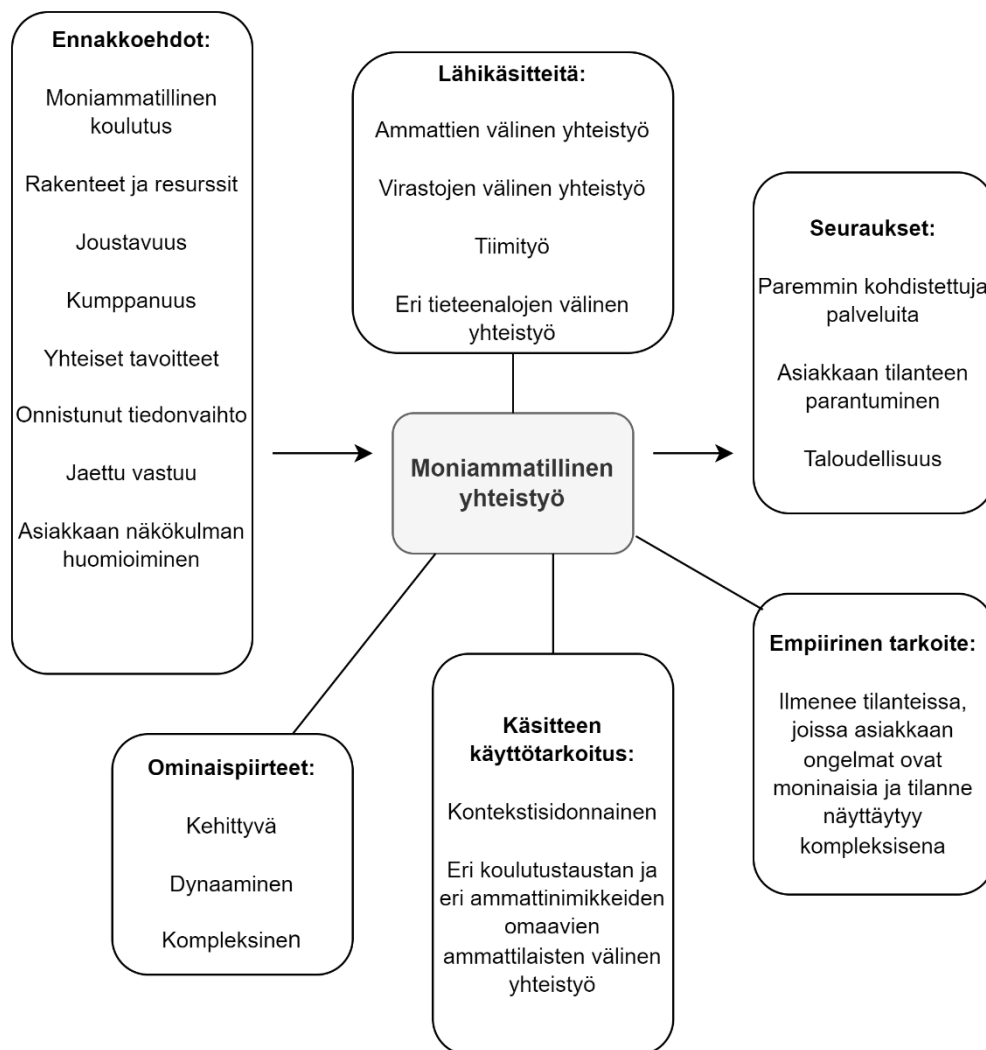
Käsitteen valinta	Analyysi on aloitettu käsitteen valinnalla. Pääkäsitteeksi valikoitui moniammatillinen yhteistyö. Käsitteen valintaan vaikutti se, että käsitteen määrittelystä on hyötyä koko tutkielman kannalta, eli se on yhdistettävissä valittuun teoriataustaan (kompleksisuus) sekä valittuun kontekstiin (lastensuojelu).
Analyysin tavoitteiden määrittely	Analyysin tavoitteena on selkiyttää moniammatillisen yhteistyön käsitettä ja vastata tutkimuskysymykseen mistä moniammatillinen yhteistyö muodostuu.
Käsitteen käyttötarkoitusten nimeäminen	Käsitteen käyttötarkoituksia on etsitty aineistosta pohtimalla: Miksi moniammatillista työtä tehdään?
Käsitteen ominaispiirteiden määrittely	Moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä ominaispiirteitä on etsitty aineistosta kiinnittämällä huomiota niihin piirteisiin, jotka aineistossa useimmiten toistuvat ja jotka vastaavat kysymykseen: Millaista on moniammatillinen yhteistyö?
Malliesimerkin muodostaminen	Malliesimerkinä tässä tutkielmassa toimii lastensuojelu, jossa moniammatillinen yhteistyö on yleistä. Teoreettisen viitekehyksen muodostaa kompleksisuusajattelu, jota kautta lastensuojelun moniammatillista yhteistyötä tarkastellaan.
Lähikäsitteiden tunnistaminen	Aineistosta on etsitty sellaiset useimmin toistuvat lähikäsitteet, joita on mahdollisuus tarkastella kompleksisuusajattelun kautta.
Ennakkoehtojen ja seurausten tunnistaminen	Käsitteen ennakkoehtoja on etsitty aineistosta jaotteleamalla moniammatilliseen yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä joko yhteistyötä edistäviksi tai vaikeuttaviksi tekijöiksi. Näin on ollut mahdollista tunnistaa niitä tekijöitä, jotka on oltava olemassa ennen kuin voidaan puhua moniammatillisesta yhteistyöstä. Käsitteen seurauksia on etsitty aineistosta etsimällä vastauksia kysymyksiin: Miksi moniammatillista yhteistyötä tehdään? Mitä hyötyä on moniammatillisesta yhteistyöstä?
Empiiristen tarkoitteiden tunnistaminen	Empiirinen tarkoite on muodostunut hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti. Aineistoa on luettu useita kertoja, jonka jälkeen on päädytty tutkielmassa esitettyyn empiiriseen tarkoitteeseen.

Walkerin ja Avantin (2019) käsiteanalyysimallin kohdat käsitteen valinta ja analyysin tavoitteiden määrittely on käsitelty tämän tutkielman luvussa 4.4. Käsitteen moniammatillinen yhteistyö käyttötarkoituksia on käyty läpi luvussa 2 ja sen alaluvuissa. Seuraava kohta Walkerin ja Avantin (2019, s. 173) analyysimallissa on käsitteen ominaispiirteiden määrittely, jota Walker ja Avant (2019) kutsuvat analyysin sydämeiksi. Tarkoituksena on löytää sellaisia ominaispiirteitä, jotka useimmiten liitetään tutkittavaan käsitteeseen ja joiden avulla on mahdollista saada mahdollisimman laaja näkemys käsitteestä. Ominaispiirteet ovat käytännössä niitä piirteitä, jotka esiintyvät tutkitussa kirjallisuudessa usein ja joiden avulla käsitettä voidaan kuvailla. Ominaispiirteitä voi löytyä useita, mutta tärkeää ei ole se, että niitä on mahdollisimman paljon, vaan tutkijan tulee poimia niistä ne, jotka ovat hyödyllisimpiä oman tutkimuksen kannalta. Tässä tutkielmassa käsitteen moniammatillisen yhteistyö ominaispiirteiksi ovat valikoituneet ne kirjallisuudessa esiin nousseet piirteet, joiden avulla käsitettä on mahdollista peilata kompleksisuusajatteluun liittyviin näkökulmiin. Nämä ominaispiirteet näkyvät kuviossa 2.

Käsitteen moniammatillinen yhteistyö lähikäsitteet sekä ennakkoehdot ja seuraukset ovat myös esitelty kuviossa (ks. kuvio 2). Walkerin ja Avantin (2019, s. 175–178) käsiteanalyysimallissa tulisi tunnistaa käsitteen rajatapaukset, lähikäsitteet, vastakkaiset käsitteet sekä sellaiset tapaukset joihin käsite ei kuulu. Tämän tutkielman tavoitteen kannalta ei ole perusteltua analysoida kaikkia edellä mainittuja, vaan esiin nostetaan ainoastaan sellaiset käsitteeseen moniammatillinen yhteistyö liittyvät lähikäsitteet, joita kirjallisuudessa on tullut vastaan ja jotka liittyvät käsitteen tulkittamiseen kompleksisuuden silmälasien kautta.

Walkerin ja Avantin mukaan (2019, s. 178–179) käsiteanalyysissä ennakkoehtojen ja seurausten tunnistamisella voidaan saada parempi käsitys niistä sosiaalisista konteksteista, joissa käsitettä yleensä käytetään. Ennakkoehdoilla tarkoitetaan sellaisia tapahtumia tai asioita, joiden tulee olla olemassa käsitteen ilmenemiseksi, ja seuraukset sen sijaan ovat käsitteen ilmenemisen jälkeen tapahtuvia asioita/ilmiöitä. Ennakkoehtojen tunnistaminen voi auttaa löytämään käsitteen taustalla olevia oletuksia ja seurausten

tunnistaminen on hyödyllistä muuttujia ja suhteita määrittäessä. Ennakkoehtojen ja seurausten kuvaaminen auttaa tutkijaa jäsentämään omia taustaoletuksiaan liittyen tutkimuksen tekemiseen (Puusa, 2008, s. 42). Empiiristen tarkoitteiden tunnistaminen on Walkerin ja Avantin (2019, s. 179–180) käsiteanalyysimallin viimeinen vaihe, jossa tarkoituksena on määrittellä todellisen ilmiön luokkia tai kategorioita, jotka olemassaolollaan kuvaavat käsitteen esiintymistä. Tässä tutkielmassa käsitteen moniammatillinen yhteistyö osalta on päädytty kuviossa 2 esitettyyn empiriseen tarkoitteeseen.

Kuvio 2. Moniammatillinen yhteistyö Walkerin ja Avantin mallin mukaisesti.

5.2 Rajoja ylittävän yhteistyön kompleksisuus lastensuojelussa

Kompleksisuuden hahmottamisen näkökulmasta on hyödyllistä katsoa ilmiöitä kontekstia vasten (Mäki, 2020, s. 155). Tässä kappaleessa sekä muissa luvun viisi kappaleissa moniammatillista yhteistyötä tulkitaan kompleksisuusajattelun ja siihen liittyvien käsitteiden kautta. Aineistosta nousee esiin seuraavia aihealueita, joita avataan alla olevissa kappaleissa. Näitä ovat: ammatillisia rajoja ylittävän yhteistyön kompleksisuus, epälineaarisuus lastensuojelussa (niin asiakkaan tilanteissa kuin moniammatillisessa yhteistyössäkin), lastensuojelussa tehtävän yhteistyön tarkastelu kompleksisena adaptiivisena systeeminä sekä moniammatillinen yhteistyö pirullisen ongelman näkökulmasta.

Lasten ja nuorten auttamiseen liittyvään moniammatilliseen yhteistyöhön sisältyy niin haasteita kuin mahdollisuuksiakin (Leppäkoski ja muut, 2017, s. 200). Perheiden kanssa tehtävässä moniammatillisessa yhteistyössä kohtaavat eri instituutioissa työskentelevät ihmiset, joilla on erilaiset koulutukset sekä erilaiset ammatilliset taustat (Hietämäki ja muut, 2017, s. 427). Solomon (2019, s. 392) toteaa, että lasten ja nuorten ongelmat saattavat monesti kasautua, joka aiheuttaa kompleksisuutta. Mielenterveysongelmien, sosiaalisten ongelmien sekä tunneperäisten häiriöiden lisäksi ongelmia saattaa löytyä myös perheiden sisältä, liittyen talousvaikeuksiin, työttömyyteen tai kotiväkivaltaan. Yhteistyötä lastensuojelun kanssa tekevät esimerkiksi koulutoimi, terveydenhuolto, neuvolat, päihdepalvelut, poliisi sekä psykoterapeutit (Alhanen, 2014, s. 53).

Suurin osa lasten ja nuorten palveluista toimii osana systeemiä, jonka vuoksi moniammatillinen yhteistyö sekä organisaatioiden rajoja ylittävä yhteistyö on tarpeellista (Caffrey, 2020, s. 7). Useamman ammattilaisen yhdessä työskentelyn odotetaan muuttavan asiakkaan asioita parempaan suuntaan tai ainakin estävän tilanteen huononemista (Hood, 2012a, s. 5). Pärnä (2012, s. 117) toteaa, että eri yhteiskunnallisten organisaatioiden, esimerkiksi päivähoidon, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon toimintaohjeissa korostetaan moniammatillisen yhteistyön merkitystä

sekä asiakaslähtöisyyttä. Yhteistyö saattaa käytännössä kuitenkin olla kompleksista ja perustua eri professioiden omiin näkökulmiin. Kompleksisuutta voi lisätä myös se, että asiantuntijat työskentelevät monesti tarkkaan rajatuissa organisaatioissa (D'amour, 2005, s. 117).

D'Amourin ja muiden (2005, s. 117) mukaan kompleksisuutta syntyy nimenomaan siitä, että eri ammattien edustajat ovat jo koulutuksen aikana omaksuneet omaan osaamisalaan liittyvät teoreettiset viitekehykset, jotka ovat usein tiukasti rajattuja. Joynes (2018, s. 134) toteaa, että ammatti-identiteetin, koulutuksen ja moniammatillisen yhteistyön välinen suhde on kompleksinen. Moniammatilliseen yhteistyöhön kuuluu yhteistyössä oppiminen, joka tarkoittaa uusien yhteisten lähestymistapojen luomista, sekä yhteistyöhön oppiminen, eli valmius kehittää ymmärrystä eri ammattien välisestä erilaisuudesta (Fenwick, 2012, s. 141). Kompleksisessa ympäristössä toimivilta tulisi löytyä kykyä yhteistyöhön, sillä yhteistyön avulla on mahdollista saada aikaan toimivimmat ratkaisut (Mäki, 2020, s. 147). Notko ja muut (2021, s. 4) toteavat tutkimuksessaan, että eri ammattilaisten välinen yhteistyö saattaa joskus olla haastavaa siitä syystä, että omia ammatillisia rajoja on vaikea ylittää silloinkin kun tarve rajojen ylittämiseksi olisi. Yhteinen, jaettu näkemys asiakkaan tilanteesta auttaa ylittämään ammatillisia rajoja. Ammatillisten rajojen ylittämisen tulee olla tärkeämpää kuin rajojen asettaminen (Seikkula & Arnkil, 2009, s. 169).

Ranniston ja Tuurnaksen mukaan (2015, s. 268) moniammatillisuus tuottaa kompleksisuutta siitä syystä, että jokaisella osallistujalla on omanlainen näkemys käsiteltävästä asiasta. Toisen mielestä asia saattaa olla selkeä ja yksinkertainen, kun sen sijaan toinen näkee asian epäselvänä ja kompleksisena. Osallistujat saattavat lisäksi reagoida vuorovaikutuksessa eri tavoin. Meysen ja Kelly (2018, s. 225) toteavat, että lastensuojelu tapahtuu ympäristössä jossa esiintyy monia ristiriitoja. Myös lapsen, vanhempien ja muiden perheenjäsenten näkemykset tilanteesta ja siitä miten siihen pitäisi puuttua saattavat erota toisistaan. Ammatillisten tulee pohtia sitä, miten luoda

luottamuksellinen suhde perheen jäseniin ja millä tavoin varautua mahdollisiin ristiriitaisiin näkemyksiin eri ammattilaisten välillä.

Lapsiperhepalveluiden ammattilaisille erityisen haastavia ovat kompleksiset lastensuojeluasiat (Nieminen ja muut, 2020, s. 237). Hoodin (2012a, s. 2–3) mukaan lasten hyvinvointiin liittyvissä konteksteissa perheet ja ammattilaiset kokevat ja kohtaavat kompleksisuutta päivittäin. Kompleksisuus on havaintoja, tulkintoja sekä kommunikaatiota, joita esiintyy kompleksisissa sosiaalisissa suhteissa, joissa systeemien välinen toiminta on käytännössä ihmisten välistä vuorovaikutusta. Näin ollen eri ammattien välinen yhteistyö on paljon enemmän kuin pelkkä ”työkalu” tai prosessi. Se on pohjimmiltaan jotakin mitä tapahtuu kompleksisissa tilanteissa, joissa tapahtumat kehittyvät ainutlaatuisten kokoonpanojen tuloksena. Nämä kokoonpanot koostuvat esimerkiksi palveluiden käyttäjistä, heidän perheistään, ammattilaisista, johtajista sekä muista ihmisistä. Lastensuojelun työntekijät joutuvat tekemään kiireessä kompleksisia ja vaikeita päätöksiä tilanteissa joissa saatavilla oleva tieto on rajoitettua, käsiteltävät asiat vaikuttavat tunteisiin ja osanottajien näkemykset saattavat erota toisistaan (Munro, 2020, s. 21).

5.3 Lastensuojelun yhteistyö kompleksisena adaptiivisena systeeminä

Munron (2020, s. 15–17) mukaan systeemiajattelu on yleisesti tuttu käsite lastensuojelussa. Systeemiajattelua on historian saatossa käytetty kuvaamaan perheen ja ammattilaisten välistä vuorovaikutusta. Perinteinen systeemiteoria on kuitenkin rakentunut Newtonilaisen näkemyksen pohjalta jossa, ainakin periaatteessa, tapahtumien syy- yhteyksiä on mahdollista ymmärtää ja ennakoida yleisiin lainalaisuuksiin perustuen. Eri tieteenaloilla, enenevässä määrin myös yhteiskuntatieteissä, huomio on alkanut kiinnittyä kompleksisuusteoreettiseen lähestymistapaan sekä epälineaarisuuteen ja kompleksiseen näkemykseen syy-yhteydestä. Tämä on johtanut systeemiajatteluun liittyvän ymmärryksen uudelleen

arviointiin. Lastensuojelun kontekstissa tämä haastaa oletukset työn ennustettavuudesta ja kontrolloitavuudesta sekä vaikuttaa muun muassa tiedon kehittymiseen ja johtamiseen. Stevens ja Cox (2008, s. 1320) toteavat, että kompleksisuusteoria tarjoaa viitekehyksen sellaisten asioiden ymmärtämiseksi, joita lastensuojelun parissa työnkentelevät kohtaavat päivittäin.

Sosiaalityö toimii kompleksisessa ympäristössä, osana kompleksista maailmaa jossa kompleksinen adaptiivinen systeemi muodostuu sosiaalisista ryhmistä, esimerkiksi perheistä ja työntekijöistä (Stevens & Cox, 2008, s. 1321, 1324). Munro (2010, s. 2) toteaa, että lastensuojelupalveluiden voidaan katsoa olevan kompleksisia adaptiivisia systeemejä, joissa kompleksisuus muodostuu systeemeissä olevista syy-seuraussuhteista, jotka ovat epälineaarisia. Epälineaarisuus rajoittaa toimintojen ennustettavuutta, jolloin systeemin on pystyttävä vastaanottamaan palautetta kyetäkseen mukauttamaan toimintaansa vallitseviin olosuhteisiin. Stevensin ja Coxin (2008, s. 1323) mukaan kompleksinen adaptiivinen systeemi on kaukana tasapainosta ja altis äkillisille muutoksille. Pienikin muutos yhdessä osassa systeemiä saattaa saada aikaan huomattavia, ennakoimattomia muutoksia, tai ei muutosta ollenkaan. Kompleksisen adaptiivisen systeemin voidaan sanoa olevan niin sanotusti kaaoksen reunalla (Stevens & Hassett, 2012, s. 505). Stevens ja Hassett (2007, s. 135) toteavat vertauskuvallisesti, että kaaoksen reunalla ollaan silloin, kun työskennellään perheiden parissa joihin kohdistuu lastensuojelutoimenpiteitä.

Huomioitavaa kompleksisessa adaptiivisessa systeemissä on myös, että se muuttuu ajan myötä ja ymmärrys systeemistä on vain hetkittäinen tilannekuva (Stevens & Cox, 2008, 1323). Caffrey (2020, s. 1–2) mukaan ihmisistä koostuvassa systeemissä jokainen tulkitsee niin omia kuin muidenkin rooleja ja toimintoja omasta henkilökohtaisesta viitekehyksestään, johon vaikuttaa esimerkiksi historia ja motivaatio. Tästä johtuen, systeemin eri osanottajat eivät välttämättä toimi niin kuin ennalta on suunniteltu. Ihmisistä koostuvia kompleksisia systeemejä on vaikeaa hallita, johtuen jokaisen osallistujan erilaisesta tavasta reagoida ja mukautua tilanteisiin, sillä jokaisella on oma

tietämys ja tulkinta tilanteesta (Caffrey, 2016, s. 7). Eri alojen ammattilaisten erilaiset kulttuurit, normit ja kieli saavat moniammatillisen yhteistyön joskus vaikuttamaan siltä kuin olisi tuotu yhteen joukko eri maiden asukkaita (Bronstein, 2003, s. 302).

Stevens ja Hassett (2007, s. 129) toteavat, että yksilön käytöksellä on vaikutusta muihin ja muiden käytöksellä on vaikutusta yksilöön. Tämän johdosta ihmisten välisissä suhteissa esiintyy itseorganisoitumista. Ihmisten välinen sidoksellisuus ja keskinäinen riippuvuus vaihtelee kontekstista riippuen (Mitleton- Kelly, 2003, s. 28). Mäen mukaan (2020, s. 150) kompleksisuuteen liittyvä käsite kytköksellisyys kuvaa asioiden keskinäistä riippuvuutta. Eli käytännössä toimijat ovat riippuvaisia toisistaan, sillä yhden toimijan teot vaikuttavat muihin toimijoihin. Kytköksellisyys on myös kontekstisidonnaista eikä asioita voi irrottaa asiayhteydestään, sillä muutoin kokonaisuuden hahmottaminen vaikeutuu.

Mitleton- Kelly (2003, s. 28) esittää ajatuksen, että sosiaalisissa konteksteissa jokainen yksilö kuuluu myös moniin eri ryhmiin ja yksilön panos/osallistumisen taso eri ryhmissä riippuu osittain muista ryhmän jäsenistä ja heidän reagoinnistaan. Hän käyttää esimerkkinä uuden jäsenen liittymistä ryhmään. Yksilön ominaisuuksien, esimerkiksi tietojen, taitojen ja asiantuntijuuden rinnalla vaikuttaa paljolti myös se, miten ryhmän muut jäsenet antavat uudelle jäsenelle tilaa osallistua. Yksilöiden ja ryhmien välisen vuorovaikutuksen taso, monimuotoisuus sekä intensiteetti vaihtelee ajan myötä. Eri toimijoiden väliset yhteydet voivat olla muodollisia, epämuodollisia, suunniteltuja tai suunnittelemattomia. Yhteyksien taso on olennainen paluteprosessien elementti, joka määrittelee verkostojen suhteita sekä niiden välistä tiedonsiirtoa.

Kompleksisessa adaptiivisessa systeemissä palauteprosessit voidaan nähdä positiivisina tai negatiivisina ja palautteen seurauksena systeemi mukauttaa käytöstään, adaptoituu (Munro, 2020, s. 25). Sherblom (2017, s. 14) toteaa, että ihmisistä koostuvissa ryhmissä ryhmän toimintaan ja sen itseorganisoitumiseen vaikuttaa yksilöiden käyttäytyminen sen mukaan millaisesta ryhmästä on kyse ja millainen on ryhmän kulttuuri, arvot ja

sosiaalinen etiketti. Yksilön käytös on todennäköisesti erilaista kirkossa kuin urheiluareenalla tai vieraiden ihmisten seurassa verrattuna tuttujen ihmisten seuraan.

Regine ja Lewin (2000, s. 8–12) toteavat, että lineaarisessa ympäristössä asiat ovat olemassa itsenäisinä ja niiden välinen vuorovaikutus on yksinkertaista ja ennustettavaa. Epälineaarissa, dynaamisessa ympäristössä asioiden olemassaolo on suhteessa kaikkeen muuhun ja vuorovaikutus asioiden/toimijoiden välillä johtaa kompleksisiin, ennustamattomiin lopputuloksiin. Toisin sanoen, kompleksisessa adaptiivisessa systeemissä toimijat ovat vuorovaikutuksessa ja kun heillä on keskinäinen vaikutus toisiinsa, jotakin uudenlaista ilmaantuu. Hood (2012a, s. 10) esittää ajatuksen kahden erilaisen systeemin välisestä jännitteestä. Tällä hän tarkoittaa sitä, että ihanteellinen moniammatillinen asiantuntijajärjestelmä mielletään tasapainoiseksi, ennustettavaksi ja kontrolloitavaksi (suljettu järjestelmä). Käytännössä ammattilaiset kuitenkin työskentelevät kompleksisissa järjestelmissä/järjestelmissä jotka ovat ailahtelevia, itseorganisoituvia sekä luontaisesti epävakaita (avoin, adaptiivinen kompleksinen järjestelmä). Kompleksisessa adaptiivisessa järjestelmissä kaikki ei voi olla strukturoitua, suunniteltua ja kontrolloitua, vaan tarvitaan myös itseorganisaatiota ja emergenssiä jotta syntyy mahdollisuus innovatiiviselle, uudelle ajattelulle (Uhl- Bien & Arena, 2017, s. 12).

Brooksin ja Thistlethwaiten (2012, s. 409) mukaan yleinen oletus monesti on, että paras tapa toimia on yhteisymmärrykseen perustuva yhteistyö, joka muodostuu eri osaamisalojen kunnioituksesta ja hyväksynnästä. Ammattilaiset saattavat vaistomaisesti toimia niin, että yhteistyö olisi mahdollisimman yksimielistä, minimoidakseen jännitteitä ja varjellakseen autonomiaansa. Tällä tavoin toimittaessa voi kuitenkin käydä niin, että valitseva tilanne pysyy ennallaan eikä yhteistyö ole välttämättä kovin tehokasta. McMurtry (2010, s. 223) toteaa, että moniammatillisissa tiimeissä tulisi vaalia erilaisuutta tuomalla esiin osallistujien toisistaan poikkeavaa ammatillista ja henkilökohtaista osaamista. Brooks ja Thistlethwaite (2012, s. 409) ehdottavatkin, että parempi tapa tehdä yhteistyötä olisi niin sanottu ristiriitainen yhteistyö, jotta olisi mahdollista saavuttaa niitä tavoitteita,

joita varten moniammatillista yhteistyötä tehdään. Tällöin on kuitenkin huomioitava, että ammatillisen ja henkilökohtaisen ristiriidan välinen ero saattaa olla varsin pieni. Yksilölliset ominaisuudet ovat osa ryhädynamiikkaa ja joskus raja ammatillisten ja henkilökohtaisten konfliktien välillä saattaa hämärtyä (Hall, 2005, s. 193).

Moniammatillisen yhteistyön tulisi nostaa esiin jokaisen ammattilaisen vahvuusalueita sen sijaan, että se olisi mitänsanomaton ja väritöntä (Brooks & Thistletwaite, 2012, s. 409). Cilliers (2000, s. 25) toteaa, että kompleksinen ympäristö muodostuu osallistujien välisistä suhteista, mutta se ei silti tarkoita sitä, että kaikkien tulisi aina miellyttää toisiaan, vaan päinvastoin, asioita tapahtuu vuorovaikutuksessa, ei erillisesti toimien. McMurtryn (2010, s.223) mukaan osallistujien erilaisuutta tulisi täydentää yhteisellä perustalla, joka edesauttaa toimijoiden vuorovaikutusta ja ryhmän tehokasta toimintaa kompleksisissa systeemeissä. Hän toteaa, että yhteinen perusta muodostuu arvoista, tavoitteista ja kokemuksista.

McMurtry (2010, s. 226–227) nostaa esiin myös luottamuksen tärkeyden moniammatillisissa työryhmissä. Kompleksisissa olosuhteissa eri ammattilaisten välinen luottamus toisiaan kohtaan on tärkeää, vaikkakin se saattaa olla käytännössä vaikeaa. Toisen ammattitaitoon ja kykyihin luottaminen on ikään kuin liimaa, joka yhdistää tiimin jäseniä huolimatta heidän toisistaan poikkeavista näkemyksistä ja tietämyksestä. Mitä enemmän eroavaisuuksia on eri ammattilaisten välisellä osaamisella, ammattitaidolla ja niin sanotuilla kognitiivisilla kartoilla, sitä enemmän luottamusta tarvitaan. Uhl- Bien ja Arena (2017, s. 12–13) toteavat, että mukautuva tila (adaptive space) mahdollistaa uusien ideoiden ja innovaatioiden syntymisen sekä oppimisen systeemeissä. Kompleksinen adaptiivinen systeemi muodostuu toimijoiden erilaisista näkemyksistä ja arvoista, joiden aiheuttama jännite motivoi ja patistaa systeemiä tai toimijaa kehittymään ja muuttumaan. Silloin kun ryhmä on yhtenäinen ja toimijat luottavat toisiinsa, syntyy positiivisia vaikutuksia, oppimista sekä riskin ottamista jotka ovat oleellisia luovuuden syntymisessä.

5.4 Epälineaarisuus lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä

Aineiston perusteella lastensuojelu ja lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö ovat kompleksisia toimintakenttiä. Kompleksisuuteen ja kompleksiseen adaptiiviseen systeemiin liittyvä epälineaarisuuden käsite on läsnä myös lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä. Epälineaarisuus voi näkyä esimerkiksi riskien arvioinnin hankaluutena, sekä vaikeutena arvioida eri päätösten seurauksia ja lopputuloksia. Tässä kappaleessa tuodaan esille aineistosta esiin tulleita näkökulmia epälineaarisuuden ilmenemiseen lastensuojelun kontekstissa.

Stevens & Hassett (2007, s. 507) toteavat, että monet lastensuojelun menettelytavat tukeutuvat yleensä lineaariseen ajatteluun. He käyttävät esimerkkinä sijaishuollon henkilöstömäärää. Työvuorossa on oltava tietty määrä henkilökuntaa perustuen ajatukseen, että kyseinen määrä työntekijöitä takaa sen, että lapset ovat turvassa. Jos asiaa katsotaan epälineaarisesta näkökulmasta, ei voida väittää että kuuden lapsen yksikössä kolme työntekijää pystyvät pitämään lapset turvassa sen paremmin kuin vaikkapa kaksi työntekijää. Tämä perustuu siihen, että lastensuojeluyksikön voidaan katsoa olevan kompleksinen systeemi, jonka vuoksi riskejä ei voida arvioida käyttäen lineaarisia metodeja. Gümüşcü ja muut (2018, s. 263) käyttävät esimerkkinä lineaarisesta ja toiveikkaasta ajattelusta yksinkertaistettua tilannetta, jossa lapsi sijoitetaan pois kotoa, koska ”huono äiti” nähdään ongelmana ja ratkaisu ongelmaan on lapsen sijoittaminen ”hyvään perheeseen”.

Lasten suojeleminen on lastensuojelutyöntekijöiden ydintehtävä ja yleisellä tasolla lastensuojelutyötä tuetaan niin päättäjien kuin tavallisten kansalaistenkin keskuudessa (Stevens & Cox, 2008, s. 1320). Munron (2010, s. 1–2) mukaan lasten kaltoinkohtelun vähentäminen on tärkeä tavoite monissa maissa ja kehittyneissä valtioissa lasten hyvinvointiin ja lastensuojeluun on kehitetty moninaisia systeemejä/palveluita. Lastensuojelu saa osakseen kuitenkin melko kriittistäkin arvostelua, sillä suurista pyrkimyksistä huolimatta, ikäviä asioita joskus kuitenkin tapahtuu lastensuojelun

asiakkaana oleville lapsille. Ihmisten reaktiot tällaisissa tilanteissa ovat monesti vahvoja siitä syystä, että jälkikäteen katsottuna näyttää siltä, että ikävät tapahtumat olisi ollut mahdollista estää ammattilaisten toimesta. Yksi perusongelma riskien ymmärtämisessä on Stevensin ja Hassetin (2012, s. 504) mukaan se, että riskejä katsotaan lineaarisena prosessina ja riskien arvioinnin työkalut perustuvat ajatukseen, että kriiseistä on löydettävissä syy- yhteyksiä.

Tuurnas ja muut (2015, s. 376) toteavat tutkimuksessaan, että eri ammattilaisten muodostamassa verkostossa voi joskus esiintyä myös toisen toimijan syyllistämistä. Syyllistämistä voi tapahtua esimerkiksi silloin, kun palveluverkoston rakenteissa on niin sanotusti aukkoja, jolloin kukaan ei varsinaisesti koordinoi verkoston toimintaa tai ota vastuuta asiakkaan tilanteesta. Tällöin on vaikeaa tarjota laadukasta palvelua asiakkaalle ja palveluverkoston toimijoiden välille voi syntyä skismaa ja työntekijät voivat kokea turhautumista. Koordinointi ja rakenteet ovat tärkeitä, mutta palveluprosesseihin ongelmia näyttäisi aiheuttavan erityisesti eri ammattilaisten välisen vuorovaikutuksen kompleksisuus.

Friedman ja muut (2007, s. 11) käyttävät systeemeissä esiintyvistä epätoivotuista tapahtumista termiä ”syyllistämispeli” (blame game). Tämä tarkoittaa sitä, että systeemin muodostuessa useista eri toimijoista, on mahdollista, että kukin toimija keskittyy vain yhteen osaan systeemiä, jolloin muut osat jäävät vaille huomiota. Tällöin tieto muun systeemin toiminnasta jää vähäiseksi tai sitä ei ole ollenkaan. Ongelmien ilmaantuessa, selityksiä ja syitä tapahtumille lähdetään etsimään lineaarisesti, jolloin väistämätön lopputulos on jonkin systeemin toimijan syyllistäminen. Syyllistetty osa voi olla esimerkiksi yksittäinen työntekijä tai virhe työntekijämäärässä. Aivan tavalliset, hyvät työntekijät löytävät selityksen sille, miten itse ovat tilanteessa toimineet, sillä he ajattelevat oman toimintansa olleen tilanteeseen sidottua ja näin ollen oikea tapa toimia.

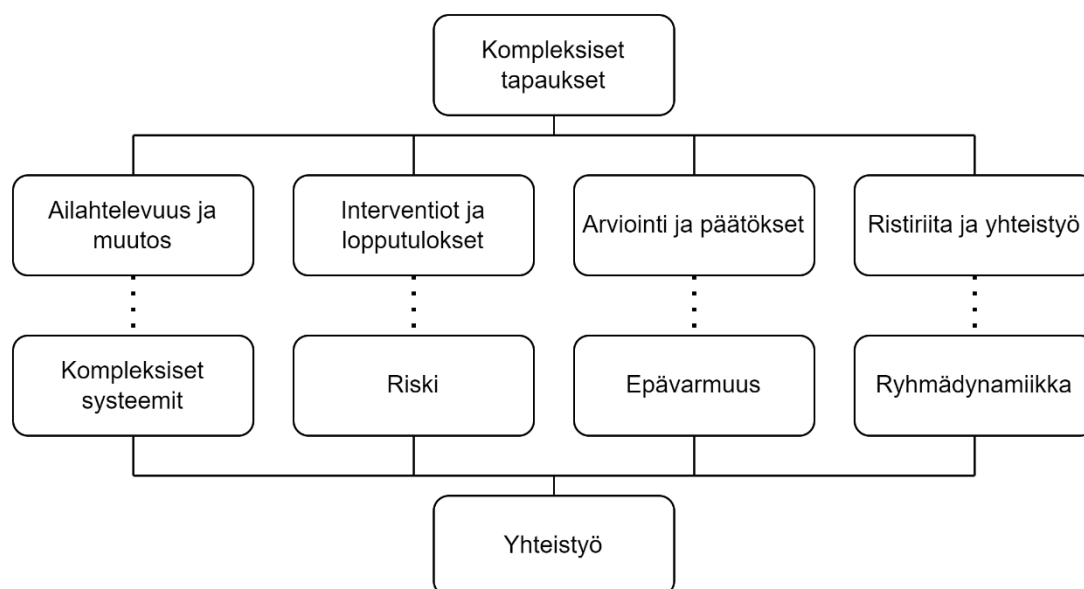
Emergensi kuitenkin haastaa tällaiset näkemykset, sillä epälineaarisuutta ilmenee systeemeissä, joissa on mukana ihmisiä, jonka vuoksi tulee ottaa huomioon, että

emergenssin kautta syntyneitä epätoivottuja tapahtumia ei ole mahdollista pelkistää yksittäisten ihmisten syyksi (Bella, 2003, s. 75). Mikäli virheestä syytetään yhtä ihmistä, jää arvioimatta muut tekijät, jotka vaikuttivat virheen syntymiseen ja näin ollen epäonnistutaan vähentämään virheen toistumisen todennäköisyyttä (Munro, 2019, s. 124). Mäen (2020, s. 152) mukaan epälineaarisuudesta johtuvan syy- seuraussuhteiden puuttuminen tarkoittaa sitä, että läsnä on aina yllätyksen mahdollisuus, eikä täysin samanlaisia tilanteita ole olemassa. Vaikka yllättävät tapahtumat voidaan nähdä luonnollisena osana kompleksista toimintaympäristöä (Mäki, 2020, s. 153), niin kompleksisuuden selittävä voima on ikävä kyllä toimivampi jälkikäteen kuin etukäteen (Hood, 2012a, s. 5).

Hood (2012a, s. 6–7) toteaa, että perheiden kompleksiset tilanteet aiheuttavat niin lastensuojelun työntekijöille kuin muillekin osallisena oleville ammattilaisille hankaluutta tilanteen arviointiin ja päätöksentekoon. Väärän ennusteen tekemisellä saattaa olla vakaviakin seurauksia. On mahdotonta ennustaa, millainen apu on missäkin tilanteessa toimivaa ja mikä tulee olemaan lopputulos pitkällä tähtäimellä. Ammattilaisille kompleksisuus tarkoittaa käytännössä sitä, että he joutuvat työssään kohtaamaan epävarmuutta. Epävarmuus on välttämätön osa tilanteen arviointia. Munro (2019, s. 124) esittää ajatuksen, että lastensuojelutyöhön liittyvää epävarmuutta ei ole mahdollista poistaa. Sitä on kuitenkin mahdollisuus vähentää ja yrittää hallita punnitsemalla eri vaihtoehtoja ja hyväksymällä, että valittuun lopputulokseen tulee todennäköisesti liittymään niin hyötyjä kuin haittojakin.

Moniammatillisessa yhteistyössä voidaan nähdä kompleksisuutta niin asiakkaiden tilanteissa kuin ammattilaisten välisessä yhteistyössä (Hood, 2015, s. 141). Hood (2012a) on tutkinut lastensuojelun eri ammattilaisten välistä yhteistyötä liittyen asiakasperheiden kompleksisiin tarpeisiin ja siihen millä tavoin yhteistyötä tekevät ammattilaiset voivat näihin tarpeisiin vastata ottaen huomioon edellä mainitun kaksinkertaisen kompleksisuuden. Tämän pohjalta Hood (2012a, s. 4) on luonut kuvion (ks. kuvio 3), jossa hän kuvailee lastensuojelun kompleksisiin tapauksiin vastaamista

yhteistyön avulla. Kuviossa tulee esille kompleksisuuden liittyvä syyn ja seurauksen dynamiikka tapauksissa joissa on läsnä useita eri tekijöitä, ja jotka ammattilaiset kokevat ailahtelevina ja ennustamattomina. Kompleksisuus on usein sidoksissa käsityksiin riskistä sekä riskinhallinnan strategioista, silloin kun lopputuloksesta ollaan epävarmoja. Ammattilaisten tehtävän luonteeseen kuuluu kuitenkin myös lopputulosten kontrollointi ja ennustaminen sekä epävarmoissa olosuhteissa tapahtuva päätöksenteko. Ja niin kuin missä tahansa sosiaalisessa systeemissä, ihmisten väliset suhteet ja vuorovaikutus vaikuttavat ryhmädynamiikkaan, joten ryhmän yhteistyö ja mahdolliset ristiriidat voivat aiheuttaa kompleksisuutta

Kuvio 3. Kompleksisuus ja yhteistyö (mukaillen Hood 2012a, s. 4).

Stevens ja Hasset (2007, s. 129) toteavat, että lasten suojelemiseen liittyy kompleksisuutta, sillä tiedossa voi olla mahdollisia riskitekijöitä, esimerkiksi köyhyys tai huonot vanhemmuuden taidot, joiden yleisesti tiedetään aiheuttavan riskejä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Silti kukaan ei pysty ennalta täysin arvioimaan, milloin lapsen tilanne on sellainen, että siihen on puututtava tai muuttuuko tilanne koskaan sellaiseksi. Perheet ja yhteisöt ovat kompleksisia systeemejä, jotka ovat liitoksissa toisiinsa ja edelleen suurempiin systeemeihin. Mitleton- Kelly (2003, s. 27) toteaa, että kompleksiset

systemit ovat moniulotteisia ja kaikki eri ulottuvuudet ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja vaikuttavat toisiinsa. Ihmisten ollessa kontekstina, voivat sosiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset ja globaalit ulottuvuudet vaikuttaa toisiinsa.

Munron (2020, s. 7) mukaan lastensuojelun ammattilaiset kohtaavat työssään niin monia eri ratkaisuvaihtoehtoja, että kaikkiin niihin ei aiemmin laaditut säännöt ja hyvät käytännöt toimi. Lisäksi käytettävissä oleva aika ja resurssit saattavat monesti olla rajoitettuja, jolloin on pakko tehdä järkipäisiä päätöksiä ja priorisoida asioita. Meysen ja Kelly (2018, s. 226) kuvaavat lastensuojelun olevan kuin nuorallatanssia, jossa taiteillaan liiallisen puuttumisen ja liian vähäisen puuttumisen välillä sekä liian aikaisen puuttumisen ja liian myöhään puuttumisen välillä.

Eri organisaatioilla on olemassa erilaisia ohjeistuksia ja käytäntöjä liittyen tilanteisiin joissa lasta kohdellaan kaltoin, mutta lopputuloksia yksittäisiin tapauksiin ja perheisiin liittyen ei ole mahdollista ennustaa johtuen kompleksisuudesta, joka ilmenee vuorovaikutuksessa, kommunikaatiossa ja teoissa heti perheen ensi kohtaamisesta lähtien (Colvin & Miller, 2020, s. 163). Sanger ja Giddings (2012, s. 7) toteavat, että työskenneltäessä kompleksisten tilanteiden/ asioiden kanssa, on hyvä ottaa huomioon kompleksisuuden kontekstisidonnaisuus. Aiemmin toisessa tilanteessa toimineet keinot eivät välttämättä olekaan toimivia käsillä olevassa tilanteessa. Tärkeää olisi muistaa, että jokainen tilanne ja asiakas on erilainen. Cilliers (2000, s. 25–26) pohtii, että ennalta odottamattomiin tapahtumiin on hyvä varautua. Vuorovaikutukseen liittyvän epälineaarisuuden vuoksi pienillä asioilla voi olla suuria vaikutuksia, ja toisinpäin. Lopputulokseen vaikuttaa myös konteksti sekä systeemin historia. Myös jokin asia jota vuorovaikutustilanteessa saatamme pitää täysin merkityksettömänä, esimerkiksi satunnainen kommentti, vitsi tai äänenpaino, saattaa vaikuttaa tapahtumien kulkuun yllättävän paljon. Toisaalta tarkkaan mietityt suunnitelmat eivät välttämättä takaa toivottua lopputulosta. Yhteistyön onnistumiseksi olisi tärkeää asettaa yhteinen tavoite ja apuna voisi käyttää esimerkiksi kysymyksiä ”mitä olemme täällä yhdessä

tekemässä? ”, ”mitä meidän pitäisi saada aikaan?” ja ”mikä on toivottu lopputulos?” (Solomon, 2019, s. 398).

Munron (2019, s. 129) mukaan onnistunut tietojen vaihtaminen, jaettu riskien arviointi sekä riskien hallinnan suunnittelu eri ammattilaisten välillä, ovat olennaisia osatekijöitä tehokkaassa riskien hallinnassa. Tehokas tiedonvaihto voi tuoda tullessaan monia hyötyjä: parempi päätöksenteko, yksilöiden parempi suojaaminen riskeiltä, resurssien tehokkaampi suuntaaminen sekä parempi moniammatillinen yhteistyö. Hood (2015, s. 145) toteaa, että kompleksisissa tilanteissa vaikeus ymmärtää syy- seuraussuhteita tuo haasteita arviointiin, joka erityisesti korostaa tiedon jakamisen merkitystä sekä arviointia liittyen siihen mikä tieto on oleellista. Tiedonpalasia yhdistellen asiakkaan tilanteesta yritetään yhdessä muodostaa kokonaiskuva. Joillakin ammattiryhmillä saattaa myös olla niin sanottua ensikäden tietoa asiakkaan tilanteesta, mitä muilla asiakkaan/perheen kanssa työskentelevillä ei ole.

5.5 Lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö ja pirullinen ongelma

Lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö voidaan kompleksisuusajattelun kautta katsottuna nähdä kompleksisena adaptiivisena systeeminä. Käsitteet kompleksinen adaptiivinen systeemi ja pirullinen ongelma kietoutuvat yhteen (Raisio ja muut, 2019, s. 11). Tässä kappaleessa lastensuojelun moniammatillista yhteistyötä tarkastellaan pirullisen ongelman näkökulmasta. Waddock ja muut (2015, s. 996–997) toteavat, että sosiaalinen kompleksinen adaptiivinen systeemi koostuu yksilöistä, instituutioista ja muista organisoiduista kokonaisuuksista. Vuorovaikutuksessa ollessaan ne vaikuttavat toisiinsa ja samanaikaisesti muokkautuvat systeemissä esiintyvien pirullisten ongelmien ja muiden asioiden vuoksi. Käsitteillä kompleksinen adaptiivinen systeemi ja pirullinen ongelma on paljon samoja ominaisuuksia. Kumpaakin tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja ne koostuvat emergenteistä sekä vuorovaikutuksellisista ominaisuuksista. Törnberg (2015, s. 35–36) yhdistää väitöskirjassaan käsitteet

kompleksinen systeemi ja pirullinen ongelma käsitteeksi pirullinen systeemi (wicked system). Hän kuvaa pirullisen systeemin olevan emergentti sekoitus kompleksisuutta ja monimutkaisuutta. Törnbergin mukaan suurin osa sosiaalisista systeemeistä on pirullisia systeemejä. Erilaisissa systeemeissä esiintyy erilaisia ongelmia, jotka vaativat erilaisia lähestymistapoja. Gümüşcü ja muut (2018, s. 265) toteavat, että ongelmat voivat olla luonteeltaan kesyjä, monimutkaisia tai pirullisia ja näiden väliset eroavaisuudet olisi hyvä huomioida.

Danken, Dribbisch ja Lange (2016, s. 18) mainitsevat moniammatillisen yhteistyön olevan tärkeä keino pirullisten ongelmien käsittelyssä. McLaughlin (2013, s. 956) toteaa, että erityisesti sosiaalityön parissa moniammatillista yhteistyötä on monesti totuttu pitämään ainoana ratkaisuna sellaisissa tilanteissa, joissa käsillä oleva ongelma on epäselvä ja kompleksinen. Alfordin ja Headin (2017, s. 397) mukaan lastensuojelu on esimerkki sellaisesta pirullisesta ongelmasta, joka on vaikeasti käsiteltävä, rajaamaton sekä ennakoimaton. Lastensuojelu on pirullisten ongelmien kanssa toimeen tulemistä ja niiden ratkomista (Heino, 2014, s. 286).

Gotvassli ja Moe (2021, s. 265, 270–272) toteavat, että lastensuojelun kompleksiset tilanteet ja pirulliset ongelmat aiheuttavat sen, että jokaiseen tilanteeseen ei ole olemassa itsestään selvää ratkaisumallia. Sosiaalityön parissa esiintyvien pirullisten ongelmien kanssa työskentely vaatii tasapainoilua eri ammattilaisten välisen yhteistyön, vallankäytön sekä ammatillisen harkinnan välillä. On hyvä kuitenkin muistaa että puhuttaessa pirullisesta ongelmasta lastensuojelussa, on tällöin kyseessä yleensä erityisen kompleksisesta ja lapsen kannalta vakavasta tilanteesta. Kaikki tilanteet, joiden kanssa ammattilaiset lastensuojelussa työskentelevät, eivät ole pirullisiksi ongelmiksi luokiteltavia, tai edes kompleksisia.

Head ja Alford (2015, s. 716) mainitsevat pirullisten ongelmien yleensä liittyvän sosiaali- seen monimuotoisuuteen, joka tarkoittaa sidosryhmien moninaisia arvoja ja mielenkiin- non kohteita sekä institutionaaliseen kompleksisuuteen, jolla viitataan organisaatioiden

väliseen yhteistyöhön ja monitasoiseen hallintoon. Lisäksi he mainitsevat pirullisten ongelmien liittyvän tiedon pirstaloitumiseen, sekä aukkoihin luotettavassa tiedossa. Heino (2014, s. 287) toteaa, että lastensuojelusta pirullista tekee juuri se, että asiakkaat tarvitsevat usein monen eri viranomaisen palveluita samanaikaisesti, sillä ongelmat ovat toisiinsa kietoutuneita. Asiakkaan ongelmia ei kuitenkaan ole mahdollista ratkaista jakamalla niitä siivuihin, vaikka sektoreihin ja siiloihin jakautunut järjestelmä näin pääsääntöisesti toimiikin. Heino (2014) esittää ajatuksen, että jos ongelmat olisi mahdollista erottaa toisistaan, jäisi jäljelle joukko kesyjä ongelmia, jotka olisi mahdollista ratkaista yksi kerrallaan (s. 287).

Conklinin (2005, s. 1) mukaan pirstaloitumisen käsite kuvaa sellaista tilannetta, jossa osallisena olevat ihmiset näkevät itsensä enemmänkin erillään olevina kuin yhtenäisenä joukkona, ja informaatio sekä tietämys on kaoottista ja hajanaista. Pirstaloituneet osat ovat osallistujien näkökulmia, ymmärrystä sekä aikomuksia. Conklin (2005, s. 1) käyttää esimerkkinä pirstaloitumisesta tilannetta, jossa projektin osanottajilla on jokaisella oma versio ongelmasta, ja he kaikki ajattelevat oman näkökulmansa olevan oikea. Pirstaloituminen voi myös jäädä huomaamatta, sillä osanottajat eivät välttämättä ajattele, että joku toinen on ongelmasta eri mieltä vaan olettaa, että kaikki jakavat saman näkökulman. Notko ja muut (2021, s. 2) toteavat, että yhdessä työskentely ja pirullisen ongelman lähestyminen erilaisista näkökulmista käsin aiheuttaa usein monia haasteita, sillä eri ammattilaisten näkemykset saattavat usein olla selkeästi jokaisen omaan ammattiin sidoksissa olevia. Sellaisissa tilanteissa, joissa jokin asia tai tilanne luokitellaan kuuluvan jonkin tietyn ammattialan asiantuntijan piiriin, saattaa muita mahdollisia tulkintoja tilanteeseen liittyen jäädä huomaamatta (ks. taulukko 1, s. 24).

Tuurnas ja muut (2015, s. 373–376) toteavat tutkimuksessaan, että nuoret ja heidän perheensä tarvitsevat usein monien eri palveluntuottajien palveluita samanaikaisesti. Näin ollen asiakkaan ympärille kehittyy niin virallisia kuin epävirallisiakin sosiaali- ja terveyspalveluiden muodostamia verkostoja. Samanaikaisesti eri palveluntuottajilla on omat sopimuksensa kaupungin, eli palvelun ostajan kanssa. Palvelusysteemin ollessa

sirpaloitunut ja jakautuneena eri asiantuntijoihin, on myös mahdollista, että osa asiakkaista jää vaille tarvitsemiaan palveluita tai palvelut eivät ole oikein kohdennettuja. Voidaan puhua niin sanotuista rakenteellisista aukoista. Sen sijaan että eri viranomaiset toimivat toisistaan erillään, olisi moniammatillinen yhteistyö tärkeää, sillä kuten Trygged ja muut (2020, s. 11) toteavat, niin kompleksisia ongelmia ratkottaessa useat eri näkökulmat ovat hyödyllisiä sen vuoksi, että tällöin on mahdollista saada aikaan nopeampaa reagoimista ja estää asiakkaita putoamasta rakenteellisiin aukkoihin. Yhteistyön onnistumiseen käytännössä vaaditaan kuitenkin toimivia rakenteita, koordinoimista sekä joustavuutta (Tuurnas ja muut, 2015, s. 375–376).

Conklinin (2005, 5–6) mukaan perinteinen ongelmanratkaisu perustuu ajatukseen, että ongelma ratkeaa kun sitä lähdetään ratkaisemaan lineaarisesti, ongelmasta ratkaisuun. Ensimmäinen kerätään tietoa ongelmasta ja pohditaan mikä ratkaisu olisi sopiva ja sen jälkeen valitun ratkaisutavan avulla ongelmaa lähdetään ratkaisemaan. Tällainen ongelmanratkaisu ei kuitenkaan toimi pirullisen ongelman kanssa ja mikäli ongelman kompleksisuutta ja pirullisia piirteitä ei havaitse, ovat valitut ratkaisumetodit vääränlaisia. Devaney ja Spratt (2009, s. 640) esittävät ajatuksen, että mikäli avun tarpeessa olevien lasten ja perheiden ongelmat nähdään niin sanotusti kesyinä ongelmina, voi vaarana olla, että tilanteen kompleksisuus sivuutetaan, jolloin tilanteen taustalla olevat keskeiset tekijät/asiat jäävät vaille huomiota ja tarjottu apu jää liian kevyeksi, tai on muutoin tehotonta pitkällä aikavälillä. Kompleksisuuden tunnistaminen voi antaa ammattilaisille mahdollisuuden tarjota yksinkertaisten ja nopeiden ratkaisujen sijasta sellaisia tukimuotoja ja palveluita, joiden vaikutukset ovat pidempikestoisia.

Gümüscün ja muiden (2018, s. 265) mukaan esimerkki pirullisen ongelman kesyttämisestä voisi olla tilanne, jossa lapsen ja perheen tilanteen arvioimisen jälkeen todetaan, että perheen asiakkuus kuuluu jollekin toiselle ammattiryhmälle ja asiakas siirretään eteenpäin. Kompleksisiin tilanteisiin puututtaessa on joskus toimittava nopeasti, esimerkiksi siirrettävä lapsi perheestä sijaishuoltoon lapsen turvallisuuden takaamiseksi. Tällöinkin voidaan teoreettisesta näkökulmasta puhua

lineaarisesta ajattelusta ja pirullisen ongelman kesyttämistä, sillä lapsen sijoittamisella puututaan vain yhteen osaan ongelmasta, vaikka todennäköisesti ongelma on todellisuudessa paljon laajempi ja kompleksisempi. Joskus on kuitenkin tilanteita, joissa toimia on pakko kohdistaa ensisijaisesti ongelman kriittisimpiin kohtiin ja jatkaa tilanteen käsittelyä myöhemmin lisää. Pirullisella ongelmalla ei ole varsinaista päättymispistettä eikä pirulliseen ongelmaan ole olemassa oikeita tai vääriä ratkaisuja (Conklin, 2005, s. 7). Ratkaisut voivat sen sijaan olla hyviä, huonoja tai siedettäviä (Devaney ja Spratt, 2009, s. 638).

Danken ja muut (2016, s. 28) toteavat, että pirulliset ongelmat ylittävät tyypillisesti organisaatioiden rajoja, jonka seurauksena niiden ratkaisuun vaaditaan eri toimijoita, joilla on yleensä toisistaan poikkeavat arvot ja kiinnostuksen kohteet. Eri osanottajista koostuvat kokonaisuudet saavat yleensä aikaan vain osittaisia ja väliaikaisia ratkaisuja, joka saa aikaan tilanteen, jossa pirullista ongelmaa ratkaistaan uudelleen ja uudelleen ja tämä johtaa pirullisen ongelman kroonistumiseen. Hujala ja muut (2019, s. 212) toteavat, että organisaatioiden rajat ylittävää yhteistyötä ja moniammatillisuutta voidaan itsessään pitää pirullisina ongelmina. Timonen- Kallion (2019, s. 950) mukaan eri systemien välinen yhteistyö saattaa osoittautua asiantuntijuuden, tietämyksen ja hierarkian taistelukentäksi.

Alford ja Head (2017, s. 406–407) pitävät yhtenä pirullisen ongelman piirteinä vallan epätasaista jakautumista osanottajien kesken. Monen eri toimijan välinen yhteistyö luo myös strategista epävarmuutta, sillä toisistaan eroavat näkemykset tuottavat monia erilaisia, joskus ristiriidassa keskenään olevia strategioita (Raisio ja muut, 2019, s. 6). Conklin (2005, s. 17) esittää ajatuksen, että yhteistyön onnistumiseksi tulisi yrittää luoda yhteinen, jaettu ymmärrys ongelmasta sekä yhdessä sitoutua mahdollisiin ratkaisuihin. Jaettu ymmärrys ei välttämättä tarkoita, että ongelmasta oltaisiin yhtä mieltä, vaan sen sijaan osanottajilta tulisi löytyä kykyä dialogiin ja kollektiiviseen älykkyyteen ongelman ratkaisuvaihtoehtoja pohdittaessa.

Lastensuojelun pirullisia ongelmia kohdatessa voisi hyödyntää niin sanottua pienten voittojen viitekehystä (ks. Termeer & Dewulf, 2018). Termeerin ja Dewulfin (2018) mukaan pienten voittojen viitekehyksessä pienikin edistyminen pirullisen ongelman käsittelyssä huomioidaan, ja edistymistä arvostetaan, sekä analysoidaan niitä tekijöitä jotka edistymiseen vaikuttavat. Tuloksia myös hyödynnetään prosesseissa niin, että ne aktivoivat uusia pieniä voittoja. Pienten voittojen viitekehysten avulla ongelman ratkaisuun osallistuvat saavat uudenlaista energiaa ja ymmärrystä ongelmanratkaisuun, sen sijaan että ongelman vaikeus muodostuu liian hallitsevaksi. Tilanteen kompleksisuutta ei pienien voittojen viitekehyksessä nähdä ongelmana, vaan luontaisena osana ongelmaa. Useiden pienten voittojen avulla ongelmanratkaisu voi edetä huomattavasti, ilman että ongelmaa pyritään kesyttämään. Pienten voittojen hankaluus on siinä, että ne eivät välttämättä ole kovin helposti havaittavissa, ja pieni voitto voi olla toisesta näkökulmasta pieni häviö.

5.6 Yhteenveto

Takala ja Lämsä (2001, s. 380) toteavat, että asetetun tutkimusongelman ratkaiseminen on tulkitsevassa käsitetutkimuksessa muutakin kuin asioiden luokittelua mekaanisesti eri luokkiin. Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa tulisi tehdä merkitystulkinta tutkittavasta käsitteestä. Tässä pro gradu –tutkielmassa moniammatillinen yhteistyö- käsitteen merkitystulkintaa on tehty analysoimalla sitä kompleksisuusajatteluun liittyvien käsitteiden kautta ja esimerkkitapauksena on toiminut lastensuojelu.

Taulukkoon 7 on koottu keskeisimmät havainnot kompleksisuusajatteluun liittyvien käsitteiden esiintymisestä lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä. Moniammatillista yhteistyötä on analyysissä tarkasteltu kompleksisena adaptiivisena systeeminä ja tehty tulkintaa siitä, millä tavoin teoreettiseen viitekehykseen valitut käsitteet aineiston mukaan eri ammattilaisten välisessä yhteistyössä ilmenevät.

Taulukko 7. Kompleksisuuden näyttäytyminen lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä (Kompleksisuuteen liittyvä käsite ja käsitteeseen liittyviä piirteitä: mukailen Puustinen & Jalonen, 2020, s. 30).

KOMPLEKSISUUTEEN LIITTYVÄ KÄSITE	KÄSITTEESEEN LIITTYVIÄ PIIRTEITÄ	MITEN NÄYTTÄYTYY LASTENSUOJELUN MONIAMMATILISESSA YHTEISTYÖSSÄ
Kompleksinen adaptiivinen systeemi	Avoin systeemi, jonka osat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja ympäristönsä kanssa.	<ul style="list-style-type: none"> Eri ammattilaisten välinen yhteistyö voidaan nähdä kompleksisena adaptiivisena systeeminä. Ailahteleva, emergentti, itseorganisoituva, ”kaaoksen reunalla”.
Epälineaarisuus	Tapahtumien ennustamattomuus, vaikeus löytää syy-seuraussuhteita.	<ul style="list-style-type: none"> Kontekstisidonnaisuus, eli jokainen tilanne, asiakas ja työryhmä on erilainen. Vuorovaikutuksessa pienetkin asiat voivat olla merkityksellisiä ja toisinpäin. Tarkka suunnittelukaan ei takaa toivottua lopputulosta.
Itseorganisaatio	Epälineaarinen prosessi, asioiden tapahtuminen ilman ulkopuolista ohjausta ja kontrollointia.	<ul style="list-style-type: none"> Ilmenee eri ammattilaisten välisenä vuorovaikutuksena, jossa osallistujien toimet vaikuttavat muihin osallistujiin.
Emergenssi	Vuorovaikutuksessa syntyvä asia tai ilmiö. Asioita tapahtuu ilman selkeää syytä.	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollistaa uudenlaista ajattelua ja toimintaa. Voi näyttäytyä myös negatiivisena, esim. toisen systeemin osan syyllistäminen.
Palauteprosessit	Negatiiviset palauteprosessit ylläpitävät systeemin tasapainoa ja positiiviset palauteprosessit mahdollistavat uusien toimintatapojen löytämistä.	<ul style="list-style-type: none"> Eri näkökulmien esiin tuominen edesauttaa ideoiden syntymistä. Systeemin sisäinen luottamus on tärkeää. Tasapainon etsiminen saattaa estää kehittymisen ja tilanne pysyy ennallaan.
Pirullinen ongelma	Vaikeasti määriteltävä, ongelmaan ei ole oikeaa tai väärää ratkaisua.	<ul style="list-style-type: none"> Käsiteltävät ongelmat ovat toisiinsa kietoutuneita. Saatavilla oleva tieto hajanaista, pirstaloitunutta. Useat eri näkökulmat tarpeellisia. Useat eri näkökulmat ja toisistaan poikkeavat näkemykset voivat toisaalta olla itsessään pirullinen ongelma.

Tässä tutkielmassa tehdyn tulkinnan mukaan eri ammattilaisten välisessä vuorovaikutuksessa pienetkin asiat voivat saada aikaan suuria muutoksia, niin positiivisia kuin

negatiivisiakin. Moniammatillisessa yhteistyössä eri alojen ammattilaiset tavoittelevat asiakkaan kannalta parasta mahdollista ratkaisua, mutta jokaisen näkökulma siitä, mikä on paras ratkaisu, voi olla erilainen. Mahdollistamalla ja hyödyntämällä moniammatillisten työryhmien itseorganisaatiota ja emergenssiä, voi olla mahdollista löytää uusia näkökulmia sekä ideoita yhteistyöhön. Yhteistyöhön ja sen onnistumiseen toki vaikuttaa esimerkiksi se, millaisesta yhteistyöstä on kyse ja mikä on yhteistyön tarkoitus sekä tavoite. Nämä olisikin hyvä olla kaikilla ryhmän jäsenillä tiedossa. Yhteistyössä esiintyvää itseorganisoitumista ei kuitenkaan voi ohjata, vaan se on emergentti ja epälineaarinen prosessi, jonka lopputulosta ei ole mahdollista ennustaa. Yhteenvetona voidaan todeta, että kompleksisuuden ymmärtäminen luonnollisena osana moniammatillista yhteistyötä voi auttaa ammattilaisia ymmärtämään paremmin niitä haasteita, joita yhteistyö pitää sisällään.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on ollut Walkerin ja Avantin (2019) käsiteanalyysimenetelmän avulla etsiä vastausta kysymykseen mistä moniammatillinen yhteistyö muodostuu. Tähän tutkimuskysymykseen vastataan kappaleessa 5.1 (ks. kuvio 2, s. 63) . Moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvien näkökulmien pohdinta on tärkeää siitä syystä, että onnistuessaan sillä voidaan saavuttaa hyviä tuloksia ja auttaa asiakasta tehokkaammin sekä kokonaisvaltaisemmin. Erityisesti tilanteissa, joissa asiakkaan ongelmat vaativat monen eri ammattilaisen palveluita samanaikaisesti, on moniammatillisen yhteistyön onnistuminen oleellista.

Moniammatillinen yhteistyö ei kuitenkaan aina ole helppoa. Tässä tutkielmassa on noussut esiin niitä tekijöitä, jotka edesauttavat ammattilaisten välisen yhteistyön onnistumista ja myös sellaisia tekijöitä, jotka yhteistyötä vaikeuttavat. Aineistosta onkin selkeästi eroteltavissa kaksi eri lähtökohtaa moniammatilliseen yhteistyöhön. Moniammatillinen yhteistyö voidaan nähdä haastavana, mutta toisaalta myös varsin toimivana työkentelymuotona. Yhteistyöhön perustuva toiminta voidaan nähdä prosessina, joka koostuu kompleksisista vuorovaikutustilanteista eli yksilöiden välisestä vuorovaikutuksesta sekä yksilöiden ja organisaatioiden välisestä vuorovaikutuksesta (D'amour & Oandasan, 2005, s. 16).

Tämän tutkielman tulosten perusteella voidaan todeta, että moniammatillinen yhteistyö muodostuu monista eri asioista. Näitä ovat luottamus, joustavuus, yhteiset tavoitteet, jaettu vastuu, kumppanuus, tiedon vaihto, ja koordinointi. Moniammatillisen yhteistyön muodostumista voi vaikeuttaa tiedon jakamiseen liittyvät ongelmat, kiire, taloudelliset resurssit sekä liian suuret asiakasmäärät. Darlington ja muut (2005, s. 1095) toteavat, että tehokas moniammatillinen yhteistyö on kompleksinen prosessi, joka vaatii onnistuakseen toimivia rakenteita sekä riittäviä resursseja. Aineiston mukaan moniammatillisen yhteistyön muodostuminen vaatii myös kompromissien tekemistä ja erityisesti toisen näkökulman huomioon ottamista. Vallan tulisi jakaantua tasaisesti eri

ammattilaisten kesken, niin että toista ammattiryhmää ei pidettäisi korkeampiarvoisena kuin jotakin toista. Joskus hankaluutta yhteistyöhön aiheuttaa se, että toisen ammattiryhmän käytännöt ja ammattikieli ovat erilaisia kuin toisen. Moniammatilliseen yhteistyöhön tulisivin erityisesti kiinnittää huomiota jo opintojen aikana, jolloin on paremmat mahdollisuudet laajentaa eri ammattialojen asiantuntijoiden näkemyksiä suhteessa muiden näkemyksiin (esim. Trygged, 2020, s. 11). Selkeämpi käsitys muiden osaamisesta, vahvuus- ja vastuualueista lisää mahdollisuuksia yhteistyön onnistumiseen. Nieminen ja muut (2020, s. 249) toteavat, että jatkuvasti muuttuvassa ympäristössä moniammatillisen yhteistyön kehittäminen on haastavaa, mutta mahdollista. Kehittämisen tulisi olla pitkäjänteistä, suunnitelmallista ja hyvin organisoitua.

Tutkielmassa etsittiin myös vastausta kysymykseen millaisena moniammatillinen yhteistyö näyttäytyy kompleksisuusajattelun kautta katsottuna lastensuojelun kontekstissa. Toisena tarkentavana tutkimuskysymyksenä oli selvittää onko lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä havaittavissa pirullisen ongelman piirteitä. Näihin kysymyksiin on vastauksia etsitty tulkitsevan käsiteanalyysin avulla. Analyysin perusteella lastensuojelun kontekstissa kompleksisuutta voidaan nähdä niin moniammatillisessa yhteistyössä kuin asiakkaiden tilanteissa. Lastensuojelupalveluita ja moniammatillista yhteistyötä voidaan tarkastella kompleksisina adaptiivisina systeeminä (Munro, 2010; Hood, 2015), joissa eri ammattilaisten välinen vuorovaikutus saa aikaan itseorganisaatiota, tapahtumat ovat emergenttejä ja päätöksentekoa vaikeuttaa asiakkaan tilanteen kompleksisuus, joka pitää sisällään tapahtumien epälineaarisuuden.

Kompleksisuus vaikeuttaa syy- seuraussuhteiden ymmärtämistä sekä tapahtumien ennustamista (esim. Hood, 2015), joka vaikuttaa moniammatilliseen yhteistyöhön, sillä yhteistyötä ja päätöksiä on tehtävä epävarmoissa olosuhteissa. Luottamus muiden työntekijöiden ammattitaitoa ja osaamista kohtaan on tärkeää. Toisaalta on hyvä muistaa, että kompleksisissa lastensuojelutapauksissa ei kukaan tiedä täysin mikä on

oikea tapa toimia, tai mitä mistäkin päätöksestä lopulta seuraa. Aineistosta nousi selkeästi esiin myös se, että lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä kompleksisuutta aiheuttava tekijä on tilanteiden kontekstisidonnaisuus. Ei ole olemassa samanlaisia perheitä, joilla olisi kaikilla samanlaiset ongelmat. Sen sijaan perheet ja ongelmat eroavat joka kerta toisistaan, jolloin yhtä kaikille toimivaa ratkaisumallia ei ole olemassa. Asiakkaiden tilanteiden ollessa erilaisia, tulisi ammattilaisilta löytyä kykyä mukautua muuttuviin tilanteisiin ja muokata tarvittaessa omia toimintatapoja.

Moniammatillinen yhteistyö on kompleksista myös sen vuoksi, että siihen osallistuvat ammattilaiset ovat monesti niin sanottujen vahvojen professioiden edustajia (esimerkiksi sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja, opettaja, poliisi) jotka ovat jo koulutuksen aikana oppineet suuntaamaan osaamistaan selkeästi rajattuun suuntaan (Notko ja muut, 2021, s. 2). Moniammatillisen yhteistyön onnistumiseksi on kuitenkin tärkeää osata ottaa huomioon myös muiden ammattilaisten näkökulmia ja erityisesti luottaa toisten ammattitaitoon. Tutkielman tulosten perusteella kompleksisuuteen liittyvä palauteprosessien käsite näkyy moniammatillisessa yhteistyössä niin, että luottamukseen perustuvassa yhteistyössä on helpompi tuoda esiin omia, joskus poikkeaviakin, näkökulmia. Tällöin työryhmässä muodostuu mahdollisuus uusille ideoille ja ajatuksille. Negatiiviset palauteprosessit, eli esimerkiksi ”näin on aina tehty ja tullaan aina tekemään”- ajattelu (ks. Vartiainen ja muut, 2014, s. 139), voivat moniammatillisessa yhteistyössä olla esteenä uusien näkökulmien syntymiselle.

Tutkielman tulosten perusteella lastensuojelun parissa tehtävä työ liittyen perheiden tilanteen kompleksisuuteen ja ongelmien yhteenkietoutumiseen voi näyttäytyä myös pirullisina ongelmina. Tällaisissa tilanteissa useat eri näkökulmat ovat monesti tarpeellisia. Perheellä voi olla samanaikaisesti kontakteja useiden eri ammattilaisten ja viranomaisten kanssa, joilla on jokaisella oma näkemys käsillä olevasta ongelmasta ja sen ratkaisusta. Useiden eri näkökulmien ja toimintakulttuurien yhteensovittaminen saattaa olla hankalaa ja moniammatillinen yhteistyö voi muodostua itsessään pirulliseksi ongelmaksi. Tutkielman tulosten perusteella voidaan siis todeta, että lastensuojelun

moniammatillisessa yhteistyössä on havaittavissa pirullisen ongelman piirteitä. Pohdittaessa pirullisen ongelman ratkaisua lastensuojelun kontekstissa, on järkevää muistaa, että täydellistä ratkaisua ei ole olemassa ja ongelma muuttuu muotoaan samalla kun sitä yritetään ratkaista. On kuitenkin mahdollista saada aikaan ratkaisuja, jotka ovat tarpeeksi hyviä ja riittäviä. Tärkeintä kuitenkin on huomioida lapsen etu eli se, että ratkaisut ovat lapsen kannalta parhaita mahdollisia. On myös hyvä muistaa, että kaikki lastensuojelun asiakkailta esiintyvät ongelmat eivät ole pirullisia ja monesti niihin on olemassa ratkaisu, vaikka ratkaisu ei olisikaan yksinkertainen ja helppo.

Tämän pro gradu -tutkielman tulosten perusteella kompleksisuuden ja siihen liittyvien käsitteiden ymmärtäminen voi antaa uusia näkökulmia moniammatilliseen yhteistyöhön. Eityisesti yhteistyöhön liittyvät haasteet on mahdollista nähdä uudesta näkökulmasta, kun moniammatillista yhteistyötä tekeviä ammattilaisia tarkastellaan kompleksisena adaptiivisena systeeminä. Epälineaarisuuden ja emergenssin ymmärtäminen lastensuojelun kontekstissa työskenneltäessä auttaa ymmärtämään, että aina tulee tapahtumaan asioita, joita ei kukaan pysty etukäteen ennustamaan. Kompleksisuusajattelusta tuttuja käsitteitä soveltamalla voi olla mahdollista luoda realistisempia lähestymistapoja lastensuojelutyöhön, jolloin ammattilaiset voivat keskittyä osallistujien vahvuuksiin sekä itse prosessiin erilaisten menettelytapojen sijaan (Stevens & Hassett, 2007, s. 143).

Ymmärrys siitä, että ihmisistä koostuvissa systeemeissä esiintyy kompleksisuutta ja pirullisia ongelmia luonnostaan, voi auttaa hyväksymään sen, että joitain ongelmia ei yksinkertaisesti ole mahdollista koskaan täysin ratkaista. Stevens ja Hassett (2012, s. 510) esittävät ajatuksen, että kompleksisuus haastaa ammattilaiset katsomaan asioita laajemmin ja ymmärtämään, että muutos on ennemminkin sääntö kuin poikkeus. Lineaarisen ajattelun eli syyn ja seurauksen (tai syyn ja syyllistämisen) sijaan tulisikin ymmärtää tapahtumien epälineaarisuutta, toimijoiden välisiä yhteyksiä, vuorovaikutusta sekä keskinäisiä kytköksiä.

Lastensuojelussa moniammatillista yhteistyötä tehdään nyt ja tulevaisuudessa. Kuten tämän tutkielman johdannossa on todettu, uusia palvelumuotoja ja erityisesti monialaisuutta kehitetään laajalti koko ajan. On hyvä, että siiloutunutta palvelujärjestelmää päivitetään ja eri ammattilaisten välistä yhteistyötä vahvistetaan. Tämän tutkielman tulosten perusteella yhteistyö on onnistuessaan hyödyllistä niin asiakkaalle kuin ammattilaisillekin. Erityisen tärkeää olisikin huomioida asiakkaan näkökulma ja pitää huoli siitä, että asiakas on itse myös aktiivinen osa moniammatillista verkostoa. Lastensuojelussa ensisijaisena periaatteena on lapsen etu, eli viranomaisilla on velvollisuus ottaa huomioon lapsen näkökulma häntä koskevissa asioissa, sekä kehitettävä sellaisia toimintakäytäntöjä, että kaikenikäisten lasten kuuleminen on mahdollista (ks. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022c). Lastensuojelun moniammatilliseen yhteistyöhön haasteita tuo asiakkaan/perheiden tilanteiden kompleksisuus sekä eri ammattilaisten välinen vuorovaikutus. Asiakkaiden/perheiden tukemiseksi yhteistyön kehittäminen onkin erityisen tärkeää. Erilaisia yhteistyön muotoja ja tapoja kehittämällä voi olla mahdollista vastata perheiden kompleksisiin tarpeisiin vielä entistä paremmin.

Tämän tutkielman tuloksia voisi hyödyntää esimerkiksi monialaisia palveluja suunniteltaessa ja kehitettäessä. Olennaista olisi ymmärtää, että kompleksisuus voidaan nähdä luonnollisena osana eri ammattilaisten välistä vuorovaikutusta. Itseorganisaatiota, emergenssiä ja palauteprosesseja hyödyntämällä moniammatillinen yhteistyö voi tuottaa uusia ideoita ja toimintatapoja sekä ennen kaikkea olla antoisa työmuoto.

6.1 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voi lisätä kuvaamalla tutkimuksen toteuttamisen vaiheita sekä käytettyjen luokittelujen perusteita (Hirsjärvi ja muut, 2018, s. 232). Tässä pro gradu -tutkielmassa on käytetty käsitteen moniammatillinen yhteistyö analysoimiseen Walkerin ja Avantin (2019) kahdeksanvaiheista käsiteanalyysimallia,

jonka vaiheet on pyritty avaamaan ja selittämään, vaikka käytännössä vaiheet ovat limittyneet toisiinsa ja vaihdelleet paikkaa tutkielman edetessä perustuen hermeneuttisen kehän prosessiin. Walkerin ja Avantin menetelmän voidaan katsoa tuovan luotettavuutta tähän tutkielmaan siitä syystä, että aloittelevana tutkijana suhteellisen yksinkertaisen metodin käyttö on helpottanut käsitteen moniammatillinen yhteistyö määrittelyä ja näin ollen auttanut tutkielman etenemisessä ja tulkintojen tekemisessä. Toisaalta tulkitsevan käsiteanalyysin ollessa tulkitseva, on otettava huomioon se, että tutkielman lopputulos on tutkijan oma tulkinta käsiteltävästä aiheesta. Tässä tutkielmassa tulkintaa on pyritty tekemään mahdollisimman laajan aineiston avulla. Näin on ollut mahdollisuus etsiä ja löytää tutkimuskysymysten kannalta oleellisimpia ja aineistossa toistuvasti esiintyviä käsitteitä ja näkökulmia.

Puusa ja Julkunen (2020, s. 334) toteavat, että laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa kiinnitetään yleensä huomiota siihen, miten tutkimus onnistuu kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä. Ei ole kuitenkaan olemassa yhtä oikeaa tulkintaa siitä, miten käsityksiä ja tapahtumien kielellisiä kuvauksia tulisi tulkita ja mihin tai kenen tulkintaan tuloksia tulisi verrata. Sen sijaan voidaan ennemminkin puhua tutkimuksen tulosten kokonaisuuden uskottavuudesta, eli käytetyn aineiston ja sen pohjalta tehtyjen havaintojen kuvaamisesta sekä tulkintojen ja johtopäätösten istuvuudesta tähän kuvaukseen. Tässä pro gradu -tutkielmassa käsitteitä on paljon, joka on omalta osaltaan tuonut haastetta kirjoittamiseen ja analyysin tekemiseen. Hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti edeten, on tutkielman teoriaa ja sen pohjalta tehtyä analyysiä tarkasteltu rinnakkain, jotta tehdyt tulkinnat ja johtopäätökset istuisivat valittuun teoriapohjaan mahdollisimman hyvin.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkijan päättelypolun läpinäkyvyys sekä tutkimuksen eri vaiheiden kuvaaminen (Aalto & Puusa, 2020, s. 314). Tässä tutkielmassa prosessin eri vaiheita on pyritty kuvaamaan käyttämällä apuna taulukoita ja kuvioita, joihin on koottu yhteenvetoja tutkielman eri vaiheissa. Nämä ovat myös olleet apuna tutkielman

tekemisessä, erityisesti moniammatillisen yhteistyön kompleksisuutta analysoitaessa. Taulukoiden avulla tutkielmaa ja analysoitavia käsitteitä on myös ollut helpompi rajata.

Tutkielman analyysin luotettavuuden arvioinnissa on otettava huomioon, että tekijän äidinkieli on suomi ja suuri osa aineistosta on englanninkielistä. Käsitteet moniammatillinen yhteistyö ja kompleksisuus ovat myös laajoja, vaikeasti määriteltäviä käsitteitä, jonka vuoksi käänkövirheiden mahdollisuus on olemassa ja tämä voi osaltaan vaikuttaa tutkimustulosten luotettavuuteen. Tämän pro gradu -tutkielman ollessa tulkitseva, kirjalliseen aineistoon perustuva tutkielma, on hyvä huomioida se, että tulkinta on nimenomaan teoriaan perustuva, kirjoittajan tulkinta aiheesta. Eri tavalla kerätyn aineiston avulla, esimerkiksi haastatteleamalla moniammatillista yhteistyötä tekeviä, tulokset saattaisivat olla erilaisia ja toisenlaisia näkökulmia aihealueeseen varmastikin löytyisi.

Aineistonhaku tätä pro gradu -tutkielmaa varten on ajoittain ollut haastavaa, sillä tässä tutkielmassa on paljon käsitteitä. Näille käsitteille on etsitty merkityksiä ja aineistoa useita kertoja lukemalla on löydetty lisää näkökulmia tutkittavaan aiheeseen. Niiden käsitteiden valitseminen, jotka ovat mukana tässä lopullisessa raportissa, on tapahtunut hermeneuttisen kehän mukaisesti. Eli aineistosta on pyritty löytämään ne käsitteet, jotka vaikuttavat merkityksellisimmiltä tutkielman kannalta, sekä toistuvat tutkimuksissa ja tieteellisissä artikkeleissa. Aineiston hankinnassa on pyritty myös saturaatioon eli siihen, että aineisto alkaa toistamaan itseään, jolloin aineiston määrän voidaan nähdä olevan riittävä tutkimusongelman kannalta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 135).

Aika ajoin on pitänyt palata lähtöruutuun ja pohtia sitä onko aineiston avulla mahdollista saada vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Takala ja Lämsä (2001) toteavat, että aineiston tulisi olla tutkimusongelman kannalta johdonmukaista sekä luotettavaa (s. 382). Tämän tutkielman luotettavuutta heikentävänä seikkana voidaan pitää sitä, että aineistonhankinta on tapahtunut harkinnanvaraisesti. Eli käytännössä aineisto on valittu perustuen kirjoittajan harkintaan siitä, mitkä lähteet ovat tarkoituksenmukaisia ja

tarpeeksi laadukkaita, jotta asetettuihin tutkimuskysymyksiin on ollut mahdollista vastata. Hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti omia ennakkokäsityksiä aiheeseen liittyen on tarkasteltu koko tutkielman teon ajan. Aineistonhaku ei näin ollen ole suoraan toistettavissa ja toinen tutkija voisi mahdollisesti päätyä aineiston haussa toisenlaisiin ratkaisuihin.

Kompleksisuuteen liittyvä käsiteperhe on todella laaja ja osittain hieman vaikeaselkoinen, joka omalta osaltaan on tuonut tutkielman tekemiseen haastetta. Tutkielman tekeminen on vaatinut myös eettistä pohdintaa, sillä esimerkiksi tutkimuksen aiheen valintaa voidaan pitää eettisenä kysymyksenä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 216–217). Lastensuojeluun liittyvä tutkimus on tärkeää, mutta toisaalta aihealue on arka, jonka vuoksi analyysiä tehdessä ja kirjoittaessa on ollut tarpeellista kiinnittää erityistä huomiota siihen, että näkökulma pysyy mahdollisimman objektiivisena ja neutraalina.

6.2 Jatkotutkimusaiheita

Siitä huolimatta, että lastensuojeluun liittyvä työ koskettaa monia eri alojen ammattilaisia, ei tutkimusta liittyen kompleksisuuteen ja epälinearisuuteen lastensuojelun verkostoissa ole juurikaan tehty (Colvin & Miller, 2020, s. 2). Mielenkiintoista olisi tutkia moniammatillisen yhteistyön tuottaman kompleksisuuden ilmenemistä nimenomaan suomen lastensuojelussa, ja erityisen tärkeää olisi tutkimuksissa huomioida myös asiakkaiden näkökulmia ja kokemuksia. Esimerkiksi D'amour ja muut (2005, s. 126) totesivat kirjallisuuskatsauksessaan, että moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvissä tutkimuksissa ei asiakkaan näkökulma tai se millä tavoin asiakas on osa prosessia, tule juurikaan esille. Tutkimusta voisi rajata esimerkiksi lastensuojelun sijaishuoltoon, joka on Tiilin (2020, s. 94) mukaan Suomessa varsin vähäistä.

Pirullisesta ongelmasta ja moniammatillisesta yhteistyöstä kirjallisuutta oli saatavilla vähän. Tämä voisi olla mielenkiintoinen tutkimusaihe, erityisesti pohdittaessa moniammatillista yhteistyötä vastauksena pirulliseen ongelmaan. Lastensuojelua ja pirullisen ongelman piirteitä on kirjallisuudessa yhdistelty jonkin verran, mutta tämäkin näkökulma voisi olla tutkimusta vaille. Myös pirullisen pelin (ks. Lundström, 2015) käsite yhdistettynä moniammatillisen yhteistyön käsitteeseen voisi tuoda uudenlaista näkökulmaa moniammatillisen yhteistyön tutkimuskentälle. Lastensuojelua ja siihen liittyviä toimintoja sekä käytäntöjä on aina aiheellista ja perusteltua tutkia, jotta mahdollisia epäkohtia ja kehittämisen paikkoja, kuin myös toimivia käytäntöjä ja onnistumisia olisi mahdollista löytää. Lastensuojeluun liittyvän tutkimuksen olisi järkevää myös jakautua eri tieteenaloille näkökulmien rikastuttamiseksi.

Lähteet

- Aaltio, I. & Puusa, A. (2020). Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 306–329). Gaudeamus Oy.
- Alford, J. & Head, B. W. (2017). Wicked and less wicked problems: a typology and a contingency framework. *Policy and Society*, 36(3), 397–413. <https://doi.org/10.1080/14494035.2017.1361634>
- Alhanen, K. (2014). *Vaarantunut suojelevalta. Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-278-2>
- Bardy, M. (2013). Lastensuojelun filosofia ja käytöntö. Teoksessa M. Bardy (toim.), *Lastensuojelun ytimissä* (s. 48–71). Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7>
- Bella, D. A. (2006). Emergence & Evil. *E:CO Issue*, 8(2), (102–115). Noudettu 30.8.2021 osoitteesta https://www.academia.edu/43619475/Emergence_and_Evil
- Bella, D. A., King, J. B. & Kailin, D. (2003). The Dark Side of Organizations and a Method to Reveal It. *Emergence*, 5(3), 66–82. https://doi.org/10.1207/S15327000EM0503_7
- Bronstein, L. R. (2003). A model for interdisciplinary collaboration. *Social Work*, 48(3), 297–306. <https://doi.org/10.1093/sw/48.3.297>
- Brooks, V. & Thistlethwaite J. (2012). Working and Learning Across Professional Boundaries. *British Journal of Educational Studies*, 60(4), 403–420. <https://doi.org/10.1080/00071005.2012.729665>
- Caffrey, L. (2020). How everyone's business can become no one's business: A systems study of interprofessional referral to child contact centres. *Children and Youth Services Review*, 109, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104661>

- Caffrey, L., Wolfe C. & McKeivitt C. (2016). Embedding research in health systems: lessons from complexity theory. *Health Research Policy and Systems*, 14(54), 1–9. <https://doi.org/10.1186/s12961-016-0128-x>
- Camillus, J.C. (2008). Strategy as wicked problem. *Harvard business review*, 99–106. Noudettu 20.9.2021 osoitteesta <https://hbr.org/2008/05/strategy-as-a-wicked-problem>
- Cantell- Forsbom, A. & Pihkala, J. (2021). Lukijalle. Teoksessa P. Petrelius, L. Yliruka & N. Miettunen (toim.), *Systeemisiä kokeiluja–kohti jatkuvaa yhdessä oppimista* (s. 2–4). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-628-2>
- Cilliers, P. (2000). What can we learn from a theory of complexity? *Emergence*, 2(1), 23–33. https://doi.org/10.1207/S15327000EM0201_03
- Conklin, J. (2005). Dialogue mapping: building shared understanding of wicked problems. Teoksessa J. Conklin (toim.), *Wicked problems & Social complexity* (s. 1–20). CogNexus Institute. Noudettu 2.5.2022 osoitteesta <http://cognexus.org/wpf/wickedproblems.pdf>
- Colvin, M.L. & Miller, S.E. (2020). The role of complexity theory and network analysis for examining child welfare service delivery systems. *Child and youth services*, 41(2), 160–183. <https://doi.org/10.1080/0145935X.2019.1707076>
- Crawford, K. (2012). *Interprofessional collaboration in social work practice*. Sage.
- D’amour D., Ferrada- Videla, M., Rodriguez, S.M. & Beaulieu, M-D. (2005). The conceptual basis for interprofessional collaboration: Core concepts and theoretical frameworks. *Journal of interprofessional care*, 1(19), 116–131. <https://doi.org/10.1080/13561820500082529>
- D’amour, D. & Oandasan, I. (2005). Interprofessionality as the field of interprofessional practice and interprofessional education: An emerging concept. *Journal of Interprofessional Care*, 1(19), 8–20. <https://doi.org/10.1080/13561820500081604>

- Danken, T., Dribbisch, K. & Lange, A. (2016). Studying Wicked Problems Forty Years On: Towards a Synthesis of a Fragmented Debate. *Zeitschrift für Public Policy, Recht und Management*, 9(1), 15–33. <http://dx.doi.org/10.3224/dms.v9i1.23638>
- Darlington, Y., Feeney, J.A. & Rixon, K. (2004). Complexity, conflict and uncertainty: Issues in collaboration between child protection and mental health services. *Children and youth services review*, 26(12), 1175–1192. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.chidyouth.2004.08.009>
- Darlington, Y., Feeney, J.A. & Rixon, K. (2005). Interagency collaboration between child protection and mental health services: Practices, attitudes and barriers. *Child Abuse & Neglect*, 29(10), 1085–1098. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.04.005>
- Dekker, S., Cilliers, P. & Hofmeyr, J-H. (2011). The complexity of failure: Implications of complexity theory for safety investigations. *Safety Science*, 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2011.01.008>
- Devaney, J. & Spratt, T. (2009). Child abuse as a complex and wicked problem: Reflecting on policy developments in the United Kingdom in working with children and families with multiple problems. *Children and Youth Services Review*, 31, 635–641. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1016/j.chidyouth.2008.12.003>
- Drinka, T.J.K. & Clark, P.G. (2016). Healthcare Teamwork. *Interprofessional practice and education*. Praeger.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Fenwick, T. (2012). Complexity science and professional learning for collaboration: a critical reconsideration of possibilities and limitations. *Journal of Education and Work*, 25(1), 141–162. <https://doi.org/10.1080/13639080.2012.644911>
- Forsell, M., Kuoppala, T. & Säkkinen, S. (2021). *Tilastoraportti 19/2021. Lastensuojelu 2020*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Noudettu 30.8.2021 osoitteesta

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142676/tr19.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Friedman, L.H., King, J.B. & Bella, D. (2007). Seeing systems in health care organizations. *The physician executive*, 33(4), 20–29. Noudettu 12.1.2022 osoitteesta <https://www.proquest.com/open-view/db437d1e625a37ba066f987954322adf/1?pq-origsite=gscholar&cbl=36212>
- Gadamer, H-G. (2004). *Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Vastapaino. (Alun perin julkaistu 1986, 1987 Tübingen, Suomennos 2004, Ismo Nikander).
- Gotvassli, K.A. & Moe, T. (2021). Bridging the gap – the role of leadership in professional judgement in child protection services. *Nordic social work research*, 11(3), 264–276. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1080/2156857X.2019.1694057>
- Gümüşcü, A., Nygren, L. & Khoo E. (2018). Social work and the management of complexity in Swedish child welfare services. *Nordic social work research*, 10(3), 257–269. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1542336>
- Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. (2016). *Johdatus tieteelliseen ajatteluun*. Gaudeamus Oy.
- Hall, P. (2005). Interprofessional teamwork: Professional cultures as barriers. *Journal of Interprofessional Care*, 1(19), 188–196. DOI: 10.1080/13561820500081745.
- Hanén, T. (2017). *Yllätysten edessä. Kompleksisuusteoreettinen tulkinta yllättävien ja dynaamisten tilanteiden johtamisesta* [väitöskirja, Maanpuolustuskorkeakoulu]. Juvenes Print. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-2870-7>
- Head, B.W., Alford, J. (2015). Wicked problems: Implications for public policy and management. *Administration & society*, 47(6), 711–739. <https://doi.org/10.1177%2F0095399713481601>

- Heino, T. (2013). Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa M. Bardy (toim.), *Lastensuojelun ytimissä* (s. 84–107). Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7>
- Heino, T. (2014). Lastensuojelun pirullinen tehtävä. Teoksessa J. Lammi- Taskula & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 286–309). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-270-6>
- Heino, T. (2020). Yhteenveto ja pohdinta. Teoksessa T. Heino (toim.), *Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa*. Punamusta Oy. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8>
- Hietamäki, J., Kuusinen, V., Pursi, K. & Rajala, R. (2017). Lastensuojeluilmoitusprosessi moniammatillisen työn näkökulmasta. *Yhteiskuntapolitiikka*, 82(4), 417–429. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201709078513>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2018). *Tutki ja kirjoita* (22.painos). Tammi.
- Hood, R. (2012a). Complexity and Integrated Working in Children’s Services. *British Journal of Social Work*, 44(1), 27–43. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcs091>
- Hood, R. (2012). A critical realist model of complexity for interprofessional working. *Journal of interprofessional care*, 26(1), 6–12. <https://doi.org/10.3109/13561820.2011.598640>
- Hood, R. (2015). How professionals experience complexity: An interpretative phenomenological analysis. *Child Abuse Review*, 24(2), 140–152. <https://doi.org/10.1002/car.2359>
- Hujala, A., Laulainen, S., Brookes, A., Lammassaari, M. & Mulherin, T. (2019). Four different ways to view wicked problems. Teoksessa W. Thomas, A. Hujala, S. Laulainen & R. McMurray (toim.), *The management of wicked problems in health and social care*, (s. 211–234). Routledge.

- Isoherranen, K. (2008). Yhteistyön uusi haaste- moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa K. Isoherranen, L. Rekola & R. Nurminen (toim.), *Enemmän yhdessä- moniammatillinen yhteistyö*, (s. 26–48). WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Isoherranen, K. (2012). *Uhka vai mahdollisuus. Moniammatillista yhteistyötä kehittämässä* [väitöskirja, Helsingin yliopisto]. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-7664-0>
- Jalonen, H. (2006). Kompleksisuusajattelu yhteiskuntatieteissä. *Politiikka*, 48(2), 115–126. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1223054>
- Jalonen, H. (2007). *Kompleksisuusteoreettinen tulkinta hallinnollisen tehokkuuden ja luovuuden yhteensovittamisesta kunnallisen päätöksenteon valmistelutyössä* [väitöskirja, Tampereen teknillinen yliopisto]. Tampereen teknillinen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tty-200810021039>
- Jalonen, H., Lindell, J., Puustinen, A. & Raisio, H. (2013). Yhteistyön käänöpuoli – kun itseorganisoituminen epäonnistuu ja ilmaantuminen yllättää. *Hallinnon tutkimus*, 32(4), 284–300. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1618494>
- Joynes, V. (2018). Defining and understanding the relationship between professional identity and interprofessional responsibility: implications for educating health and social care students. *Advances in Health Sciences Education*, 23(1), 133–149. <https://doi.org/10.1007/s10459-017-9778-x>
- Juuti, P. & Luoma, M. (2009). *Strateginen johtaminen. Miten vastata kompleksisen ja postmodernin ajan haasteisiin?* Otava.
- Kaakkuri- Knuuttila, M-L. & Ylikoski, P. (1999). Merkitys ja tulkinta. Teoksessa M-L., Kaakkuri- Knuuttila (toim.), *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* (s. 24–32). Yliopistokustannus University Press Finland Ltd.
- Karttunen, H. (2007). *Numeroista strategiaan–Käsiteanalyysi inhimillisestä pääomasta* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2007407>

- Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S & Hirvonen, J. (2019). Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*, (s. 15–46). Gaudeamus Oy.
- Kiuru, K-E. & Metteri, A. (2020). Keskinäisriippuvuusilmiö nuorten viimesijaisissa palveluissa. Systemiteoreettinen tutkimus nuorisopsykiatrisen sairaalayksikön suhteesta lastensuojeluun. *Yhteiskuntapolitiikka*, 85(4), 395–406. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020091669819>
- Klein, J.T. (1990). *Interdisciplinarity. History, Theory and Practice*. Wayne State University Press.
- Kontio, M. (2013). *Jaetun ymmärryksen rakentuminen moniammatillisten oppilashuolto-ryhmien kokouksissa* [väitöskirja, Oulun yliopisto]. Juvenes print. Noudettu 18.11.2021 osoitteesta <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526202747.pdf>
- Konrad, S.C., Fletcher, S., Hood, R. & Patel, K. (2019). Theories of power in interprofessional research – developing the field. *Journal of Interprofessional Care*, 33(5), 401–405. <https://doi.org/10.1080/13561820.2019.1669544>
- Kuorilehto, R. (2014). *Moniasiantuntijuus sosiaali- ja terveydenhuollon perhetyössä: monitahoarviointi Q-metodologialla* [väitöskirja, Oulun yliopisto]. Juvenes print. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526203966>
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417*. Finlex. Noudettu 10.2.2022 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.
- Lastensuojelun käsikirja (2021). *Mitä on lastensuojelu?* Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Noudettu 16.10.2021 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Leppäkoski, T., Koivuluoma, M., Perälä, S. & Paavilainen, E. (2017). Moniammatillisen yhteistyön muutokset ja kehittämistarpeet lasten ja nuorten auttamisessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 82(2), 200–211. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201709058478>

- Lindell, J. (2017). *Muutosjohtajuuden pirullinen puoli* [väitöskirja, Vaasan yliopisto].
Osuva. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-745-3>
- Lundström, N. (2015). *Aluekehittämisen pirullinen peli* [väitöskirja, Vaasan yliopisto].
Osuva. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-623-4>
- Lundström, N. & Mäenpää, A. (2020). Pirullisia ongelmia ja pirullisia pelejä- Kuka pelaa ja millaista peliä? Teoksessa P. Vartiainen & H. Raisio (toim.), *Johtaminen kompleksisessa maailmassa* (s. 55–92). Gaudeamus Oy.
- Malja, M., Puustinen- Korhonen, A., Petrelius, P. & Eriksson, P (2019). *Lastensuojelun laatusuositus*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019: 8.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4067-3>
- Marion R. & Uhl- Bien M. (2001). Leadership in complex organizations. *The Leadership Quarterly*, 12(4), 389–418. [https://doi.org/10.1016/S1048-9843\(01\)00092-3](https://doi.org/10.1016/S1048-9843(01)00092-3)
- McGregor, C. & Devaney, C. (2020). A Framework to Inform Protective Support and Supportive Protection in Child Protection and Welfare Practice and Supervision. *Social Sciences*, 9(43), 1–23. <http://dx.doi.org/10.3390/socsci9040043>
- McLaughlin, H. (2013). Ideas in action. Motherhood, apple pie and interprofessional working. *Social work education*, 32(7), 956–963.
<https://doi.org/10.1080/02615479.2012.709841>
- McMurtry, A. (2010). Complexity, collective learning and the education of interprofessional health teams: Insights from a university- level course. *Journal of Interprofessional Care*, 24(3), 220–229. <https://doi.org/10.3109/13561820903123136>
- Meysen, T. & Kelly L. (2018). Child protection systems between professional cooperation and trustful relationships: A comparison of professional practical and ethical dilemmas in England/ Wales, Germany, Portugal and Slovenia. *Child & Family Social Work*, 23, 222–229. <https://doi.org/10.1111/cfs.12403>
- Mikkeli, H. & Pakkasvirta, J. (2007). *Tieteiden välissä? Johdatus monitieteisyyteen, tieteidenvälisyyteen ja poikkitieteisyyteen*. WSOY oppimateriaalit Oy.

- Munro, E. (2010). Learning to reduce risk in child protection. *British journal of social work*, 40(4), 1–17. <http://dx.doi.org/10.1093/bjsw/bcq024>
- Munro, E. (2019). Decision- making under uncertainty in child protection: Creating a just and learning culture. *Child & Family Social Work*, 24, 123–130. <https://doi.org/10.1111/cfs.12589>
- Munro, E. (2020). *Effective child protection* (kolmas painos). Sage Publications Ltd.
- Mäki, A. (2020). Jännitteitä ja yhteiskehittelyä–Kompleksisuus asiantuntijayhteisöjen johtamisen arjessa. Teoksessa P. Vartiainen & H. Raisio (toim.), *Johtaminen kompleksisessä maailmassa: Viisautta pirullisten ongelmien kohtaamiseen*, (s. 139–172). Gaudeamus Oy.
- Mönkkönen, K. (2018). *Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Gaudeamus Oy.
- Mönkkönen, K., Kekoni, T. & Pehkonen, A. (2019). Johdanto. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla* (s. 5–15). Gaudeamus Oy.
- Mönkkönen, K., Leinonen, L., Arajärvi, M., Hovatta A-E., Tusa, N. & Salokangas, K. (2019). Moniammatillisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla* (s. 47–88). Gaudeamus Oy.
- Nieminen, I., Vierula, T., Paavilainen, E. & Pösö, T. (2020). Moniammatillinen palvelutarvearviointi muutoksessa ja muuttuvassa ympäristössä: Lapsi- ja perhepalveluiden ammattilaisten näkemyksiä. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 28(3), 237–253. <https://doi.org/10.30668/janus.80147>
- Notko, M., Husso, M., Piippo, S., Fagerlund, M., & Houtsonen, J. (2021). Intervening in domestic violence: interprofessional collaboration among social and health care professionals and the police. *Journal of interprofessional care*, 36(1), 1–9. <https://doi.org/10.1080/13561820.2021.1876645>

- Nordin, P., Aronen, K. & Johansson, J-E. (2021). *Tehtäväkohtainen yhteistyö kunnissa. Integraatiotutkimus sosiaali- ja terveydenhuollon vuorovaikutuksesta ja yhteyksistä kunnan muihin tehtäviin.* Suomen Kuntaliitto. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.22936.93444>
- Oikkonen, P. (2011). *Käsiteanalyysi projektioppimisesta* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-21743>
- Petreljus, P. & Eriksson, P. (2018). *Uudistuva lastensuojelu—Kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa.* Punamusta Oy. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-208-6>
- Petri, L. (2010). Concept analysis of interdisciplinary collaboration. *Nursing forum*, 45(2), 73–82. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6198.2010.00167.x>
- Pohjola, P. & Korhonen, S. (2014). Social work as knowledge work: knowledge practices and multi- professional collaboration. *Nordic social work research*, 4, 26–43. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2014.926285>
- Puusa, A. (2008). Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä. *Premissi*, 4. Noudettu 10.2.2022 osoitteesta https://www.academia.edu/3310906/K%C3%A4siteanalyysi_tutkimusmenetelm%C3%A4n%C3%A4
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 124–147). Gaudeamus Oy.
- Puusa, A. & Julkunen, S. (2020). Uskottavuuden arviointi laadullisessa tutkimuksessa. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 329–354). Gaudeamus Oy.
- Puustinen, A. & Jalonen, H. (2020). Kompleksisuusajattelu—ymmärtämistä edistävä uusi lähestymistapa vai vanhaa viiniä uudessa pullossa? Teoksessa P. Vartiainen & H. Raisio (toim.), *Johtaminen kompleksisessa maailmassa* (s. 14–54). Gaudeamus.

- Pärnä, K. (2012). *Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet*. [väitöskirja, Turun yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5086-7>
- Pösö, T. (2010). Havaintoja suomalaisen lastensuojelun institutionaalisesta rajasta. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti* 18(4), 324–336. Noudettu 11.9.2021 osoitteesta <https://journal.fi/janus/article/view/50583>
- Raatikainen, P. (2004). *Ihmistieteet ja filosofia*. Gaudeamus Oy.
- Raisio, H., Puustinen, A. & Vartiainen P. (2019). Improving the understanding of managing problem wickedness in health and social care. Teoksessa W. Thomas, A. Hujala, S. Laulainen & R. McMurray (toim.), *The management of wicked problems in health and social care* (s. 3–20). Routledge.
- Rannisto, P-H. & Tuurnas, S. (2015). Moniammatillinen yhteistyö julkisten palvelujen tuottamisessa ja johtamisessa. Teoksessa K. af Ursin, E. Pekkola & J. Stenvall (toim.), *Felix byrokratia? Julkinen hallinto kaiken huomioimisen taitona. Tampereen yliopiston 50- vuotisen hallintotieteellisen opetuksen ja tutkimuksen sekä julkishallinnon emeritusprofessori Juha Vartolan juhlakirja*, (s. 263–282). Tampere university press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9851-0>
- Regine B. & Lewin R. (2000). Leading at the edge: how leaders influence complex systems. *Emergence*, 2(2), 5–23. http://dx.doi.org/10.1207/S15327000EM0202_02
- Richardson, K. (2008). Managing complex organizations: complexity thinking and the science and art of management. *Corporate finance review*, 13(1), 23–29. Noudettu 29.3.2022 osoitteesta <https://www.proquest.com/scholarly-journals/managing-complex-organizations-complexity/docview/198834948/se-2?accountid=14797>
- Richardson, K. (2011). Complexity and management: A pluralistic view. Teoksessa P. Allen, S. Maguire & B. McKelvey (toim.), *The SAGE handbook of complexity and management*, (s. 366–382). SAGE.

- Rittel, H. W. J. & Webber, M. M. (1973). Dilemmas in general theory of planning. *Policy Sciences*, 4(2), 144–169. Noudettu 10.2.2022 osoitteesta http://www.mycoasts.org/commons/library/Rittel+Webber+Dilemmas+General_Theory_of_Planning.pdf
- Rowlands, J. (2009). Does complexity theory offer anything to the understanding of children in need? *Journal of children services*, 4(2), 25–35. <https://doi.org/10.1108/17466660200900010>
- Saastamoinen, K. (2016). *Lapsen suojelu. Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Käsikirja arjen toimintaan*. Edita Publishing Oy.
- Sanger, M. & Giddins, M. M. (2012). A simple approach to complexity theory. *Journal of Social Work Education*, 48(2), 1–7. <https://doi.org/10.5175/JSWE.2012.201000025>
- Savolainen, O., Sormunen, M., Bykachev, K., Karppi, J., Kumpulainen, K. & Turunen, H. (2021). Finnish professional's views of the current mental health services and multiprofessional collaboration in children's mental health promotion. *International journal of mental health*, 50(3), 195–217. <https://doi.org/10.1080/00207411.2020.1848235>
- Seikkula, J. & Arnkil T. E. (2009). *Dialoginen verkostotyö*. Tammi.
- Sherblom, S. A. (2017). Complexity thinking and social science: Self- organization involving human consciousness. *New Ideas in Psychology*, 47, 10–15. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.newideapsych.2017.03.003>
- Solomon, M. (2019). Becoming comfortable with chaos: making collaborative multi-agency working work. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 24(4), 391–404. <https://doi.org/10.1080/13632752.2019.1633743>
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014*. Finlex. Noudettu 16.10.2021 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

- Sosiaali- ja terveysministeriö (2022). *Lastensuojelu*. Noudettu 8.5.2022 osoitteesta <https://stm.fi/lastensuojelu>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2022a). *Yksityiset sosiaali- ja terveystalvet*. Noudettu 22.4.2022 osoitteesta <https://stm.fi/yksityiset-sotepalvelut>
- Stevens, I. ja Cox, P. (2008). Complexity theory: developing new understandings of child protection in field settings and in residential child care. *British Journal of Social Work*, 38(7), 1320–1336. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcm052>
- Stevens, I. ja Hassett, P. (2007). Applying complexity theory to risk in child protection practice. *SAGE Publications*, 14(1), 128–144. <https://doi.org/10.1177%2F0907568207072535>
- Stevens, I. ja Hassett, P. (2012). Non-linear perspectives of risk in social care: using complexity theory and social geography to move the focus from individual pathology to the complex human environment. *European Journal of Social Work*, 15(4), 503–513. <https://doi.org/10.1080/13691457.2012.702309>
- Suhonen, R., Vaartio- Rajalin, H. ja Numminen, O. (2017). Käsiteanalyysi hoitotieteessä. Teoksessa R. Suhonen, H. Vaartio- Rajalin, O. Numminen, K- M Lonkila & H. Leino- Kilpi (toim.), *Käsiteanalyysi. Harjoittelua eettisten ongelmien tarkasteluun* (s. 13–61). Turun yliopisto.
- Takala, T. ja Lämsä, A-M. (2001). Tulkitseva käsitetutkimus organisaatio- ja johtamistutkimuksen tutkimusmetodologisena vaihtoehtona. *Liiketaloudellinen aikakauskirja* 3(1), 371–390.
- Termeer, C. J. A. M. & Dewulf, A. (2018). A small wins framework to overcome the evaluation paradox of governing wicked problems. *Policy and Society*, 38(2), 298–314. <https://doi.org/10.1080/14494035.2018.1497933>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2022c). *Lastensuojelun arvot ja periaatteet*. Noudettu 25.4.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2022b). *Lastensuojelun monialainen kehittäminen*. Noudettu 8.5.8.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-/lastensuojelun-monialainen-kehittaminen>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2022a). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)*. Noudettu 8.5.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Tiili, A. (2020). Katsaus kotimaisiin sijaishuoltoon kehiteltyihin menetelmiin ja hyviin käytäntöihin. Teoksessa T. Heino (toim.), *Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa* (s. 94–112). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8>
- Timonen- Kallio, E. (2019). Interprofessional collaboration between residential child care and mental care practitioners: a cross- country study in six European countries. *European journal of social work*, 22(6), 947–960. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1441135>
- Timonen- Kallio, E., Hämäläinen, J. ja Laukkanen, E. (2016). Interprofessional collaboration in Finnish residential child care: Challenges in incorporating and sharing expertise between the child protection and health care systems. *Child care in practice*, 23(4), 389–403. <https://doi.org/10.1080/13575279.2016.1158153>
- Tuomela- Jaskari, S. (2016). Monialaisella arvioinnilla oikea- aikaista tukea lapsille ja perheille. Teoksessa P. Petrelius, H. Tulensalo, A-M. Jaakola & J. Hietamäki (toim.), *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi*, (s. 75–88). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Noudettu 23.9.2021 osoitteesta: <https://www.julkari.fi/handle/10024/131363>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Tuurnas, S. P., Stenvall, J., Rannisto, P.-H., Harisalo, R., & Hakari, K. (2015). Coordinating co-production in complex network settings. *European Journal of Social Work*, 18(3), 370–382. <http://dx.doi.org/10.1080/13691457.2014.930730>
- Trygged, S., Lindgren Ö. B., & Björkman, A. (2020). Body. Grade. Relation. Understanding children's needs through interprofessional learning. *Nordic social work research*, 1–13. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2020.1797857>
- Törnberg, A. (2015). *The Wicked Nature of Social Systems. A complexity approach to sociology*. [Doctoral thesis, University of Gothenburg]. Noudettu 10.10.2021 osoitteesta <http://hdl.handle.net/2077/51507>
- Uhl-Bien, M. & Arena, M. (2017). Complexity leadership: Enabling people and organizations for adaptability. *Organizational Dynamics*, 46(1), 9–20. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.orgdyn.2016.12.001>
- Vaittinen, H. (2009). *Toiminnallinen identiteetti. Käsiteanalyysi Walkerin ja Avantin mukaan* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200908103538>
- Vartiainen, P., Ollila, S., Raisio, H. & Lindell J. (2014). *Johtajana kaaoksen reunalla. Kuinka selviytyä pirullisista ongelmista?* Gaudeamus Oy.
- Vartiainen, P., Raisio, H. & Lundström, N. (2016). Kompleksisuuden johtaminen, kohti uutta ymmärrystä. Teoksessa A. Syväjärvi & V. Pietiläinen (toim.), *Inhimillinen ja tehokas sosiaali- ja terveystoiminta* (s. 227–268). Suomen yliopistopaino. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0344-0>
- Vartiainen, P. & Raisio, H. (2011). Hallintotiede uuden ajan kynnyksellä—näkökulmana kompleksisuusajattelu. Teoksessa T. Virtanen, P. Ahonen, A. Syväjärvi, P. Vartiainen, J. Vartola & J. Vuori (toim.) *Suomalainen hallinnon tutkimus. Mistä, mitä, minne?* (s. 388–412). Tampereen Yliopistopaino Oy. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-8694-4>

- Vartiainen, P. & Raisio, H. (2020). Johdanto. Teoksessa P. Vartiainen & H. Raisio (toim.), *Johtaminen kompleksisessa maailmassa* (s. 7–12). Gaudeamus.
- Vierula, T., Pösö, T. & Paavilainen, E. (2019). Moniammatillisuus ja palvelutarvearviointi lapsi- ja perhepalveluissa. Ammattilaisten näkemykset pulmakohdista. *Yhteiskuntapolitiikka* 84(3), 292–300. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019061220169>
- Yliruka, L., Vartio R., Pasanen, K. & Petrelius, P. (2018). *Monimutkaiset ja erityistä osaamista edellyttävät asiakastilanteet sosiaalityössä. Valtakunnallisen kyselyn tuloksia*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-117-1>
- Waddock, S., Meszoely, G.M, Waddel, S. & Dentoni, D. (2015). The complexity of wicked problems in large scale change. *Journal of Organizational Change Management*, 28(6), 993–1012. <https://DOI:10.1108/JOCM-08-2014-0146>
- Walker, L. O. & Avant, K. C. (2019). *Strategies for theory construction in nursing* (sixth edition). Pearson.
- Zimmerman, B., Lindberg, C. & Plsek, P. (1998). *Edgework, lessons from complexity science for health care leaders*. Edgework.

Liitteet

Liite. Pro gradu -tutkielmassa käytetty aineisto jaoteltuna

Moniammatillinen yhteistyö	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>Bronstein, L. R. (2003). A model for interdisciplinary collaboration. <i>Social Work</i>, 48(3), 297–306.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus, jonka pohjalta rakentuu moniammatillisen yhteistyön malli. Artikkelissa esitetään kaksivaiheinen malli, jonka ensimmäinen osa koostuu viidestä tekijästä, joista moniammatillinen yhteistyö sosiaalityöntekijöiden ja muiden ammattilaisten välillä rakentuu. Mallin toisessa osassa esitellään neljä tekijää, jotka vaikuttavat moniammatilliseen yhteistyöhön.</p>
<p>Brooks, V. & Thistletwaite J. (2012). Working and Learning Across Professional Boundaries. <i>British Journal of Educational Studies</i>, 60(4), 403–420.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Artikkelissa kuvataan tieteidenvälisen yhteistyön risteämistä ammattien välisen yhteistyön kanssa lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten kontekstissa. Artikkelissa nostetaan esiin näkökulmia kahdelta tieteenalalta, kasvatustieteistä sekä terveydenhuollosta ja pohditaan mitä haasteita rajojen yli työskenteleminen tuo tullessaan.</p>
<p>D’amour D., Ferrada- Videla, M., Rodriguez, S.M. & Beaulieu, M-D. (2005). The conceptual basis for interprofessional collaboration: Core concepts and theoretical frameworks. <i>Journal of interprofessional care</i>, 1(19), 116–131.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus, jonka tavoitteena on tunnistaa teoreettisia viitekehyksiä, joiden avulla on mahdollista kehittää ymmärrystä moniammatillisesta yhteistyöstä, joka voidaan nähdä varsin kompleksisena ilmiönä. Artikkelissa avataan yhteistyön käsitettä ja siihen liittyviä käsitteitä sekä esitellään erilaisia yhteistyöhön liittyviä teoreettisia viitekehyksiä. Kirjallisuuskatsauksen johtopäätös on, että eri ammattilaisten välinen dynamiikka on yhtä tärkeää kuin konteksti, jossa toimitaan. Yhteistyö tulisi ymmärtää niin yhteisenä pyrkimyksenä kuin inhimillisenä prosessinakin.</p>

Moniammatillinen yhteistyö	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>Darlington, Y., Feeney, J.A. & Rixon, K. (2005). Interagency collaboration between child protection and mental health services: Practices, attitudes and barriers. <i>Child Abuse & Neglect</i>, 29, 1085–1098.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää niitä tekijöitä, jotka helpottavat tai vaikeuttavat moniammatillisen yhteistyön onnistumista lastensuojelupalveluiden sekä mielenterveyspalveluiden välillä, sellaisissa tilanteissa, joissa vanhella on mielenterveysongelmia ja viranomaisilla on huoli lapsen olosuhteista. Tutkimuksen aineisto koostuu kyselyistä, joihin on saatu 232 vastausta. Tulosten perusteella kummankin ammattiryhmän edustajat tekevät mielellään yhteistyötä, mutta tarvitsevat yhteistyön onnistumiseksi selkeämpiä rakenteita ja parempia resursseja.</p>
<p>Hall, P. (2005). Interprofessional teamwork: Professional cultures as barriers. <i>Journal of Interprofessional Care</i>, 1(19), 188–196.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Artikkelissa käsitellään professionaalista kulttuuria eli sitä mikä se on ja mistä sekä miten se muodostuu. Jokaisella terveydenhuollon professiolla on omanlaisensa kulttuuri, joka koostuu arvoista, uskomuksista, asenteista, tavoista ja käyttäytymismalleista. Artikkelinostaa esiin ajatuksia siitä, millä tavoin professionaalinen kulttuuri voi mahdollisesti vaikeuttaa moniammatillista yhteistyötä.</p>
<p>Hietämäki, J., Kuusinen, V., Pursi, K. & Rajala, R. (2017). Lastensuojeluilmoitusprosessi moniammatillisen työn näkökulmasta. <i>Yhteiskuntapolitiikka</i>, 82(4), 417–429.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Artikkelissa käsitellään moniammatillisen yhteistyön osa-alueita lastensuojeluilmoitusprosessissa. Analyysin aineistona on lastensuojeluilmoitusvelvollisten ammattilaisten kertomat lastensuojeluilmoitustapaukset sekä niihin liittyvät kuvaukset yhteistyöstä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa. Analyysin johtopäätös on, että moniammatillinen yhteistyö on usein vähäistä ja vakiintumatonta. Tulosten perusteella moniammatillisen yhteistyön tutkimista ja kehittämistä on syytä edelleen jatkaa.</p>

Moniammatillinen yhteistyö	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>Isoherranen, K. (2012). <i>Uhka vai mahdollisuus. Moniammatillista yhteistyötä kehittämässä</i> [väitöskirja, Helsingin yliopisto]. Helsingin yliopisto.</p> <p>Väitöskirja.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa haasteita ja ilmiöitä, joita organisaatioiden moniammatillista yhteistyötä kehittävät asiantuntijat kohtaavat. Tutkimuskohteena on akuuttihoitoa antava suuri sairaala. Aineisto kerätty fokusryhmähaastatteluina. Keskeisiä haasteita tulosten mukaan ovat sovitusti joustavat roolit, vastuukysymykset, yhteisen tiedon luomisen käytännöt, tiimityön ja vuorovaikutustaitojen oppiminen sekä organisaatioiden rakenteet.</p>
<p>Joynes, V. (2018). Defining and understanding the relationship between professional identity and interprofessional responsibility: implications for educating health and social care students. <i>Adv in Health Sci Educ Theory Pract.</i>, 23(1), 133–149.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimus, jossa tavoitteena on selvittää professionaalisen identiteetin ja ammattien välisen identiteetin, ammattien välisen koulutuksen sekä yhteistyöhön perustuvien käytäntöjen välisiä näkökulmia. Aineisto koostuu terveys- ja sosiaalialan ammattilaisten puolistrukturoiduista haastatteluista Ilossa- Britanniassa. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että pidempään työskennelleet ammattilaiset kokivat ammatti-identiteettinsä tutummaksi ja moniammatillisen yhteistyön helpommaksi verrattuna vähemmän kokemusta omaaviin työntekijöihin.</p>
<p>Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S & Hirvonen, J. (2019). Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), <i>Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla</i>, (s. 15–46). Gaudeamus Oy.</p> <p>Artikkeli toimitetussa teoksessa.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Artikkelissa määritellään käsitettä moniammatillinen yhteistyö ja siihen liittyviä lähikäsitteitä. Artikkelin nostaa esiin myös tekijöitä, jotka edistävät moniammatillisen yhteistyön onnistumista sekä sivutaan asiakkaan näkökulmaa moniammatilliseen yhteistyöhön liittyen. Lisäksi artikkelissa käsitellään moniammatillista osaamista integraation näkökulmasta.</p>

Moniammatillinen yhteistyö	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>McLaughlin, H. (2013). Ideas in action. Motherhood, apple pie and interprofessional working. <i>Social work education</i>, 32(7), 956–963.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Artikkelissa lähestytään kriittisesti moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä käsityksiä esimerkiksi siitä, että moniammatillista yhteistyötä pidetään sosiaalialalla monesti ei vain parhaana, vaan ainoana ratkaisuna silloin, kun kohdataan vaikeita ongelmia. Artikkelin nostaa esiin yhteistyöhön liittyviä haasteita sekä näkökulmia siihen, millaista on hyvä ja onnistunut moniammatillinen yhteistyö.</p>
<p>Nieminen, I., Vierula, T., Paavilainen, E. & Pösö, T. (2020). Moniammatillinen palvelutarvearviointi muutoksessa ja muuttuvassa ympäristössä: Lapsi- ja perhepalveluiden ammattilaisten näkemyksiä. <i>Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti</i>, 28(3), 237–253.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ammatilaiten näkemyksiä lasten ja perheiden palvelutarpeiden arviointiin liittyvästä moniammatillisesta yhteistyöstä ja tiedonvaihdosta vuosina 2018 ja 2019. Aineisto koostuu yksilöhaastatteluista ja kokoustallenteista, jotka on analysoitu deduktiivisella sisällönanalyysillä. Tutkimuksen tulosten mukaan selkeitä pulmakohtia yhteistyössä ja tiedonvaihdossa ovat työnjako oman työn sekä moniammatillisen yhteistyön välillä, rakenteellinen ja käytännöllinen johtaminen, tiedon puutteet ja varaukselliset ennakoasenteet.</p>
<p>Notko, M., Husso, M., Piippo, S., Fagerlund, M., & Houtsonen, J. (2021). Intervening in domestic violence: interprofessional collaboration among social and health care professionals and the police. <i>Journal of interprofessional care</i>, 36(1), 1–9.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimus moniammatillisesta yhteistyöstä sellaisissa kotiväkivaltatilanteissa, joissa on osallisena sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia sekä poliisi. Aineisto koostuu 16 ryhmähaastattelusta, joissa haastateltavina edellä mainitut ammattiryhmät. Tutkimus osoittaa, että onnistunut moniammatillinen yhteistyö vaatii monipuolista osaamista ja koulutusta liittyen kotiväkivaltatilanteisiin ilmiönä, ymmärrystä eri ammattilaisten vastuualueista ja tehtävänkuvasta, kuin myös sietokykyä ja joustavuutta yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.</p>

Moniammatillinen yhteistyö	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>Petri, L. (2010). Concept analysis of interdisciplinary collaboration. <i>Nursing forum</i>, 45(2), 73–82.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Käsiteanalyysi moniammatillisesta yhteistyöstä. Tarkoituksena tutkia moniammatillisen yhteistyön tarkoitusta terveydenhuollon kontekstissa. Tutkimuksen mukaan moniammatillista yhteistyötä kuvataan yleisesti käsitteiden ongelmakeskeinen prosessi, jakaminen ja yhdessä työskentely kautta. Analyysin lopputulema esitellään kattava määritelmä moniammatillisesta yhteistyöstä.</p>
<p>Pärnä, K. (2012). <i>Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet</i>. [väitöskirja, Turun yliopisto].</p> <p>Väitöskirja.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella Lastensuojelullisen varhaiskuntoutuksen kehittäminen ja toteuttaminen -kehittämishankkeessa saatuja kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen kehittämisestä. Tutkimus on toimintatutkimus, jossa on käytetty aineisto- ja menetelmätriangulaatiota. Aineisto koostuu yksilöhaastatteluista sekä ryhmäkeskusteluista. Tutkimuksen tuloksena on, että yhteistyön käynnistymiseksi tarvitaan yhteistyötahtoa ja luottamusta. Tavoitteiden monitasoisuuden ymmärtäminen on tärkeää ja moniammatillinen yhteistyö tulisi tunnistaa prosessiksi, joka pitää sisällään resurssien, vastuun ja osaamisen jakamista.</p>
<p>Savolainen, O., Sormunen, M., Bykachev, K., Karppi, J., Kumpulainen, K. & Turunen, H. (2021). Finnish professional's views of the current mental health services and multiprofessional collaboration in children's mental health promotion. <i>International journal of mental health</i>, 50(3), 195–217.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ammatilaisten näkemyksiä tämänhetkisistä lasten mielenterveyspalveluiden tuottamisesta sekä moniammatillisesta yhteistyöstä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä peruskoulun välillä Suomessa. Tutkimuksen aineisto koostuu kyselyistä, joita on tehty päivähoiton, peruskoulun ja perusterveydenhuollon ammattilaisille, jotka työskentelevät alle 14-vuotiaiden parissa. Vastajat eivät yleisesti ottaen olleet tyytyväisiä nykyiseen mielenterveyspalveluiden tarjontaan. Tutkimuksessa havaittiin myös puutteita moniammatillisessa yhteistyössä eri organisaatioiden välillä.</p>

Moniammatillinen yhteistyö	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>Trygged, S., Lindgren Öden, B., & Björkman, A. (2020). Body. Grade. Relation. Understanding children's needs through interprofessional learning. <i>Nordic social work research</i>, 1–13.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää moniammatillista oppimista sairaanhoito, kasvat- tus, sekä sosiaalityön opiskelijoiden keskuu- dessa Ruotsissa. Aineisto koostuu ryhmä- haastatteluista. Tutkimuksessa todetaan, että opiskelijat omaksuvat kapean professionaali- sen näkökulman, mikäli he opiskelevat oman profession edustajien kesken. Tutkimuksen nimi (body, grade, relation) viittaa tähän, eli kokonaisuuden hallinta ja vastuun ottaminen kompleksisissa tapauksissa saattaa olla vai- keaa.</p>

Moniammatillisen yhteistyön kompleksisuus	
Julkaisun tekijät(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja jul- kaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>Hood, R. (2012a). Complexity and Integrated Wor- king in Children's Services. <i>British Journal of Social Work</i>, 44(1), 27–43.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Artikkelissa tutkitaan professionaalisia ja teoreettisia näkökulmia kompleksi- suuteen liittyen erityisesti ammattilais- ten väliseen yhteistyöhön. Ammattilais- ten muodostama systeemi saatetaan helposti nähdä suljettuna ja kontrolloi- tava vaikka käytännössä se useimmiten on avoin, adaptiivinen systeemi.</p>
<p>Hood, R. (2015). How professionals experience complexity: An interpretative phenomenological analysis. <i>Child Abuse Review</i>, 24(2), 140–152.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimuksessa keskitytään siihen, mi- ten ammattilaiset kokevat kompleksi- suuden ja miten se näkyy moniammatil- lisessa yhteistyössä. Tutkimus on kvali- tatiivinen tapaustutkimus, jossa aineis- tona on kaksi eri lastensuojelutapausta, joiden parissa työskenteli 17 työnteki- jää. Tulosten perusteella kompleksisuus voidaan nähdä monitahoisena ilmiönä, joka rakentuu avoimissa sosiaalisissa systeemeissä syyn ja seurauksen väli- sestä dynamiikasta. Kompleksisuus vai- keuttaa ammattilaisten</p>

Moniammatillisen yhteistyön kompleksisuus	
Julkaisun tekijät(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
	mahdollisuuksia ennustaa lopputuloksia ja kontrolloida tapahtumien suuntaa.
McMurtry, A. (2010). Complexity, collective learning and the education of interprofessional health teams: Insights from a university-level course. <i>Journal of Interprofessional Care</i> , 24(3), 220–229. Tieteellinen artikkeli. Vertaisarvioitu.	Tutkimus keskittyy yliopistotasaisen terveydenhuollon opiskelijaryhmän moniammatilliseen yhteistyöhön opintojen aikana. Tavoitteena on selvittää, mitä tapahtuu, kun kompleksisuustieteeseen perustuvia kollektiivisen oppimisen ideoita otetaan käyttöön opetus-suunnitelmassa ja pedagogiikassa. Tutkimus tuotti keskustelua ”enemmän kuin osiensa summa”- oppimisesta, yhteisymmärryksestä ja luottamuksen merkityksestä moniammatillisissa työryhmissä.
Rannisto, P-H. & Tuurnas, S. (2015). Moniammatillinen yhteistyö julkisten palvelujen tuottamisessa ja johtamisessa. Teoksessa K. af Ursin, E. Pekkola & J. Stenvall (toim.), <i>Felix byrokratia? Julkinen hallinto kaiken huomioimisen taitona. Tampereen yliopiston 50-vuotisen hallintotieteellisen opetuksen ja tutkimuksen sekä julkishallinnon emeritusprofessori Juha Vartolan juhlaKirja</i> , (s. 263–282). Tampere university press. Artikkeli toimitetussa teoksessa. Vertaisarvioitu.	Artikkelissa käsitellään moniammatillisuutta julkisten palvelujen tuottamisessa sekä johtamisessa. Artikkelissa todetaan, että moniammatillisuus on kiinteä osa julkisia palveluita. Silti palveluita hahmotetaan edelleen yksittäisten ammattikuntien ja ongelmien kautta. Artikkelin nostaa esiin moniammatillisuuden haasteita sekä hahmottelee julkisten palvelujen tuottamista moniammatillisessa toimintaympäristössä.
Solomon, M. (2019). Becoming comfortable with chaos: making collaborative multi-agency working work. <i>Emotional and Behavioural Difficulties</i> , 24(4), 391–404. Tieteellinen artikkeli. Vertaisarvioitu.	Artikkelissa käsitellään näkökulmia, joiden avulla moniammatillisella yhteistyöllä on paremmat mahdollisuudet onnistua. Esiin tuodut näkökulmat perustuvat kirjoittajan kokemuksiin uuden erityiskoulun johtajana. Artikkelissa todetaan, että erityisesti suunnittelu ja visiointi on tärkeää, jotta yhteistyö mahdollistaa parhaan hyödyn asiakkaalle.
Tuurnas, S.P., Stenvall, J., Rannisto, P-H., Harisalo, R., & Hakari, K. (2015). Coordinating co-production	Artikkelissa yhdistetään käsitteet verkostojen johtaminen sekä

Moniammatillisen yhteistyön kompleksisuus	
Julkaisun tekijät(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>in complex network settings. <i>European Journal of Social Work</i>, 18(3), 370–382.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>yhteistuotanto ja teoreettisena viitekehystenä on kompleksisuusteoria. Edellä mainitun käsitteellisen viitekehysten avulla on mahdollista saada uusia näkökulmia yhteistuotantoon liittyvistä haasteista sosiaali- ja terveyspalvelujen kompleksisessa verkostoympäristössä. Aineistona on käytetty suomalaista case-tutmusta, jossa on tutkittu moniammatillista lasten ja nuorten sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavaa verkostoa. Tutkimuksen tulosten perusteella on tehty huomio, että palveluja kehitettäessä on syytä huomioida kompleksisuus, joka liittyy asiakastyötä tekevien ammattilaisten yhteistyöhön.</p>

Lastensuojelun kompleksisuus	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>Caffrey, L. (2020). How everyone's business can become no one's business: A systems study of interprofessional referral to child contact centres. <i>Children and Youth Services Review</i>, 109, 1–8.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Tutkimuksessa selvitetään miksi moniammatillisen työskentelyn parantamiseen kehitetyt menetelmät ja työkalut eivät ole tuottaneet toivottuja tuloksia. Tutkimuksen aineisto koostuu 58 tunnin havainnoinnista lastensuojelun valvotuissa tapaamisissa ja tuetuissa palveluissa. Lisäksi on haastateltu 48 keskusten työntekijää. Tutkimuksessa tuli esiin, että vastuuta tapauksista siirrettiin usein eteenpäin ammattilaiselta toiselle ja omat roolit olivat epäselviä. Tutkimuksen perusteella moniammatillisessa yhteistyössä on ongelmia, esimerkiksi ennakoimattomuus sekä yksilön näkökulmat omista ja muiden rooleista.</p>

Lastensuojelun kompleksisuus	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
<p>Gotvassli, K.A. & Moe, T. (2021). Bridging the gap – the role of leadership in professional judgement in child protection services. <i>Nordic social work research</i>, 11(3), 264–276.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Artikkelissa pohditaan millä tavoin lastensuojelun johtajat pystyvät oman johtajuuden roolin kautta olemaan henkilökunnan tukena kehittämässä hyviä käytäntöjä liittyen laadukkaaseen arviointiin päätöksentekoon. Tutkimuksen aineiston mukaan johtajien työ lastensuojelussa on haastavaa erityisesti kompleksisissa ja epäselvissä johtamistilanteissa. Päätöksentekoon liittyvät vaikeudet myös vaihtelevat kontekstista riippuen.</p>
<p>Devaney, J. & Spratt, T. (2009). Child abuse as a complex and wicked problem: Reflecting on policy developments in the United Kingdom in working with children and families with multiple problems. <i>Children and Youth Services Review</i>, 31, 635–641. https://doi.org.proxy.uwasa.fi/10.1016/j.childyouth.2008.12.003</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Artikkelissa tarkastellaan lapsen kaltoinkohtelua pirullisen ongelman ja kompleksisuuden näkökulmasta. Kompleksisuuden ja pirullisen ongelman käsitteiden kautta katsottuna, lastensuojelun ammattilaisilla voi olla paremmat mahdollisuudet etsiä sellaisia ratkaisuja, jotka ovat lapsen näkökulmasta pidempikestoisia ja vaikuttavampia.</p>
<p>Gümüscü, A., Nygren, L. & Khoo E. (2018). Social work and the management of complexity in Swedish child welfare services. <i>Nordic social work research</i>, 10(3), 257–269.</p> <p>Tieteellinen artikkeli.</p> <p>Vertaisarvioitu.</p>	<p>Artikkelissa selvitetään miten ruotsalaiset lastensuojelun sosiaalityöntekijät hallitsevat kompleksisuutta, jota esiintyy perheiden kanssa työskenneltäessä sekä organisaatiotasolla. Sosiaalityöntekijöiden on punnittava millä tavoin ongelmiin etsitään ratkaisuja, riippuen siitä, onko tavoitteena lyhytaikaiset vai pidemmän ajan ratkaisut. Artikkelissa sivutaan myös lastensuojelun kompleksisuutta pirullisten ongelmien näkökulmasta.</p>
<p>Meysen, T. & Kelly L. (2018). Child protection systems between professional cooperation and trustful relationships: A comparison of professional practical and ethical dilemmas in England/ Wales, Germany,</p>	<p>Artikkeli esittelee tutkimustuloksia liittyen käytännön ja etiikan ongelmiin lastensuojelun kompleksisissa tapauksissa. Aineisto koostuu neljän</p>

Lastensuojelun kompleksisuus	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
Portugal and Slovenia. <i>Child & Family Social Work</i> , 23, 222–229. Tieteellinen artikkeli. Vertaisarvioitu.	maan (Englanti, Saksa, Portugali ja Slovenia) lastensuojelujärjestelmien käytännöistä. Tulokset osoittavat, että vaikka lastensuojelujärjestelmät ovat pääpiirteittäin samantyyppisiä tutkimukseen osallistuvissa maissa, löytyy eroavaisuuksia muun muassa kulttuurisissa normeissa ja arvoissa, käytännöissä ja päätöksenteossa.
Munro, E. (2010). Learning to reduce risk in child protection. <i>British journal of social work</i> , 40(4), 1–17. Tieteellinen artikkeli. Vertaisarvioitu.	Artikkelissa katsotaan lastensuojelupalveluja kompleksiseen adaptiiviseen systeemiin liittyvien käsitteiden kautta ja pohditaan, miten systeemisen lähestymistavan avulla on mahdollista kehittää osaamista. Artikkelissa esitetään ajatus, että nykyiset ohjeistukset ja strategiat, joita lastensuojelun riskinhallinnassa käytetään, eivät auta ammattilaisia oppimaan kuinka lastensuojelussa olisi mahdollista onnistua paremmin.
Munro, E. (2019). Decision-making under uncertainty in child protection: Creating a just and learning culture. <i>Child & Family Social Work</i> , 24, 123–130. Tieteellinen artikkeli. Vertaisarvioitu.	Artikkelissa käsitellään lastensuojeluun liittyvää syyllistämisen kulttuuria, joka saattaa johtaa työntekijöiden varovaisuuteen sekä siihen, että työtapoja ja strategioita ei ole mahdollista kehittää, jos virheet nähdään negatiivisina, yksilön ominaisuuksina. Sen sijaan tulisi kehittää niin sanottua positiivisten virheiden kulttuuria, jossa virheistä kerrottaessa, ymmärretään että silloin eri käytännöt on paremmat mahdollisuudet kehittää.
Stevens, I. ja Cox, P. (2008). Complexity theory: developing new understandings of child protection in field settings and in residential child care. <i>British Journal of Social Work</i> , 38(7), 1320–1336. Tieteellinen artikkeli.	Artikkelin nostaa esiin ajatuksen, että vaikka lastensuojelutyö on yleisesti hyvin tuettua niin yhteiskunnan kuin yksittäisten ihmisten keskuudessa, kohtaa se silti paljon kritisointia ja syyttelyä. Kompleksisuusteorian ja siihen liittyvien käsitteiden avulla on

Lastensuojelun kompleksisuus	
Julkaisun tekijä(t), julkaisuvuosi, julkaisija ja julkaisutyyppi	Julkaisun keskeiset kohdat
Vertaisarvioitu.	mahdollista paremmin ymmärtää niitä asioita, joita lastensuojelun ammattilaiset päivittäin kokevat. Lastensuojelun tarve koostuu monesti lukuisista eri tekijöistä ja kompleksisuusteoria voi auttaa käsitteellistämään näitä tekijöitä.
Stevens, I. ja Hassett, P. (2007). Applying complexity theory to risk in child protection practice. <i>SAGE Publications</i> , 14(1), 128–144. Tieteellinen artikkeli. Vertaisarvioitu.	Artikkelissa tarkastellaan lastensuojelun riskiarviointia kompleksisuusteorian kautta. Artikkelin nostaa esiin kompleksisuusteoriaan liittyviä käsitteitä ja näkökulmia siihen, kuinka niiden avulla voi olla mahdollista paremmin ymmärtää esimerkiksi tapahtumien epälineaarisuutta sekä sitä, että tapahtumat ovat kontekstisidonnaisia.
Stevens, I. ja Hassett, P. (2012). Non-linear perspectives of risk in social care: using complexity theory and social geography to move the focus from individual pathology to the complex human environment. <i>European Journal of Social Work</i> , 15(4), 503–513. Tieteellinen artikkeli. Vertaisarvioitu.	Artikkeli nostaa esiin näkökulmia liittyen sosiaalityöhön ja sosiaalityöntekijöiden toimintakenttään, jota voidaan pitää haastavana siitä syystä, että ohjeistukset riskien arviointiin ovat tarkasti strukturoituja ja jättävät vain vähän tilaa ammatilliselle arvioinnille. Artikkelissa peräänkuulutetaan dynaamisempaa lähestymistapaa, jossa lapset ja perheet nähtäisiin osana kompleksista adaptiivista systeemiä.